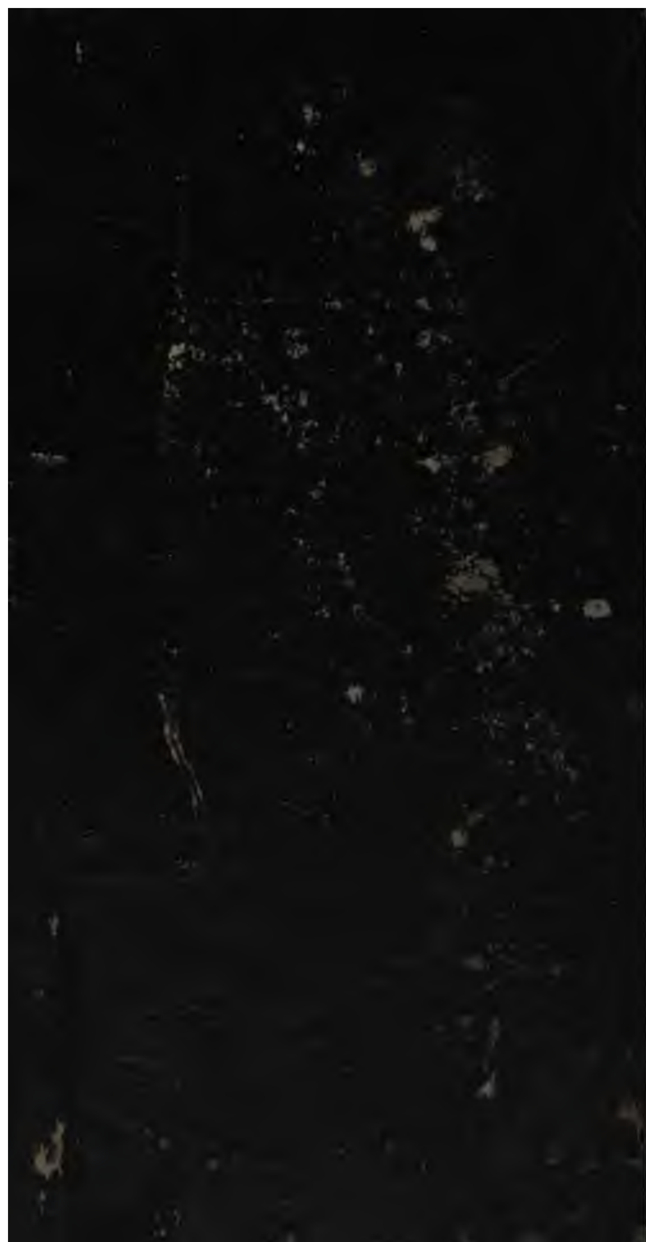




čís. 88.
Ž. Marhánková.

SPOLEČENSKÝ

KRASOŘEČNÍK ČESKÝ.

OD

Dra J. BOJ. PICHLA.

DÍL DRUHÝ.

V PRAZE.
TISK A NÁKLAD JAROSLAVA POSPÍŠILA.
1852.

Deklamace obsahu různého.

Já jsem Čech.

Já jsem Čech!
Kdo k své zemi požehnané
S větším právem v lásce plane,
Nežli plane Čech?
Vlast mu plodů
Pro pohodu
Uděluje všech.

Já jsem Čech!
Kdo se nad něj předky svými,
Hrdinami slavnějšími
Velebiti smí?
U pokoji,
Jako v boji
Sláva Čechů zní.

Já jsem Čech!
Kdo své větve v kterém kraji
Šíře světem rozkládají,
Nežli Slované?
V jejich kmenu
Čecha jmenu
Blaho chované.

Já jsem Čech!
Čí te projevujou líce
Rázy člověkosti více,
Tvůrce podobu?
Um a city
Stejně vlity
V jednu způsobu?

Já jsem Čech!
Český jazyk silně, sladce,
Jasně, jádrně a hladce
Z úst se vyvíjí:
Zvukem děvě
Lásku jevě,
Hrůzou vrahu hřmí.

Já jsem Čech!
Čí to zpěv, jak city chtějí,
Srdce lidská dorázněji
Pohýbati zná?
Jimi hraje,
V nebes kraje
Ducha pozvedá?

Já jsem Čech!
Komu srdce tím, co svato
Více nežli Čecha jato
Ze zemšťanů všech?
Pro čest nebe
Zapře sebe,
Poslední dá dech!

Srdce vlastencovo.

Z pustých hor se těžká bouře valí
Černým rouchem širé kraje halí;
Ráz a ráz — a rudožhavé blesky
Provázejí hromů děsné třesky;
Země trne, v ledvinách se chvěje,
Nad ní morový dech smrti věje.

Vstali národové — staré stany,
Nebem vykázané svaté schrány,
Háje, luka, předkův drahé statky
Opustili otcové i matky;
V pestrém zástupu i panna stoupá,
V rukou mužů ostrá zbraň se houpá.
Ze všech světa uhlů táhnou řady —
Hrozné, temné, jedodeché hady —
Lidé táhnou proti lidem v boje,
Strašliví to, krvechtiví roje;
Otčina jich jako pustá rakev leží,
Nad kolébkou sutiny se ježí,
Shasly ohně, vyschli pramenové,
Cizí lůno má jim rodit nové;
Poklad doma povrhaný
V osiřelé poušti pochovaný
Táhnou vyvrat z cizích rukou,
Vynutit i třeba mukou,
A jak dračí sápavostí,
Vlčím hladem, tygří zlostí
Padá člověk na člověka;
Vřelá proudí krve řeka,
Zbraň se láme, střechy hoří,
Tíži kleslých zem se boří,
Kolem ryk a pláč a klení
Bohů ode všeho pokolení —
Z lidí rostou pustorodí dravci,
Krvepijáni a masožravci.

Slunce žalostí se uklonilo,
Zlaté tváře hněvem zplamenilo,
Potom odešlo a slzy hojné
Poslalo co pršku rosy kojné
Na umdlené, umrtvené kraje,
Po nichžto již roucho noci vlaje.

*

Temnáť noc! i ta se vzhlédnout straní
Na bohatou žatvu krutých zbraní;
Jenom lidstva strážný
Duch tu stojí veliký a vážný;
Oko jeho slzami se topí,
Hlava trudotěžká k prsoum klopí;
Potom šeptá — krajinou to věje
Jako zpěv co nad hrobem se chvěje:
„Žehnané i kletbou štvané plémě,
Ozdobo i skvrno krásné země —
Jakž tvé srdce kamenné a divé,
Hlava spustlá, ruce chtivé,
Že ni vlastní krve neušetříš,
Loupeživě do všech končin větříš,
A že pro tě žádné právo svato,
A že s tebe všechno božství sňato!“

Dí — a křídlem větrošumným letí
S pole, kde smrt velké hody světí.

Žmdlelí potem bitvy leží v dáli
Zástupy, co šťastně o život si hráli;
Těžký sen jim oči svírá,
Hru svých obrazů jim otevírá,
Mezi bojovníky pustých tváří,
Mezi vrahy, mezi žháři
Jinoch dřímá, jelen jarý,
Zdoben všemi rodu svého dary;
Nad ním strážný duch v svém letu stane.
Srdcem jeho velký soucit vane;
Vzdychne — kyne andělům, svým druhům,
Takto mluvě k pracelibým sluhům:
„Nežli všechen člověka rod zbyne,
Musíme v něj vložit srdce jiné,
V srdce kouzlo, co by k domovu je pudlo,

By se z lůna jeho nepohnulo;
Pevněť musí člověk v zemi rodné státi,
Má-li nad ním prápor blaha váti;
Věrně musí člověk tuliti se k vlasti,
Má-li se ho minout hejno žravých strastí.
Snesmež tedy z vonných květů věnce
Ku stvoření srdce pro vlastence.“

Dí — a druzí letí, aby k zdaru
Srdce nového svých snesli darů;
Jeden zloví lesky v hvězdné záři,
Druhý nese s přeradostnou tváří
Blesků v černé chmuře nachytaných,
Třetí listů z růží natrhaných,
Čtvrtý nabral z hory ohňometné
Plameny a jiskry znětné,
Pátý ponořil se v mořském lůně,
Zlovil perlu z křištalové tůně —
A to všecko vedle slova rádce
Vloží v prsa usnulého mládce,
Aby srdce bylo hvězdojemné,
Aby jako moře bylo temné,
Aby jako perla bylo jasné,
Aby jako bouře bylo hlasné,
Aby jako růže libě dehnulo,
A své trní ku obraně pnulo,
Aby jako plamen bylo dravé,
Jako jiskra nebezpečně hravé —
Aby zázrak bylo tvorčí ruky,
Tajná pohádka a nedoslechné zvuky! —
Radostně to anděl strážce vidí,
Plesáť nad budoucím srdcem lidí,
A tuť slza veliká a vřelá,
Z hloubi jeho prsou vyprýštělá
Padne v prsa bujarého spáče.

Srdce oživne i hraje už a skáče;
Andělé se kolem něho vznesou,
Pějíc nad ním píseň tichoplesou:
„Uvili jsme z vonných květů věnce
Ku stvoření srdce pro vlastence;
Aby jako perla ve své schráni,
Jako hvězda na nebeské báni,
Jako hromy v těžkých mracích,
Jako blesky pó oblacích,
Jako trní při své růži,
Jako moře ve hlubokém lůži
Věrně stálo, kde se narodilo,
Po cizinách více nedychtilo:
Aby ráj svůj v zemi rodné mělo,
Z vlasti vytrženo — aby zmřelo!“

* * *

Políbením jitra pobuzený,
Leskem jeho růží ověnčený,
Otevírá jinoch bystré oči.
S novou silou s chladné země skočí,
A jak ve snu pestrotvráném,
Myslmatném, divočárném,
Polekaný kolem sebe hledí!
Kde smrt ještě nad kořistí sedí,
Tu mu hrůza v mladé srdce lehne,
Tu jej bolest pochodní svou sžehne,
Tu jej žalost břemenem svým zchvátí,
Nedá prodleti a nedá státi!
Nové hlasy, neslýchaná píseň,
Budí v srdci jeho temnou tíseň,
Sladkou touhu v ňádrách jeho budí—
Ku vzdálené otčině jej pudí;
S očí padá bělmo, srdce nově bije;
Nyní ví, kde blahost jeho žije!

Hbitou nohou na to k sboru spěchá,
Kdežto spočívá pleť jemnodechá;
Směle odhodlaný k dívce kročí,
Políbením splaší spánek s očí,
Mluví sladce o svém roztoužení —
Až i její duši rozplamení.
Mluví o luzích, kde druhdy spolu hráli,
O háji, kdež ruku v ruce stáli,
O stromu, jenž květné věnce shýbal,
Když jí na panenská ústa líbal.
„Tam hle, pojď! tam život krásný plyne,
V cizině nám bledá žalost kyne!“
Dívka poslouchá a — slzí; jeho slovy
Budí se v ní víra, život nový,
Zpomeneť i slibu svého,
Vzchopí se — a následuje stopy jeho.
Toť je ono kouzlo nevýslovné
Lásky veliké a bohorovné,
Že se celá v jedno srdce vhostí,
Všeho světa ostatního sprostí,
A že všechny druhé svazky zruší,
Kteréž dřív jí poutávaly duši;
Ji teď jenom jedno pouto svírá,
Jí teď jeden chrám se otevírá:
V srdci zvoleném jest její lůže,
Její život, její svět a bůže;
Protož buď z ní všechna kletba vzata,
Onať v činech svých je velika a svata!

Opršel květ s tváří mládce,
Parnem denních péčí trval krátce —
Statný muž teď na svém prahu sedí,
V kolo dcer a synů hledí;
Učíť on je milovati střechy,
Kdežto k bohům slali první vzdechy;

Učíť on je milovati kraje,
V nichžto outlé jejich mládí zraje;
Učíť on je svého práva hájit,
O hrdinách slavnou pověst bájit;
Učíť on je dálných hostů ctívat,
Rodu svému drahou oběť clívat,
Učíť on je outlé pěstit péče,
Učíť on je břitké brousit meče,
Učíť on je srdce míti měkké,
Zhoubcům vlasti jevit jedovzteké.

A když kročí s prahu — pnou se luhy
Před ním, kde zní srp a orné pluhy:
Na čalouně lučném rdí se kvítí,
Slunce v medonosné sady svítí;
V hájích vedou mládenci a děvy
Tance, smích a sladké zpěvy —
Všude život, vzbuzen jeho rukou.
Tuť mu prsa blahým citem tlukou,
Neb toť právě vlastencova sláva,
Že si hledě člověckého práva
Kolem sebe požehnání množí,
Rovnaje se nápodobě boží!

Mužovi se hlava stříbrem bělá,
Patriarchy podoba to skvělá;
Jako dub, jenž na křovité pláni
Týčí korunu a větve sklání,
Stojí děd a kolem něho v zbroji,
Kdo se krví, srdcem k němu pojí;
„Vzhůru!“ volá, „cizí meč se blýští,
Ať i tedy cizí krev se pryští!
Jakož vroucí k vlasti lásku hlásám,
Tak se pro ni také zbrojí pásám;
Nepřátelé záhubou nám hrozí,
Že jim stejně nežehnají bozi;

Nech se ale meče jejich blýští,
Záhy také jejich krev se pryští!“

A jak orel s nebetyčné výše,
S pusté, povětrné skrýše
Mláďata svá poprv na hon vede:
Takto vlají větrem vlasy šedé,
Nad nimi se bílý prápor třpytí,
Za ním vlastencova mláď se řítí.
Parný boj, a jako moře hučí,
Jako v skalách jícen vichru skučí,
Jako rachot mechovitých kmenů
Zuří zápas o nejvyšší cenu;
Zuří boj, až zrádný lupič klesne,
A pak: *Sláva! nad vítězem* hlesne —
Nad lvem starým; — on sám na práporu
Bílém leží v prostřed svého sboru;
Velký svátek života dnes světil,
Lásku k vlasti krví zapečetil.
„Doneste mě“ prosí, „na horu, ať jednou
Ještě oči moje domov zhlédnou,
Drahou kolébku, kde složím kosti,
Příklad vám a postrach cizí zlosti.“

Na hoře kol reka zbroceného
Klečí věrní zástupové jeho:
Ruce spiaté, se rtů prosba plyne:
„Odpusť škůdcům našim, Hospodine!“
Den se kloní — na nebi to plane,
Jak kdy záżeh ku svobodě vstane,
A v té záři, v níž se hora koupá,
Peruť svou i anděl strážný houpá;
Kolem úst mu sladký úsměv plyne:
„Odpusť Hospodine!“

V tom se vlastencovo srdce jeví,
Že nic o hněvu a zašti neví,
Láska jesti jeho dech a hnutí,
Jeho živé k činům procitnutí,
Jeho průvodce a draha,
Myšlénka, největší snaha;
Rouhá se, kdo pohledá v něm pýchu.
Jakžby znalo matku černých hříchů?
Jakžby znalo zlost a zrádné snění?
Jakžby znalo to, co s nebes není?
Vždyť pak sami andělové pletli věnce
Ku stvoření srdce pro vlastence!

Vězeň.

Jakto na výtoku Donu tichého
Do toho-li moře do Azovského
Stojí v městě Azově vězení temné,
U vězení tom leží dobrý bojovník,
A jistě dobrý bojovník, kozák Donský,
Druhdy slavný Ataman kruhu kozáckého.
Není u mládce druha společníka,
A jsou u něho zlé společnice,
Liché družky — na těle smrtné rány.
Není u mládce druha pomocníka,
A jest jediného posměšníka,
Tož posměšníka, měsíce jasného.
On-to oknem okrouhlým, mřežovaným
Do vězení pohlíží s veselou tváří,
Jakby se smál mládenci nešťastnému,
A jeho těžké nehodě a žalosti.
I rozjařil se bojovník, kozák Donský,

Krev se v něm mládenecká hněvem rozlila,
On k jasnému měsíci takto mluví:
Neslavno nešťastnému posmívati se,
Nečestno z ubitého radovati se;
Já kdybych byl jak jindy na tichém Donu,
Ach, na tichém-to Donu, na mém korábu,
A ty se mi ukázal na nočním nebi,
A na vlnách těch, na hravém toku;
Střelami kalenými, tebe měsíci,
Zahnal bych já za mraky, za oblaky;
Dlouhým bych tebe kopím z mého korábu
Přirazil na samé dno Donu tichého,
Bolestí by tvé líce potemnilo,
Pomračilo se, jak nyní moje.
Avšak nebude tobě, hrdý měsíci!
Z mojích se slzí radovati se,
Z mé snad ty můžeš krve utěšiti se,
Ranami záhubnými uplývající. —
A on nešťastný mládec — kozák Donský,
Druhdy slavný Ataman kruhu kozáckého,
Rozerval, odtrhal všecky povazky,
Odhalil-to, obnažil hluboké rány;
Z ran krev horoucí odplývala,
Odplynulo i proudem žití jeho, —
Z bílého hrdla duše vyletěla.

Pohasly hvězdy na nočním nebi,
Měsíc do hustých ukryl se mraků,
A mrakové se v déšť rozpustili,
Pláčem svým sirou zemi porosili.

Má vlast.

Milá mi zem posvátná, kteroužto zovu vlastí,
Milé mi lůno vážné, kde odpočívají
Ostatky slávy české; plní mi ňádra slastí
Věnec hor, jenž se zhůru k nebi vypínají,
A přec po vlasti jiné toužívá duše má;
A ta je nad hvězdami, kde Pán své sídlo má.

Drahý mi kraj tichounký — kolébka mé mladosti —
Drahé mi háje temné, poklidné údolí;
Drahé ty louky květné, pole ve úrodnosti,
A potokové huční v ohlasném vůkolí:
A přec po jiném kraji toužívá duše má;
A ten je nad hvězdami, kde Pán své sídlo má.

Srdečně k tobě toužím, chaloupko duši milá,
Kde děd můj žil a zemřel, kde péče otcovská
Rozence pěstovala, znát Boha naučila;
Kde v mladém srdci znikla má láska synovská:
A přec po domě jiném toužívá duše má;
A ten je nad hvězdami, kde Pán své sídlo má.

Tam touží srdce moje, tam oko moje zírá,
Tam vznášejí se vzdechy, tam slzy očí mých!
Tam mysl moje čelí, když tíseň ňádra svírá,
Tam pnou se ruce moje v dobách úpěnlivých!
Tam kde otec nebeský o lidských strastech ví,
A kdo zde mnoho snáší, tomu tam uleví!

O tam se vezdy neste, vy všecky tužby moje!
Tam uplakané oči! tam srdce stísněné!
Kde láska víc nepláče, kde nejsou nepokoje,
Kde kvítí neodkvétá v té vlasti blažené:
O jenom po té vlasti toužívá duše má,
A ťať je nad hvězdami, kde Pán své sídlo má.

To se nesluší!

Světem vládnou věci přepodivné —
Brzo pára, brzo voda,
Brzo akcie a móda,
Brzo fabriky a dráhy živné;
Ale všecko si to nechám líbit,
Že všeho si radost mohu slíbit.
Jen dva jiní tyranové
Na zemi se roztahujou,
Jako pávi tváře nafukujou,
A předc — učinění škaredové! —
Pranic dobrého zde neukujou.
Milý Bůh ví, kdo těm ukrutníkům
Cestu na svět okázal,
A pak jako panovníkům
Právo na krk uvázal!
Nám by za mák nescházelo,
Kdyby jich tu nevězelo.
Víte, vzácná společnosti,
Jak se nazývají? — *Obyčej a zvyk!*
To jsou rodičové mnohých zlostí,
Pro ty pojde mnohý křik;
Sama já — ač nerada se zlobívám —
A co možno rozmarem se zdobívám —
Hněvivě se odvracuji,
Jak mile mi do uší
Ti dva páni zamudrují:
„Zvolna, zvolna! — *to se nesluší!*"

Někdy začne v společnosti
Člověk číst a deklamovat —
Začne výt a lamentovat,
Že mi hrůza láme kosti;

Namáhá se — hází tělem,
Mluví nosem, bradou, čelem;
Neumdlívá — dál a dále
Chromou nohou kluše k cíli:
Ale po celinkém sále
Viděti jen dlouhou chvíli;
Jeden zívá,
Druhý kývá,
Třetí za šátkem se směje —
Z deklamátora se však jen leje!
Náhle houkne, jakby kolem bouřka jela,
Že již myslím: Teď mě ohluší!
  Tuť bych arci nejraději měla,
Kdybych odejíti směla:
Ale — *to se nesluší!*

Někdy sladký panáček,
Vyfintěný šviháček,
Mluví o lásce — a vzdychá,
Že ho něco píchá;
Ruku drží k nebi pozdviženou,
Zaklíná se, prosí na kolenou,
Žebrá, hrozí, bouří,
Že se mu až z huby kouří —
Nu vždyť víte, jak to dělávají,
A nás, dobré duše, mrzívají! —
  Takového třeštílka,
Zblázněného motýlka
Bez vší mužnosti a kázně
Popadla bych s chutí za uši,
Poslala jej do studené lázně:
Ale — *to se nesluší!*

Jindy zase jinoch ušlechtilý
S pokorou mě pozdraví:

Kolem jde — a pohled čilý
Sotva že se u mne zastaví;
Oči sklopí — a předc kráčí pyšně,
Jakby pánem světa byl;
Právo býváť jeho cíl,
Čelo, tvář mu smělost krásí,
Úsměv kol úst lásku hlásí;
Co se ale koná hříšně,
Duši jeho zasmuší.
Za tím bych se ráda poohlédla,
Abych ideál všech mužů zhlédla:
Ale — *to se nesluší!*

Někdy člověk prázdné hlavy,
Ale plný nadutého pokřiku,
Dá se semnou do rozpravy,
O mateřském mluví jazyku.
Chudák neví, co je české *A*,
A předc o češtině hrůzu řeči nadělá;
Krásnou mluvu naši haní,
Modle cizinské se klaní.
O praotcích, o těch mužích statných,
O jich činech, k blahu vlasti platných,
O národní hrdosti
Nemá zdání — zakrnělý trpaslík!
A předc vede zlostný křik
Proti samé svatosti!
Takovému pošetilcův sboru
Zahřměla bych s chutí do duši:
„Vy jste skvrna božích tvorů!“
Ale — *vždycky se to nesluší.*

Jindy otevře zas ústa švarný,
Pravočeský mládenec;
Z každinkého slova zvučí zdárný,
Bohumilý vlastenec;

Mluví o snoch, jež ho baví,
O palácech; ježto staví,
O rozkvětu materského jazyku;
A to mluví z přesvědčení,
Z plamenného zanícení,
Ne snad jenom ze zvyku;
Jako stříbro slova jeho plynou,
Neboť se mu z hlubin duše vinou,
Duši českou pak nic neruší!
Tomu bych, ach! do náruči klesla,
Z pusté země do rájů se nesla:
Ale — *to se také nesluší.*

A tak vždycky, cokoliv bych ráda —
To se nesluší!
Darmo prosba, darmo hněv i váda —
Ono se to nesluší!
Chci-li se kdy zasmát s chutí —
To se nesluší!
Jsem-li v divadle, a scéna pohnutlivá
Do pláče mě nutí —
To se nesluší!
Teď jsem jenom žádostiva —
Ale ne — to bych si také darmo přála,
A zde třebas do půlnoci stála!
Skončena je totiž moje deklamace,
Na tři slova jednoduché variace;
Teď bych ráda poprosila:
„Jestli se vám zalíbila,
Laskavě mi vědět dejte,
Trochu potlesku mi přejte —
Ať mě třeba ohluší!“
Ráda bych tak poprosila:
Ale — *to se nesluší!*

Archa Noe.

Jídlo lidí, ne však pití
Ráje zbavilo;
A co Adamovu chybu
Ponapravilo,
Ať je věčně velebíno!
Proto, bratři, píme víno!

Jak zas poznovu svět celý
Hříchu podléhal,
A pak u potopě valné
Každý za své bral:
Jenom Noe při tom scházel,
Proto že byl révy sázel.

On si se ženou a s dětmi
Zalez do sudu,
Ten ho nosil nad vodami
Na vzdor osudu;
Neboť chrání ode zlého
Víno milovníka svého.

Když pak vody usedaly,
Sud si taky sed:
Noe s čeledí se opět
Na pahorku shled,
A jak mokra nenacházel,
Hned zas nové révy sázel.

Protož kdyby na vínečko
Broukal kdosi bloud,
Tomu také u povodni
Bude zahynout:
Ale od nás, bratří, víno
Budiž pito, velebíno!

Slovan Čech.

Ajta! slyšte, drazí moji,
Co můž krůpěj čacká v krve zdroji,
  Nekazí-li neduh její běh;
Ona krev, jenž ve mně hrává,
Ona krev nám živý důkaz dává,
  Že jsem *Slovan*, že jsem *Čech!*

Nedivte se, drazí moji,
Že má nádra milostí se kojí,
  Duch že rád se kochá v lásky snech;
Že tak mocně kouzly svými
Krásy dcera vládne city mými, —
  Jsemť já Slovan, jsemť já Čech!

Nedivte se, drazí moji,
Že zvuk zpěvu bol můj často zhojí,
  Že mne ztápí v rajských blahostech;
Že bych, vznešen hudby letem,
Srdce sdělil s celým šírým světem —
  Jsemť já Slovan, jsemť já Čech!

Nedivte se, drazí moji,
Že tak vroucně mluvu kochám svoji,
  Že mi nejsladčej zní z řečí všech;
Že *ty* zvuky, jež miluju,
Tak rád slýchám, tak rád vyslovuju, —
  Jsemť já mluvou, rodem Čech!

Nedivte se, drazí moji,
Ve Slovanův že se kochám kroji,
  V jejich tancích, jejich radostech;

Že vždy ve mně srdce hraje,
Zřím-li bratry, zřím-li slavské kraje,—
Jsemť já Slovan, jsemť já Čech!

Nedivte se, drazí moji,
Že mi slasti slza v oku stojí,
Čtu-li divy českých o synech;
Že jsa hrdý na cnost předků,
Vážím sobě slávy české svědků, —
Jsemť já vlastí, kmenem Čech!

Nedivte se, drazí moji,
Že se slavská krev má znepokojí,
Na můj kmen-li jed svůj soptá dech;
Že vždy kárám soka zlého,
Dotkne-li se jen cti rodu mého, —
Jsemť já Slovan, jsemť já Čech!

Nedivte se, drazí moji,
Že se všecky síly moje pojí,
Proniknul-li sluch můj vlasti vzdech;
Že té drahé české vlasti
Vše, co jsem i mám, chci v obět klásti,—
Jsemť já s tělem, s duší Čech!

Nedivte se, drazí moji,
Pro národ že vždy jsem hotov k boji,
Že se lví krev proudí v žilách těch;
Že bych pro Vlast — pro tu máti —
Se všemi chtěl živly bojovati, —
Jsem já krví, duchem Čech!

Ano *to* můž, drazí moji!
To můž krůpěj čacká v krve zdroji,
Nekazí-li neduh její běh;

Ona krev, jenž ve mně hrává —
Ona krev vám živý důkaz dává —
Že jsem krví, duší *Slovan*,
Že jsem srdcem, duchem — *Čech!*

K východu.

Ach k východu!
Kde slunce záře z rána vřelej svítí,
A chladněj v soumrak větérkové vějí,
Saronská růže dýše líbezněji —
Ach tam, ach tam bych samoten chtěl dlíti
Na východu!

Ach k východu!
Kde města v mořské hlubině se třpytí,
Na horách cedrů lesy tajně chvějí,
V údolí hájů pěvci jemněj pějí —
Ach tam, ach tam bych samoten chtěl dlíti
Na východu!

Ach k východu!
Kde srdci mému ve snách ráje svítí,
V posvatných stínech otcové mi hnijou,
V pověstí Makabovců děje žijou —
A tam, ach tam bych samoten chtěl dlíti
Na východu!

Tam nade břehy Babilonské vody
Na větvi vrby harfa visí tichá;
V ní noční vánek žal svůj ještě dýchá,
Že slavné druhdy zhynuly tu rody.

Tu harfu vdovu chtěl bych v náruč vzíti,
Soužełné vzbudit dřímající hlasy,
By znova počala ukrutné časy,
Mých bratrů žal — i hanbu jejich zníti.

Slovanka k bratrům a sestrám.

Nechte cizích, mluvte vlastní řečí,
Sláva Slávům slouti Slovany,
Ujměte se o ní snažnou péčí,
Nechte cizích, mluvte vlastní řečí;
Ona libým zvukem mnohé předčí,
V ní jsou duše otců schovány:
Nechce cizích, mluvte vlastní řečí,
Sláva Slávům slouti Slovany.

Nechte cizích, hajte vlastních zvyků,
Pěknát byla předků prostota:
Nedbejte nic novotících křiků,
Nechte cizích, hajte vlastních zvyků,
Bez nich nemá národ statný zniku,
Co jen zmiznou z jeho života:
Nechte cizích, hajte vlastných zvyků,
Pěknáť byla předků prostota.

Nechte cizích, hleďte vlastních zboží,
I nám dal Bůh um a ramena,
Ať je tedy každý vynaloží:
Nechte cizích, hleďte vlastních zboží,
Když se čerpá zřídlo, vodu množí,
Strom jen mízou svou se zelená:
Nechte cizích, hleďte vlastních zboží,
I nám dal Bůh um a ramena.

Báseň bez nápisu.

Milí krajané!
Co si asi myslíte,
Že vám budu vypravovat?
O rozbrojích ve světě?
Stříbro, zlato vychvalovat?
Či snad zpívat o válkách,
Které někdy ženské svedly,
Zlostí když na muže zbledly,
O Vlastách a o Šárkách? —
Neboli jak v Africe
Po řece, jenž Nýlem slove,
V rákosové kolébce
K Faraonům metla plove? —
Nikoli! což mně i vám
Po vojnách i po Africe!
Slyšte radš, jak bez různice
O pivečku zazpívám! —
Žena se mne denně ptá,
Jak vždy mohu pivo píti,
Že se jí ta brynda zdá
Samou škodu do se míti!
Zdraví že ním ubývá,
Moudrému že rozum bere,
Plnou kapsu na prach zdere,
A tak zlostně bručívá. —
Já zas říkám: „Ženuško!
Ty s to nejsi moudrá dosti;
Mužům to věř, beruško,
Pivo že má všecky ctnosti,
Jenom když má dobrý srak,
Otčímem mu sládek není,

Když se jak smetanka pění —
Pak jen blaží, poslyš jak:
Spokojeně živu být,
Jest to nejzralejší blahost;
Byť bych měl i sprostý kryt,
Nedostane se v něj žalost.
Hleď! a znáš-li muže jen,
Aby, když v hospodě sedí,
Džbánek laskavě naň hledí,
Jednou nebyl spokojen? —
Zdraví? — i můj Božíčku!
Dokud člověk řádně pije,
Prázní pilně skleničku,
Jazyk v čerstvém pivě myje —
Zajisté mu k duhu jde!
Co je doktor, ani neví,
Lík a prášky jsou mu plevy,
Koupiti je, neví kde.
Co se týče bohatství,
Jež by pivo ztenčovalo —
To je lež! dám svědectví,
Že se pivem zvětšovalo!
Mnohý sládek, než ním byl,
Nosívával holou patu;
Teď — má za sta na se šatů,
Příbuzných pak na sta mil! —
Mimo to tě přesvědčím,
Že, kdo hodným pijcem sluje,
S nejhrubějším vejběrčím
O vážnost se rozděluje;
Každá šenkýřka ho ctí!
Soused, který málo pije,
Darmo víčkem o džbán bije,
Sklepník se jen na něm mstí.
Já však, jak se posadím,

Hned mne šenkýř napřed vítá:
„A! pan kmotr Jarolím! —
Kde pak to zas všecko lítá!?
Kde je děvče? kde je kluk? —
Pan host čeká, žížeň bolí!“
A tak hřmotně v domě horlí,
Až jich svolá celý pluk.
Sama paní Pepička
Přijde ke mně a se klaní:
„Kde je paní Ančička?
Celý den se těším na ni! —
Neseš-li pak od čepu?“
Ptá se s pivem jdoucí dívky —
„Snad to nejsou ňáké slivky?
Hned mi pospěš do sklepu!“ —
Vidíš, žínko! to je čest! —
Kdybych tedy pivo nepil,
Nezasloužil-li bych trest,
Abych jícen vodou lepil? —
Pročež také říkávám:
„Muží! dukud dýchat smíte,
V bázni boží pivo píte,
Jako já to dělávám!“

Znělky.

Pracuj každý s chutí usilovnou
Na národu roli dědičné,
Cesty mohou býti rozličné,
Jenom vůli všickni mějme rovnou;
Bláznovství jest, chtíti nemistrovnou
Rukou měřit běhy měsíčné,
Jako k plesu nohy necvičné
Pokoušeti pro pochvalu skrovnou;

Lépe činí ten, kdo těží s málem,
Stoje věrně na své postati
Velkýť je, buď sluhou nebo králem;
Často tichá pastuchova chýžka
Může více pro vlast dělati,
Nežli tábor, z něhož válčil Žižka.

Hřích je ovšem velký vražda vzteklá,
Krádež, zrada, žhářstvo, otravy,
Hodny, aby mečem popravy
Krev a duše z těla jejich tekla;
I lež, pýcha, závist, svod a změklá
Chlipnost číhající na mravy,
A jak slujou ony ohavy
Přišlé na zem z horoucího pekla:
Však znám draka s tváří černochudou,
Proti němuž tyto úlomky
Hříchů ještě sněhu bělší budou;
Ten sám loupí, repce, učí zlému,
Bije sebe, předky, potomky,
A zní: Nevděk ku národu svému!

Tožť jest ona veleslavná Praha,
Ty zdi, hrady, věže obrovské,
Ono město Čechů královské,
Krásné jako Slávy dcera drahá;
Tam ten jest hrob Otakara, Braha,
Vojtěcha a Vlasty rekovské,
Tu most, dílo Karla mistrovské,
Na němž pěla Musa z Budče nahá:
Už tvé berly zlatoleské shasly,
A meč tupne při své štěrbině,
Před nímž Tatry, Balt i Řím se třásly;

Předce věčným Slávy budeš chrámem
Pěknobřehá Němců sokyně,
Zvítězivší v přemožení samém.

Ještě spí! o ticho srdce hlasné,
Ticho kroky, mlčte ptáčkové,
A vy síně této duchové,
Leťte k horám, zhaste slunko včasné!
Hřích by tu byl, nedbat doby krásné,
Nevděk minout štěstí hotové;
Vůle nedli, polib růžové
Krotce rtíky, polib čelo jasné!
Sotva že se blíží ruka třesná
S tváři odkryt clony hedvábné,
An se v pěkném schytí hněvu ze sna;
Tři sta blesků na vše strany sláno,
Uzří smělce, oči půvabné
Sklopí, krotne, šepce: „dobré ráno!“

Ode Babigory v tomto rouše stínu
Vlast mne s heslem k tobě posílá,
Slyš, by sokyní dél nebyla:
Miluješ-li vlast svou více, čili Mínu?
A já z tam těch břehů, tobě známých, plynu,
Tři dni šíp ten Lada ostřila,
Mluv, neb chce, by jednou zkusila:
Miluješ-li vlast svou více, čili Mínu?
Půlnoc bije. Já se s lůžka tiše vztáhnu
Stana před ně s různým svědomím,
Meč tam, tu šíp, vlast tam, tu má přítelkyně;
Mlčím, váhám: rázem rukou v ňádra sáhnu,
Srdce vyrvu na dvé rozlomím,
Na, řku, jednu vlasti půlku, druhou Míně.

Nuže! pokud srdce mladé bije,
Hleďme štěstí vlasti laskavé,
Bdící probuzujte dřímavé
Teplí chladné, živí vše co hnije;
Věrní zrádné pošlapejte zmije,
Štědří haňte oči šilhavé,
Pilní sběř tu, která krvavé
Mozole jí a pot bratrů pije:
Krásněji se nikdo nehonosí
Smělým čelem, jako vlastenec,
Jenž v svém srdci celý národ nosí;
A to právem, nebo i on složí,
Ať se tomu směje třeštěnec,
Za své ovce počet ruce boží.

Šongor.

Nad Belvarem Šongor vládne,
Zeman zvyků ukrutných,
Nezná kratochvíle žádné,
Jedno tejrat sluhů svých.

K Luboni dí slovem hadím:
„S listem do Prešporku spěš,
Za tři hodiny, ti radím,
Odpověď mi přineseš.“

Luboň se mu k nohoum vrhne:
„Považ, kolik mil to jest!
Rychlý kůň tam nedotrhne,
Třeba letěl hodin šest.“

„Kolík minut opozděno,“
Rozezlí se Šongor naň,
„Tolik ran ti bude čteno;
Jak ti kážu, tak se staň.“

Luboň již se odebírá
Do Prešporku trestu jíst,
Všeliké své síly sbírá,
Aby záhy dodal list.

A jak běží, jak se nutí,
Kočí hle se nahodí,
Vranci tři jsou zapřáhnuti,
Aby vsed' mu lahodí.

Luboň ledva na vůz sedne,
Již s ním jako vítr jel,
V Prešporce a tu se shledne,
Před časem jej zeman měl.

„Ha! co vidím! tyto řádky --
Ty tu s odpovědí zas?
Kdo tě nesl tam a zpátky,
Vyznej, ký ti pomoh' ďas?“

‚S třemi vranníky se ke mně
Kočí jakýs postaví,
Ještě dnes, mi jistí temně,
Se mu čtvrtý dostaví.‘

Pán to ledva pozaslechnul,
Na celém se těle chvěl,
Dole prásklo, strachem zdechnul,
Kočí čtyrmi odjížděl.

Jindy a nyní.

Naše první rozjímání
Bude jednat o vdávání,
O němž vůbec lidinky,
Zláště ale dívčinky,
Jako o nějakém ráji
Rády poslouchají. —
Jindy, chtěla-li se dívka vdáti,
Musela se vykázati,
Že má pěkně v jedné řadě
Všech sedum *P* pohromadě:
Musela být pracovitá,
Pěkná, pokorná, pak pečlivá,
Pobožná a poctivá,
Potom tuším ještě peněžitá.
Jedno-li teď holka má,
Jen to kmitne, hned se vdá;
Velké *P* však musí míti,
Chce-li brzo paní býti,
Sice přijdou *colise*; —
Musí míti — peníze!
Jindy, nežli bylo vdávání,
Bývala svatební smlouva;
Čech, jenž nyní staré zvyky zouvá,
Utvořil ze smlouvy — smlouvání.
Společenstvo drahocenné!
Povím hned, jak se to stává.
Smlouvčí, ten se napřed žene,
Ženich za ním poklusává,
U stavení zastaví,
Na okénko zaklepají,
Hospodáře pozdraví,
Pak se ptají:

„Máte dceru?“ — „Máme.“
„Můžete-li pak ji vdáti?“ — „Vdáme.“
„Mnoho-li jí asi dáte?“ —
„My jí tolik asi dáme.“ —
„Polepšit se nehodláte?“ —
„Nemůžeme, nehodláme.“
Tatínek-li na svém stojí stále,
Jde se o dům dále.
O je! což jest nyní vdavek,
Kde se jenom měšec vdává,
K němužto se děvče dává
Jenom jako za přídavek!
Jindy prý to nebývalo tak;
Teď je všecko naopak!
Tenkrát žily moudré matky,
Tenkrát žili moudří otcové,
Dítky měli za nejdražší statky,
Blaho dítek byli jejich rájové;
Dítky k sňátkům nenutili,
Srdcím, jenž se vyvolily,
Bez zdráhání
Svaté dali požehnání.

Nyní, má-li otec dceru na vdávání,
Tedy se svou stařenou
Po nějakém ženichu se shání;
Jak ho mile seženou,
Již tu dceru k sňatku nutí,
Tetinky jí dodávají chuti;
Dívka-li ho nechce,
Pomohou jí lehce —
Musí,
Sice zkusí.
Na to ani nekoukají,
Rádi-li se spolu mají;

Moudří-li jim domlòuvají,
Hnedle zkřiknou:
„Však oni si zvyknou!“
Pak se oba zvykat učí,
Jedna strana druhou mučí;
Než se jedna naučí,
Obědvě se umučí.

Jak přestane děvče s pannou hrát,
Tuť jen honem, honem vdát.
„Čím dýl budem nad ní stát,
Tím je na ní větší škoda,
Léta běží jako voda,
Dokud čas je, má se dbát;
Budeme-li dlouho na ni hledět,
Ostane nám sedět, —
Někomu se musí dát!“
Dívce dají ušit nový šat,
Pak ji strčí ledakomu,
A tak nedospělé dítě
Na usvitě
Žití svého — musí z domu;
A tak otec, a tak máti
V pusté kraje
Vyhánějí dítě z ráje,
Do něhož se více nenavrátí. —

Jindy matky hodné chvály
Hned své dcerky nevdávaly,
„Holka, dočkej času
Jako husa klasu,“
Říkávaly.
Dcerušky své na procházku
Nevodily pro ukázku.
„Sedávej panenko v koutě,

Hodná-li budeš, najdou tě,“
Myslívaly.
A tak jejich dívčinky
Kvetly jako růžinky;
A ač nenesily velkou mašli,
Přec je štíhlorostlí jonákové,
Berounští to ženichové
V koutě našli.
O, teď nejsou ženichové takoví,
Ti nynější ženichové
Jsou jen pouzí ženílkové
Z Drážďan, planí, jaloví.

Před léty
Měli mládenci jen Alžběty,
Elenory, Lidmily a Anny,
Antonie, Juliany,
Majdaleny, Karolíny,
Marie a Augustýny;
Zato ale mají nyní:
Lény, Lidy, Lory, Tyny,
Juli, Nýny, Nany, Nety,
Máry, Liny, Tony, Bety —
Jména, kterých Češi staří
Dozajista neznali,
Kteráž bychom v kalendáři
Darmo hledali.

Inu, to je maličkost;
Ještě něco, a pak dost.

Jindy, když hoch milenku,
Spanilou to jitřenku,
Kterou dlouho v srdci nosil,
O to slastiplné: „Ano“

K blaženému sňatku prosil,
Řekl jí vždy: „Panno!“
Nyní — jak čas mění lidi —
Pannou být se každá stydí!
Třebas papá dělal košťata,
Přec jsou dcery jeho Frajlata:
Promluvíš-li s ní jen malinko,
Musíš pětkrát říci: „Frajlinko!“
Neřekneš-li, hned tě sekne
Rozohněným očkem a pak řekne:
„Ani způsob neumí!“
Matce — to se rozumí:
„Küss' die Hand“ a „Jemnost paní!“

Ale to je všecko ještě maličkost;
Ještě něco — a pak jistě dost.

K oltáři když panna putovala,
Jindy plakávala;
Zato se však jako máti
Po celý svůj život mohla smáti.
Nyní, an si pro dukáty
Ženich děvče bere od pantáty,
Stává se, že, když ty vyskáčou,
Teprv obadva se rozpláčou.
Mnohá tedy, jak se často děje,
O své svatbě naposled se směje.

Jindy, když se dívky vdaly,
Držívaly se vždy bály.
Což bývalo jindy bálů
Při dudech a při cimbálu!
Muselo být, jestli vzali
K nástrojům těm ještě basu;
Přitom pak se vyskákali
Na mnoho zas časů.

Strakonické dudy
Byly tenkrát známy všudy,
Jako nyní
Smyčec páně Paganini.
Nyní, má-li Češka tancovat,
Musí Strauss neb Lanner hrát.
Kde jsou tance, co se tancovaly
V celých Čechách před lety?
Kde jsou vážné minety,
Které jako tanec pravý,
Ani boty ani zdraví
Netrhaly?
Kde je břitva, rejdovačka s vrtákem?
Kde je sedlák, sedlák s šupákem?
Kalamajka, mik, mik, mik,
Votava a kominík?
Ba již ani netancujou hulána
Od večera do rána;
Nyní, je-li muzika,
Málo Káča utíká.
Nový-li rejd moda upeče,
V mále zas nám uteče. —

Již jsem věru zhřešil dosti
Proti vaší laskavosti!
Co je mnoho, to je mnoho,
Zvlášť když je to pouhé nic;
Raděj tedy nechme toho,
Někdy jindy sobě víc
O té věci povíme;
Nyní raděj — skončíme.

Bětulinka.

Když já spatřil Bětulinku,
O, jak se tu se mnou dálo!
Ve dne, v noci se mi zdálo
Jenom o té rozmilé.
Arci hezká jest i Minka,
Terinka i Karolinka:
Ale Pražská Bětulinka
Nade všecky laskavá!

Ve Francouzích nepokojných
Jsme co vítězové stáli;
Tam se dívky na mne smály
Ve městech i na venku.
Arci hezká jest i Minka,
Terinka i Karolinka:
Ale Pražská Bětulinka
Nade všecky laskavá!

Ve Vlaších jsem ležel dlouho;
Děvčata v tom parném kraji
Také rozpalovat znají,
Nikoli však milovat.
Arci hezká jest i Minka,
Terinka i Karolinka:
Ale Pražská Bětulinka
Nade všecky laskavá!

Z Prahy přinesli mi lístek,
Ve kterém mi sladce touží,
Že se beze mne tam souží,
A že bude věčně mou.

Arci hezká jest i Minka,
Terinka i Karolinka:
Ale Pražská Bětulinka
Nade všecky laskavá!

Bouře.

— Když si ženců hlouček pod jabloní odpočívá,
V modru na dalece krásném skvrna škaredá se slívá.
Chmůry od poledne černí nastíněním nebes báni,
Které víc a víc se šíří, větru budí lité vání.
V kouli slunce oheň zňatý k nesnešení prudce hřeje,
Horkem vřelý potu tok se s tváři k prsům po mně leje.
V koši javorovém, v milování kde se ptactvo brodí,
V zelenině, větřík frašně oulisný kde chládek rodí,
Tam si uřícený parnem k háji s harfkou milou zajdu,
Pověsím ji na suk, v stínu ochlazení milé najdu.
Jak to slunce pálí, jak to v modrém nebi hoří!
Potok vysech', žízeň okotěšné nezabudky moří.
V ječmeništi svou korunku pouvadlý koukol níží,
K hájům chlady líbé dmoucím vše se rádo z parna blíží.
Vzpešené se okamžení valí! — Dolů harfo s suku!
Dolů stroji! ať mi zvučíš! ať se struny třesou v hluku!
Ať se sypou hlasy, z vodných černomračen v hvozdu hustém
Lijavce jak zasršení. Ohlas v skalách, v dolu pustém,
V dalekosti krajů, hlásej stráni, zakruž se i v lese,
Až pak slavné hlaholení větřík do oblaku vnese!
Dál a dál se nyní blíží strašných mračen chumelení,
V půlnebi již rozmilého modra více patřit není.
Ženců hluček k dědince již valem klusá z pšeničniště,
Bravů hejna, skotů stáda utíkají ze strniště.

Vichřice teď vytrhnutá ze sna od daleka fučí,
Z háje tiché větérky pryč žene, v chvojné jedli bučí.
K oblakům až po silnicích sloupové se točí prachu,
Hrůza jasné kalí nebe, chumle mračen letí k strachu.
K zemi samé střelně kolem třeští švižná vlaštovice,
Husí hejno s kachnami se frašně potápí v rybníce.
V bouři,
Kouři,
Jekem,
Vztekem,
Sinavé nebe se kalí.
V oblacích strachy se valí,
Rachot se po nebi koulí,
V chomáče mraky se choulí.
Již se blíží,
S hůry níží,
Žene — valí — šíří,
Víří,
Hlučí,
Bouří;
V rachotu třeští strom
Hrom!
Stvoření klekni!
Mrákové v černění trou se slitém,
V sinavu hrůza se shání lítém.
Strach se ve zkalených oblacích vztekå,
Ze tmy blyskota husté chod si seká.
Bouře se budí víc v ukrutné síle,
A hromy rodí nám chvíle co chvíle.
Již se to valí
Přes hory, skalí!
Dále a dále
Hrom bije stále!
Míhaví ohňové z černé rozšklebiny slepí,
Sutkonosné mraky třeštící plamenové třepí;

Z sinava v hlaholu s studeným mrazem
Rachotem se sypá ledovec na zem,
Ve větnatých to jak dubinách srší,
A vítr jak kňučí, lijavec prší!

Bože, Bože, co se děje!
Nebe dmoucí proudy leje.
Bouře nové mraky snáší;
Prší, až se o zem práší.

Hrom se blíží!
Blesk se kříží!
Vichr kňučí!
Sutky hučí!

Sto tisíc potoků divých
Žene se v stružinách křivých,
V blatitém zkalení, v sičném jeku,
S čeřenů se valí v proudném vzteku.
Hromové z dálí víc a víc z uhlů dvou,
Hukotem hrozným rozderouc jícny řvou.

Hrůza s tmou se prostřela v nebesku,
Prosvěcujeť jen křížením se blesku.
Vždy se leje, dmou se řeky,
K moři valíc pěnné leky;
Tam své bouře krupobitné prášeniny
Nese přes hory a chvojné jedloviny.
Hrůza jaká z hlubin kyne!
Strach se v oděv černý vine;
Smrt z své ohněplné huby
Plavcům vyšklebuje zuby.
Vařící se vlny jako hory brzy plijou v jeku
K oblakům až proudy husté; brzy v sičení a vzteku
Do propasti chřtánu jako míček rázem koráb nesou,
Plavci blednou strachem, zuby klapí, jako list se třesou.

Nenadále z hlaholení
Mrtvé plyne utišení,

Vítr tiše počal váti,
Hrom již ustal v nebi řváti.
To však mrtvou žlutost v tváři
Nečervení marináři;
Věda dobře lítost krutou živlové že utišili,
V chvilce aby v největší zas stupeň vzteklost vyvýšili.
V brzkém okamžení zase
Hrůzu nebe bere na se.
Svaly šedých mraků přes hory se blíží,
Z jejich rozpuklin se blyskotina kříží.
Hromové chraptící otvírají chřtány;
Hory řev, a skály odrážejí rány.
Povětří divoké znova se strhlo,
Bezedné jezero nebe se zvrhlo.
V moři se pěna již klokotem vaří a sičí,
Z vln průtrže strašná vichřice fičí,
Vlny se zhlcujou a jak hory věží,
Brzy zas ve hrůze propasti sražené leží.
Mocnost kyne!
Brzy tisíc svalin černých mračen pryč se s očí vine.
Chumle rachotících hromů k horám skalným táhnou dále,
Bručení jen temné v nebi slyšeti jest z dálky v mále,
Bleskot hasne, déšť se tiší, rozvzteklený jekot temní,
Mrakověnec osvěcujou jasně paprskové jemní.
Bouře rozlícení strašné, hrůza smrti dává milost,
Stromům šťávu, lukám svěžost, kvítí barvu, rostu čilost.

Silvestrova noc.

Ticho! — Dvanáctá bije,
Umírá zvonu hlas;
Na věži sejček vyje,
S časem se snoubí čas.

Starý rok v hrob se sklání,
A burných větrů vání
Jemu vyzvání.

Sirou zem sníh pokrývá
Co bílým příkrovem,
Pláč větrů se ozývá
Nad velikým rovem:
Jedenť zas rok v tichosti
Složil své choré kosti
Ve klín věčnosti.

A na rově se směje
Děťátko spanilé
A vůkol kvítí seje
Na kosti uhnilé.
I vítej, hosti, vítej,
Ty trud a strast zamítej,
Věnec uplítej!

Sem sklenici! — Nalejte!
Ať krev se rozhřeje,
A vy, bratři, zpívejte,
Ať duch též okřeje.
A péče zžírající
Ochotně ve pěnící
Ztopte sklenici!

S rozveselenou tváří
Pozdravme zas rok nový;
Ať nám všem v jeho záři
Čas zkvěte růžový!
Ať trudné prchnou strasti,
A rozhostí se slasti
Po české vlasti!

Čestmír.

Já pro Čechy život bych v obětu dal,
Jak někdy Čestmír slavně to volil,
Když na nepřítele vlasti se hnal,
A za svého vévodu krev svou prolil.

Ty Čestmíre slavný, ještě jsi živ,
Tvá pamět u Čechů trvale květe,
Co Jaroslava udatný div,
Co boje Žižkovy ctěné a kleté.

Já pro Čechy život bych v obětu dal,
Jak někdy Čestmír slavně to volil,
Když odění Neklana na sebe vzal,
A Vlaslava zakoliv krev svou prolil.

Čech věčně tě za to slav a chval,
Žes někdy, Čestmíre, slavně to volil,
Žes na nepřítele vlasti se hnal,
A za svého vévodu krev svou prolil.

O lásce.

Láskou zklamán za hory jsem
Vysoké chtěl zajíti,
Mysle, žeby mne tam láska
Víc nemohla najíti.

Hle, tu pastýř od hor spěchá.
„Kam tvá cesta?“ já se ptám. —
‚Bych se vyhnul lásky klamu,
K oudolí se ubírám!‘

Obrátiv se hned na cestu
K mořským břehům jsem se dal,
Tam že láska mne nenajde,
V srdci jsem se domníval.

Hle tu z lodě plavec chvátá.
„Druhu, kam?“ se zase ptám. —
‚Bych se vyhnul lásky moci,
K suché zemi pospíchám!‘

Tuť jsem zmámen zůstal státi;
Kam teď půjde cesta má?
V ňádrech mých se ozývajíc
Srdce mé odpovídá:

„Byťbys k jižní horké poušti,
Neb k severním sněhům šel:
Chtě se lásce ubrániti,
S sebou vzít bys mne nesměl.“

„Pokud v ňádrech srdce tluče,
Pokud citů jara kynou,
Zpěv a láska v básníkovu,
V Čecha srdci nezahynou.“

Honzík a táta.

Honzík veze tátu čtyrma,
Jedou pro dříví,
Chlapík práská do valacha,
Švihá ve hříví.

Táta se co třtina třese,
Křičí: „Pomalu!!“
Honzík jede, jakby hrom bil,
Směje se tomu.

„Bodejž tebe, tebe kluku!
Krahulec sklofal:
Kdybych svému tátovi to
Já byl udělal — — —“

‚Aj! Vy jste měl asi tátu,‘
Chlapec k němu dí;
„Lepšího, ty holobrádku,
Lepšího, než ty!“

Ahasver.

Z černé houšti skočí vlk a vyje,
By mu žrát noc dala, neb je lačný.
Nechce zřít to měsíček a kryje
Bojácně se za černými mračny.
Jak se vražda černé zrady loudí,
Tak on krvelačně v šeru bloudí,
Hrabe, větří, vyje, vztekle pláče,
Že mu noc žrát nedá — v kolo skáče,

Sám se honě — žhou co uhli oči —
Stojí, hravým ztekem zase skočí,
Jakby před sebou již kořist měl —
A zas větří, jakby slyšet chtěl
Živé srdce tlouci v noci tiché.
Však ni ruch, ni vánek ve tmě liché —
Někdy zhluboka jen bor si vzdychne,
Spavě v břeh zašplouchne vlna v plese,
Spadne hvězda, jedno z nebes očí —
Bludné z rákosí světýlko skočí,
Najednou se leskne vše a ztichne,
Jakby anděl-mír šel v tmavém lese,
Země mlčí, jakby nebe spící
Ve snu tajemství jí chtělo říci;
V teskné předtuše noc dech svůj tají,
Jak když umírajícímu dají
Pomazání poslední.
 Najednou však v dáli něco dusá,
Temný zvuk se šerem skoro stéká.
Snad to jelen prchá, jenž se leká
Stínu svého? — Ne tak — kůň to klusá.
Zaskučí tu vlk s radostí divou,
Že mu noc posílá krmi živou;
Zavolá hned na svá mláďata,
Mladá v křoví skrytá vlčata.
Hravým dupotem kůň cválá blíže;
V měsíčku, jenž zvědavě se pryští
Z černých mračen kov se kopí blyští.
Pozdní jezdec to; již je u kříže,
Zpukřelý jenž stojí u rozcestí
Na znamení, krvavé neštěstí
Že se tuto v šeru dávném stalo.
Jaké? není známo; věsti šedé
Místo však se křížem zažehnalo,
Aby každý, kdo tu kolem jede,

Pomodlil se s teskným zpomínáním
Na tom místě, jež svým požehnáním
Hrozným zasvětilo neštěstí. —
A když jezdec k němu přijde blíže,
S bujné hlavy čapku zbožně smekne,
Žehná znamením se svata kříže,
Šeptem krátkou modlitbičku řekne,
Pánu Bohu odporučé všecko,
Duši, ženu a v kolébce děcko.
Jen se žehnej, jezdče! bude tobě
Požehnání třeba v krátké době.

* * *

Zakuklená noc lže šír a šír
Těžký sen a palmošumný mír,
Lže to nebi do posvátných očí —
A přec chce se pokrvavit hříchem,
A přec z ňader jejích vlci skočí! —
Ráno až pak růžná zoře zplane,
Noc uprchne, radostně den vstane
V zpévu, s perlami a jasným smíchem,
Jakoby se nebylo nic stalo,
Nikdo o tom neví, vše kol spalo.
Něco ale věrně bdělo: tucha
Tichá, ústkostná a jemnosluchá;
Ta to koňovi a jezdci šepce. —
Hrůza! Šelma divá, jenžto líhá
Skryta ve tmě v záloze a číhá,
Skočí mžikem na bujného hřebce;
Zvíře šlechetné smrt větří tesknou,
Pnou se nozdry, oči se mu lesknou,
Zachvějou se krásné jeho oudy,
Led a oheň mžikem po něm běží,
Staví se a hřívu děsně ježí,
Pěnně se mu valí krve proudy,

A noc s zatajeným dechem slouchá,
Jak mu s hrůzou srdce k žebrám bouchá.
Jak se zvíře šlechetné teď třese,
A jak jindy v tanci kráčelo,
Když kopyto v krvi máčelo,
V kopích stálo jako v hustém lese!
Tenkrát spínalo's se hrdohravě,
A tvé velké, moudré oči žhavě
Jako v pýše hrdinské se leskly,
Když se mečem o štít zvučný tlouklo,
Z tisíc hrdel „k útoku“ zahouklo,
Kopí se jak hvozdy kovů leskly,
Trouby zněly, zpěvy hlučně hřměly.
V také chvíli srdce tvoje bije,
A hedvábný hřbet tvůj čije,
Jaká rozkoš, jaký pych to jesti
Reka do mužného boje nésti;
Tu si vykračuješ v bujném plesu,
Totě přece slavné bojování,
Pyšné rány, sladké umírání.
Ale zde, zde s vlky v tmavém lesu! —
Jezdče, tys tak hrdinský a mladý,
Boj ti hrou je, ne však s vlky tady!
Proč jsi nezahynul v mužném boji?
Jízva není šperkem hrudi, čela,
Slávy purpurem ne krev tvá vřelá,
Pro tě nepřijdou sem druzi tvoji
Ku hrobu tě na kopích odnésti,
Slzami tvé jízvy nevymyjou,
Práporem tvé rány nepokryjou,
Pod hlavu ti nepodstelou klesti,
Oře za tebou ti nepovedou,
Jenž svou hlavu klopí, kráčí tiše,
Ve tvář zakrvenou, chladnou, bledou
Z teplých nozder truchlivě ti dýše. —

Jezdec chlácholivě hladí břebce,
Krotí, důvěrně mu cosi šepce,
Na ženu si zpomene a chopí,
Mládec hrdý, dobrého se kopí;
Neb již v cestu šedý vlků vůdce,
Krví, vraždou vykojený škůdce,
Skočí — druzí lačně podál stojí,
Neboť ještě neuvykli boji.
„Jenom se mi rány nestrachuj,
Vínem ti ji zmyju, koni můj!
Buď jen pamětliv své staré slávy,
Jak jsi bleskem v stepi lítával,
Žes se ledva dotek' stébel trávy;
Vždyť jsi v jiných bojích býval —
Protož, koni můj, jen na ně ruče!“
Tak on k oři, tomu srdce tluče,
Jak o rakev polomrtvý v hrobě.
Luna, poutnice ta bledá, skryla
Tvář svou, by ten zločin nespatřila.
Snad se někde snivě v plese koupá,
Po myrtách a vonných sadech houpá,
V temné loubí zvědavě se vkrádá,
Sítí stříbrnou milence spřádá,
Tato tichá, snivá bledá panna.
Zde je arci jiná podívaná:
Přírody král v boji se přírodou. —
Vlci v kole — svítí oči divé,
Svítí bílé zuby, vraždy chtivé.
Jezdec šavli tasí, ostré kopí
Založí, a nohou po-uchopí
Koně, ostruhy mu tiskne k boku.
Ten se zpíná, couvá vyděšen,
Jezdec však ním trhne za řemen,
Bodne, a hle! při prvním jak skoku
Již se vlk na jeho kopí svíjí

Skřípaje kov kouše, až to mrazí,
A ti druzi v ruchu zteklém vyjí.
Jezdec cukne kopím, mžikem vrazí
Do jiného — šavle jasně blеskne.
Ach, co platna rychlost tvého koně,
Jenž po stepi bleskem větry honě
Nesl v povětří své nohy hravé,
Jakby tráva byla uhlí žhavé!
Neb se vše již choulí v klubko teskné,
V klubko ze tmy, z vlků hrůzošedé.
Stejně šedé: vlk a noc — jen skočí
Vraždy chtivý oheň z jejich očí,
Někdy šavle bleskem ve tmu vjede.
Kůň jak jelen v tenatech se třepe,
Bije, kope, vlčí lebky tepe;
Tma a dupot, oči žhavé, rykot,
Šedost, vytí, ston a šavle mykot. —
Najednou však ticho, v hluku divém
Vlci prchnou v pláči úpěnlivém;
Jezdec užasnutý oči zvedne —
Před sebou olbříma muže zhledne.
Stojí před ním a kyj sukovitý
Nad hlavou napřáhá svalovitý,
Muž ten hrozný, olbřímý a šedý,
Postava ta zdá se žula tvrdá,
Prací sta let dlouhou vydlabaná,
Divou bouří, bleskem ošlehaná, —
Tak je sešlá, vetchá, mocnohrdá;
Je to *Ahasver*, žid věčný.
Je to muž ten, jenžto Krista Pána
Klením od lavice odehnal,
Na níž k smrti zmdlený posedal,
Když to na Golgatu kráčeje,
A své stopy krví máčeje,

Hříchů lidských těžké břímě nesl;
Odehnán šel Kristus, mdlobou klesl.
Anděl Páně proklel jej v té době,
Vzal mu z ňader mír a z očí spánek;
Světem bloudě nemá klidu stánek,
Ani libý odpočinek v hrobě,
Nepřána mu smrti sladká těcha,
Vše umírá v Pánu — *jej* smrt nechá;
Až vše zhyne — hrob na hrobě všude —
Na hřbitově světa velkém bude
Bloudit zoufale od polu k polu,
V ňádrech nesa žhavé uhlí bolu,
Smutnou země hlídat kostnici.
Věčně v před jej nevidná štve ruka,
Nemůž nikdy pozbýt žití muka,
A tak těká *století již mnohá*
Plachá, kletbou štvaná jeho noha.
V soumrak vidět postavu tu šedou,
S tváří vyschlou, zoufalostí bledou,
S tváří svraštěnou života záští,
S tváří umořenou smrti touhou
Kráčet v šedém klobouku a plášti,
V dešti, mlze, chumelici sněhu,
S holí sukovitou, těžkou, dlouhou,
Poutník žíznící po umírání,
Lovec ženoucí se v divém běhu
Za smrtí co zvěří zvětřelou,
Bez oddechu, bez tichého spaní.
A kde ona zuří nejkrutěji,
Tamo pádí noha jeho štvaná;
Smrt se mu však vyhne polekaná.
Jerusalem divým žárem plál —
On v něm jako salamandr stál;
Plamen kolem oudů jeho šlehá,
Město Boží v rum a popel lehá,

Pod nímž on, že žije, s hrůzou cítí.
Nade hlavou jeho v prach se řítí
Řím, ten obrovitý velikán;
Na něj spousta ohromná ta klesá,
Pod ní leží — žije, s hlavy třesa
Prach, dál prchá Boží kletbou hnán.
V meče bitev zoufale se řítí,
Kol smrt zuří opojená,
Jeho jen se zrádně ona štítí.
Se lvem lačným o kořist se pere,
S hyénou se o mláďata dere,
Vrhá v Niagary katarakty,
Ta jej ohromnými svými takty
Přes skaliska v propast bezdnou nese, —
Z pěn vylézá, s hlavy si je třese.
Prales hoří, žíznivě tam vběhne,
Jazyk ohně údy jeho líže,
Pravěký květ lesů v popel lehne;
Popel horký, hrozná žití tíže, —
Jeho ňadra smrtichtivá kryje;
V poušti Samum na svém divém tahu
Pohrobil jej krovem na sta sáhů,
Pod ním leží — srdce pořád bije.
Na polu, kde věčné smrti říše,
V noci věčné, kde to teplé žití
V mrazu věčném nikdy nezadýše,
Zamrzlý v balvaně ledu tlel:
Stejným ohněm touha smrti plane,
Horká kypí krev a nepřestane
Nerozdrtné srdce jeho bíti.
V jícen Hekly zoufalost jej vrhla,
Ta jej až ku země srdci strhla,
Ale zařvavši ve krutém hněvu,
Hromem, bleskem vyplila co plevu. — —

„Umřít, umřít! nasaď kopí své,
Vraz je v hruď mou, vraz je v srdce mé,
Aneb umři!“ Tak on s hněvem hlesnul.
Jezdec kopí ostré nasadil,
Mocně vjel, však hrot se rozdrtil.
Mocnou ranou sám on nazpět klesnul.
Kůň se pod ním chvěje, pod ním boří —
Nepohnutý stojí poutník šedý,
Na prsou kříž ohnivý mu hoří.
Tu se zchopí, dále prchá v bor,
Dozní jeho krok — již slyšet s hor
Jeho vzdech „ach umřít!“ naposledy.

* * *

Jezdec koně bodne, domů spěje,
Kdežto žena teskllivě naň čeká,
U děťátka svého sedíc pěje,
Šustu, vřesku každého se leká
Radostí, že on to. — Však již klepe.
Zemdlený kůň se pod ním chvěje, třepe,
Klesá — jen když dones' svého pána.

Návrat do vlasti.

Zřím vás tedy, nebetyčné hory;
Vlasti drahá, opět tebe mám;
Zřím tvé slavné, starověké bory,
Vcházím vesel v tvůj velebný chrám.
Líbám tě zas, posvátná mi země,
Lásky plápol mé nezhynul ve mně.

Znám vás, hrdočelé velikány!
  Tu své ledví Krkonoše dmou,
Tamto Sněžka rozbila své stany,
  Tam se Labe dere ranní mhou;
Ještě staré skály vlast mou stráží,
Staré řeky ňádra matky vlaží.

Ještě tady statné hrady stojí,
  České slávy vážní svědkové;
Zápal k činům lůno jejich kojí,
  Kde své vlasti žili předkové.
Každý krov, byť oloupen již krásy,
Reků statných statné činy hlásí.

Nebe, v jakém se zas bavím plesu,
  Jakou za strast vzal jsem odměnu!
Z dolin, hor a věkovitých lesů
  Českou opět slyším ozvěnu;
Jaká hudba mému jest to uchu,
Jaký pocit schvácenému duchu!

V strminách jsem severního ledu,
  Vlasti má, tvůj obraz nosíval,
Vroucně ze vyprahlých pustin středu
  Za vznik tvůj jsem Boha prosíval;
On mne uslyšel, neb v svorném sňatku
Vidím syny, vidím statnou matku.

Krutá bouře brázdila jest vlny,
  Ustrašen se každý plavec chvěl,
Jižjiž tonul koráb hrůzyplný,
  Smrt jen bídnou před očima měl;
Tuť jsem volal v náramné lítosti:
Kýž mne přáno složit v tobě kosti!

2.

Když mne štěstí na svých loktech neslo,
  Když mne slávy blesk byl přemohl,
Aneb rámě v tuhé vazby klesla,
  Odřeknouti jsem se nemohl, —
Ač i dary lákaly a slasti —
Víry, krále, a své drahé vlasti.

Čas ten prchl, naděje a snahy
  Čilé perutě mne nesou zpět;
Vlasti! tys můj štít, můj přístav drahý,
  V tobě koluje můj celý svět;
Když se krajina tvá na mne směje,
V srdce volné i cit svatý leje.

A hle tam, o milé pohlednutí!
  Již se z dávno známé olšiny,
Z nížto ptactva zpěv mne k slzám nutí,
  Vine vížka klidné otčiny!
Tam snad ještě tichou pokojností
Ukojíš mne, vlasti, v blaženosti.

Zdaž i však, jenž svůj mi obraz vryla
  Od mladosti v duši dychtivou,
Jenž mně v outlém věku kvítí vila,
  Láskou opoutala nevinnou —
Chovalas ji s věrnou pečlivostí
Na svých prsou mně a každé ctnosti?

Oklamaná naděje.

Jednou paní Pepice, dcera mé přítelkyně,
Jako dobrá hospodyně,
Na hlavu vzavši hrnec mlíka,
Usmyslila na trh jíti do Mělníka.

V letní zatím suknici
K městu po rovné chvátá silnici;
Pak, že takto se lehčeji chodí,
Sukni si podkasá, a obuv s nohý shodí.
Jdouci cestou veselá
Počítá již v mysli, co vydělá,
Pěkný dvadcetníček, a snad i více
Na svém mlíce.
Myslila koupiti s kopu vajec, a na ně
Nasaditi troje slepice
Do kukaně:
(Bylať z Nadějovic paní Pepice).
Cožby to bylo, řekla sama v sobě,
Aby mi hodně kuřat nevyseděly?
Třebas ve dne sup, neb v noční liška době
Mně jich několik potřeli:
Byla bych musila zaviniti mnoho,
Kdyby mi nemělo ze všeho toho
Zůstati aspoň na prase.
Z prasete, až se hodně vypase,
Dostanu (kdož pak mi to zapře?)
Tlusťoučkého, milostného vepře.
Tak se sberou po malíčku a po malíčku
Groše do pytlíčku!
Kdož mi při takém požitku
K rozmnožení mého dobytku
Zapoví koupiti krávu; a potom kráva
(Bodejž jen byla zdráva!)
Dá mi tele; ó jak je uzřím ráda
Bujně skákati prostřed mého stáda!
V tom si Pepice, hopsa! poskočí,
Hrnec s hlavy se skotí, a plesk! se na kusy
rozskočí.
Běda! ach přenešťastná chvíle!
Vejce, kuřata, slepice,

Prase i vepř i kráva i týle,
Vše tu zhynulo s mlíkem! a paní Pepice,
Co se již tak možnou byla
Učinila,
S ničím a s plačky se domů vrátí;
Blaze ještě, že jí muž nevymlátí.

Znělky.

Má kde vlast? kde králův Českých hroby,
A kde Svatoplukův mohyly;
I kde Zrýnského rov pokryly
Nesmrtelné vítězové zdoby.

Tam, kde Dušanovi divé zloby
Vrahů záhy hrobku vyryly,
I kde bratři krví skropili
Palmu, jenž hrob Piasta, Petra zdobí.

I v těch hrajích, kde se nezaskvívá
Na bratrských hrobech kamení,
Kde jen Labe, Odra smutnou zpívá.

Svaté země! na vás slzy rosím,
A vždy, aby dalo znamení
Ke dni soudnému již, nebe prosím.

Pršte, lijte nebeské se vody;
Z moře-li vy pravdy plujete,
Ať jen rychle světa smyjete
Lež a klam, a černou lest a svody.

Zvučte proudy, zvučte o závody;
Z lásky-li se krajů nesete,
V lidská srdce rychle vejděte,
Zničte zlobu, zploďte kvas a hody.

Jste-li našich ale otců slze,
Tichounké vy nebes krápěje,
Ó pak jináč volati mi nelze:

Vlijte v ňádra synovi cit pravý,
V otcovské by vstoupil šlépěje,
A ctil řeč jich, zvyky a jich mravy.

Sladovnický mládek mlynářskému práškovi.

Tak jest to pivo našeho života brzy sladké, brzy hořké, brzy barevné a hned zas bledé; kalné neustále, byťby se i někdy čisté zdálo. Sudy času se ustavičně převalujou, a my se převalujeme s nimi. Včera jsem se ještě dusil pod liskami mé potupné lásky, dnes jsem ale párník u hvozdu svých rozpařených myšlének do kořan otevřel. Vidíš, bratře prášku, jak nám osud z jednoho korbele, a skoro na jednou zavdanou dal; já jsem se svou Andulkou již také dovařil. Pomysli si, ona, ten novoveský planý chmel, se chytí zpráhlého plotu, který již dávno pod kotel patřil, a já měl míti mláto a kaly její lásky, anby ten bezedný půlsud všecko sladké již pro sebe vyspílal. Bratře, j á, já se domníval v pivováře jejího srdce být sládkem, a ta napěněná hubatka

mě má za pomáhače! To jest víc nežli ne po sladovnicku jednáno. A považ, to vše vykysalo ve spilce mé nevědomosti, a ještě ke všemu na rejstřík mé přetýkající dobroty. Tak člověk hodlá dostat pintu dobrého od čepu, a udělá doušek ze škopíčka zvětralých stočků.

Tu jsem zaslechl nedávno, že bere cizí pivo; myslil jsem si ale: staří lidé rádi hovoří, a mladé pivo bývá kalné, bujné, a žene na kvasnice, předce jsem ale za dobré uznal, že nebude na škodu, trochu popele výstrahy nebo vápna domluvy, kdyby klih přátelského ponaučení oučinkovat nechtěl; když jsem se však předce žádaného učistění dočekati nemohl, a droždí jejího chování přes dřezy mého shovívání hnáti se počalo, tak že až lidé na to prstem ukazovali; pozval jsem ji, a dal jsem jí z plné chmelnice mého mínění. Andulko, pravil jsem k ní, nedopouštěj Andulko, aby vyteklo docela vědro mé laskavosti k tobě; neboť jest už nahnuto, a trpělivost již také má na mále. Svatosvatě mi slíbila, že se upřímnost její ke mně nikdy nezvrhne. Já nevím kde, a za kterým valachem *) se můj rozum tenkráte povaloval, nebo v kterém očarovaném sklepě jsem vězel, když jsem jí uvěřil, a vrub jejích provinění opět zříznul. Držela několik časů v dílně pořádek, a já jsem již letěl myslí vytvořenému pivováru v ráji vstříc; vždyť víš, co jsem se na tu várku našeho sňatku natěšil, když jsme spolu, bohužel, ještě nedošlý slad mého nevyleželého předsevzetí na mlejn přátelského hovoru pouštěli. O, přeškoda mé práce, mého namáhání! A já bych byl ještě poslední

*) Co se na tom suší slad.

sypání mozolů svých do té podvodné vody jejího lichocení-se vystíral, kdyby mně byl náš pečlivý hvozda, právě když jsem ještě pod kotlem právního dovolení sochorem uznalosti zašarovat chtěl, nezvěstoval, že vystírací káď mé naděje na všech stranách teče.

Bratře prášku, to bylo leknutí! Pan kantor Češpivo by se nebyl prázdného korbele tak leknul. Stál jsem co zasmolený; slova, která ze mne kosířem nutkání vydobyli, jsou: O nešťastnice, která jsi mně do tuku mé mladosti peluňky namíchala! To je tedy ta šrůtka za výstav mé ochoty, abych, jsa tvým ženichem, ještě sokem lásky tvé byl? Na vždy jsem šalandu milosrdenství svého zavřel, a nálivku křehkosti od mého srdce odvrhl; neboť by mi celý svět „kvasničkových bab" nadal, kdybych se déle ještě dal za nos vodit po kropírně její lehkomyslnosti. Aby věděla, že jsem se ještě tou melírovanou bryndou její oulisnosti tak neschmelil, abych nebyl s to, cestu k domovu mé svobody z krčmy jejího ouhonu nalézti: ukážu jí, že ještě na obou nohách samostatnosti své stojím, a i bez její jalové pomoci hranici svého štěstí vystavěti mohu. Stočky památky její co nejpilněji ze stírky paměti mé vytru, a jen to si pamatovati budu, že první láska moje byla stáčená, ač jsem ji povždy za spílanou míval.

Měl jsem to, brachu, věděti, že var naší milosti dříve vystydne, než se na obyčejný chladící stok stavu manželského dostane; bez milosti bych byl vytrhnul čep mojí náklonnosti, a ty předky naší známosti by byly stekly do korejtka věčného zapomenutí; a těchto rmutů, bratře prášku, jsem se nemusil nikdy dočkati. Nemysli si

však, žebych snad již zase nějakou novou známost započatou měl, ne, na kantnýře mojí dobroty se nedostane tak hned nádoba lsti a podvodu. Ať se ho nyní drží, an pohrdla pivem čistým, pivem zdravým mé lásky; an se jí zalíbilo v lákavém ležáku. Ať se ho nabaží, však on jí ho zapovězeným kořením připraví, ona se ho hltavě napije, rozbolí jí hlava, a pak již bude pozdě, přikládat chleba moudré rady, namočený v ostrém octě domluvy, a když se zatím bude pitomně potácet po válečkách lidského hovoření, když budou její větrající dobré jmeno přehazovat lopatkami uštěpačných jazýčků: ukáže jí pachtýř jejího srdce paty, zanechav jí na krku nebernou kaucí. Tu jí teprv nastanou suché dny; na humně jejího svědomí se učiní najednou světlo, sama sebe se lekne, pěna její krásy spadne, vejstřelek její mladosti ztratí řiznost ženské čipernosti, a zbyde na ocet. Pak bude míti teprv osud všech octů, a tu teprv se dostane na okůrky lidského opovržení, a to bude tak dlouho trvat, dokaváde dračka jejího bídného života někde v psinku nedohoří; udělá-li ji paní starou, nabere si ona — cedníkem. Budou vařit, dokaváde budou splavky jejího jmění; až dojdou, bude jí posílat pro ječmínek věna, ona ale z Chudákova jsouc, nepřinese nic. Tu se jí pan manžel chopí, a bude jí denně as devětkrát na lískách svého hněvu ferulí nelidskosti obracet; za stolem nebudou míti jiného hosta, než co budou píti na přívarek, na sejpce bude zásoba bídy a nouze, ve sklepě nouze a bídy, a budou-li konečně tak odvážliví, že vařiti budou bez palety práva: přiženou se na ně, a seberou je oba se vším kontrabantem. Tak, milý prášku, dodělá ten, který se rád

kvasnicemi nemravů maže. Já tě pod ochranu toho krále brabantského, který začal první pivo vařit, poroučeje, ostávám tvým přítelem

sladovnický mládek.

Mroucí bojovník.

Na posteli leží umíraje.
„Podejte mi ten můj prápor starý!
Jeť mi předc, když nad hlavou mi vlaje,
Jak bych slyšel orlů šumot jarý.

A ten meč můj věrný — rezem žraný!
Tisíc životů jsem v ňádrách cítil,
Když jak smrtí anjel rozsápaný
Jím co bleskem mužů hvozd jsem mýtil.

Přílbu na leb můj mi vsaďte šedý,
Štít mi dejte, jako reku k boji;
Se smrtí se potkám naposledy —
Rek jsem, proto chci to v celé zbroji.

Žeť jsem nemohl, co ženích opojený,
Vzteklým jejím políbením zmříti!
Volím aspoň hrdě ozbrojený
K poslednímu zápasu s ní jíti.

Až pak umru, vezte mě k té hoře,
Kde svatého Václava spí muži,
Až rek Boží osedlá si oře,
A přijede v plném k nim oruží.

Tam mě zakopejte, tam chci spáti,
  Neb můj den byl mozolný a parný,
Seč a boj — a přec se mi chce zdáti,
  Že je ztracen, že byl veškeren marný!

Ach, když já své nesl palné rány,
  Byla tma a světa seraf jasný
Nebyl ještě vyšel z jitra brány;
  Umírám — a teď se začne život krásný!“

Klesne nazpět — v koutě smrt již sedí,
  Vyzáblá a vymořená žena,
Ne ta, jenž z tisíce mečů hledí,
  Tisícerým žitím opojená.

Ta ť je panna krásná, hrdá, divá,
  Vlasy vlajou, pnou se ňádra dmoucí,
A když kráčí mladých srdcí chtivá,
  Rozkoš jest jí klesnout v lokte žhoucí.

Žena tasí nůž — a z kouta vstane,
  K posteli se polehoúnku soupá,
On sní: „V hrobě ležím, východ plane,
  A ten seraf výš a výše stoupá.

Posle Boží, štít a meč se blýští,
  Bílá říza z oudů mocných vane,
Z očí jasné z mrtvých vstání prýští,
  Vínek, blesky prše s skrání plane.

Mocným mečem o štít zvučný tluče,
  Zahřmí, jak když na vzkříšení zvoní;
Prasknou hroby — svatý Václav ruče,
  Jede v zbroji bílé na komoni.

Z mrtvých vstání! — Hučí řeky, bory,
Prápor hrá, hřmí branné písně zvuky,
Hromem otevře se brána hory,
Z ní se řítí bouřkou Boží pluky.

Přes můj tichý, tmavý hrob, slyš! táhnou —
I já mám zde štít a meč svůj starý,
I mé oudy v boje Boží prahnou —
Praskni, hrobe! — i já rek jsem jarý!"

Vyskočí a zase nazpět padne!
Ne ta žena, ale anděl Páně
Přijde, políbí jej v čelo chladné,
Palmou kryje ňádra mu a skráně.

Ženám Českým.

Ženy české, matky české!
Slib si dejme a v něm stůjme:
Pro blaho své drahé vlasti
Všecky síly obětujme!
Nejen muž buď hrdý na to,
Že dá všecko pro svou vlast;
Vzhůru, ženy! my též chceme
Na oltář svou oběť klást.

Muž, ach, ten má meč svůj ostrý,
Rámě, sílu — muž má všecko;
Ale outlá, slabá žena,
Jen své srdce a — své děcko.

Dítě! — toto jmeno sladké,
  Ženě nebem daný dar,
Matky! nejdražší co máme,
  Dejme vlasti v její zdar.

Prvním slovem lichotivým,
  Prvním sladkým celováním
Český zvuk jim v duši vlejme
  S vřelým vlasti milováním.
Jmenujte jim slavné otce,
  Vylitou pro právo krev,
Řekněte jim, jak se znovu
  Hrdě zvedá Český lev.

Ať z nich zrostou reci statní,
  Jako lípy, jako doubce;
Ať z nich máme Břetislavy,
  Práva hájce, zloby zhoubce.
Ženy české, matky české!
  Jediná nám budiž slast,
Vychovati naše děti
  Pro tu slavnou, drahou vlast!

Mlynářova opička.

„Ženo! přestaň pořád vrčet,
Jako had vždy na mne sičet!“
Zakřik' mlynář Toničku;
„Jakobych ti mlejn prohejřil,
Nebo se ti zpronevěřil,
Že mám rád svou opičku!

Zdaž-li jest to něco zlého,
Nebo-li co neslušného?
Musila bys prostá býti,
Bys neměla vědy míti,
Že má *každý* zvířátko,
Kterému rád pochlebuje,
Hladívá je a celuje,
Jako vlastní robátko!
Vezmem ku příkladu *psa!*
(Jestiť to jen mršina!)
To bys mohla kroniku psát,
A nic při tom netřeba lhát,
Co ten mívá za časy!
Mnohému, než jeho psíka
Ťuknul bys jen do kotníka,
Vyrvi raděj za vlasy! —
Jiný má rád špačíčka!
Lidé se naň v radě ptají —
A on doma pilně krájí
Z masných krámů srdíčka! —
A co by se o koních
Dalo říci, o kočičkách,
O papoušku, veveřičkách,
O broucích a motejlích!
Chtěl bych ti jich napočísti,
Žebys přitom mohla spřísti
Len na sedmi kuželích! —
Tedy mně nech šelmičku —
Roztomilou opičku!
Beztoho jsi pouhý blázen,
Myslíš-li, že *já* jen v kraji
S tímto zvířátkem si hraji
A naň týdně nakládám.
Projdi vísky, projdi města,
Pět jich najdeš sotva ze sta —

(O *ženské* se nehádám!
Ač jsi kolikrát mne sama
Přesvědčila, že i s váma
Musívá opička hrát!) —
Pět povídám sotva ve stu,
Kteří do těch hájů cestu
Nebudou, co ryba vodu,
Ctít a milovat a — znát!
Jen že najdeš mnoho lidí,
Jenž se k tomu znáti stydí,
A svou drahou opičku
Pod zámečkem leckde mají,
S ní se denně objímají
V ledajakéms koutečku.
Co bych se to za ni styděl?
Není za mé peníze?
Není pěkná, není hezká,
Není — jak teď modá česká
Vše chce míti ouhledné,
Třeba vnitřku byla hlínka! —
Není, pravím outlininká,
Že se cívkou proflekne? —
Příliš velkou nemiluju,
Jak říkáme *opice!*
Pak jsou z toho paviáni,
Všelijací velikáni,
Co se líhnou v Africe.
Ale tento sobolíček?
Tento zlatý milostníček?
S tímtě radost žertovat;
Když mi na hlavu si lehne
A z té se mi nikam nehne. —
Hned ti jaksi jsem co ptáče;
Jazyk jako máslo mladne,
Krev tu v srdci ažaž sládne,

Žilka s žilkou v těle skáče! —
Když s ní kráčím po své cestě,
Buďto ve vsi, buďto v městě,
Nebo naší uličkou:
Soused na souseda mrkne,
Loktem do lokte ho trkne:
„Tu jde mlynář s opičkou!
Tenť pak nikdy bez ní není!
Má-li pak dnes každodenní?“
Ptají se — „či sváteční?“
Z toho šibalové soudí,
Voda-li se hojně proudí,
Malá-li, neb zpáteční? —
Ty se tomu, ženo, divíš?
Myslíš, že to možné není,
Aby byla jednou všední,
A podruhé slavnější? —
I to věřím! To je zříti,
Jak dostane kdy co píti:
Jest-li nápoj slavnější,
Dá-li se jí piva, vínka,
(O vodě tu ani zmínka!)
Nebo silná rosolička —
O! to cítí má opička,
A dle toho vyhlíží.
Nejmilejší je jí vínko:
Na to se až třese, žínko,
Když se k němu přiblíží;
Po víně jí kvetou tváře,
Lesknou se co ranní záře,
Z očí jiskry jenom srší,
Od úst slova jak když prší,
Tělo celé hebounké!
Pivo-li se jí však dá,
(Musí ale chleba míti!) . . . .

Tu se opička má zdá
Cele jiné zvíře býti:
Jazyk ztahne polehounku,
Hýbá sebou pomalounku,
Očka v klapky zapadnou;
Upřímnost jak topol roste,
Bratři chtí být všickni hosté,
Dokud na smrt nesvadnou.
Pak ti, jako Kunětice,
Staví hrady v povětří;
Povídá, co zasloužila,
Co před dávným časem byla,
A co bude pozejtří.
Po kmínovce, po perlovce,
A jak se ty špiritusy
Nyní všecky jmenují! —
Dělá zase jiné kusy —
Ačtě málokdy jich zkusí,
Jenom když k ní zabloudí!
Slovem, jak se kdy co pění,
Tak se její tvářnost mění,
Tak rozdílný její zrak.
Můj však duch jí povždy chlebí,
Protože mi na mém nebi
Rozplašuje každý mrak. —
A pročež tě napomínám,
Zatni zoubek někam jinam,
A nech mi mou opičku,
Žádný není mramor ve zdi,
Jedenkaždý v světě jezdí
Na nějakém koníčku!
Ať ti kdo chce jak chce mluví,
Že to zvíře jedovaté,
Že mnohdykrát rozum zmate,
Ba že pytlíku škodí —

Mlynář, který sešedivěl,
A opičku nikdy neměl,
Ten se teprv narodí!“

Proslov.

(Při počet̕í divadelních her.)

V trudoplném světa kolotání
Procit̕ujou v hlubokosti
Lidské duše sny a přání,
Plné rajské milostnosti!
Sny a přání! Jako andělové
S bujnou ratolestí míru
Hrajou s námi zlatí snové,
Podporujíc kleslou víru.
Jako krůpěj boží vlahy
Oživuje lidské přání
Všechny velké svaté snahy,
Vzrůstajíc až ke doufání.
Blaze tomu, jehož hraví snové
V roucho pravdivé se oblékají,
Jehož přání — poupě květinové —
V libovonnou kytku rozkvétají.
Také my, jež drahé, pevné
Pouto — mateřinský jazyk — pojí,
A jež ani skryté ani zjevné
Cesty osudové nerozdvojí —
Také my jsme v duši vřelé
Pěstovali krásný sen a přání.
Blaze nám! dnes kyne v záři skvělé
Jeho pěkné ku životu vstání.
Muza naše vyvolila sobě
K projevení slušných radovánek,
K prolévání slzí v žalné době —

K provození her svých nový stánek,
A dnes poprvé Vás k sobě vítá.
My pak sluhové a žáci její,
Kterýmž nové, jaré jitro svitá,
Pro nežto se v očích Vašich skvějí
Sladké odměny — my kladem
V ruce Vaše podnikání nové,
Vědouce že nezahyne ladem,
Že mu Vámi vzejdou krásní dnové.
Přízní Vaší zmužíme své síly,
Přání Vaše bude naším heslem!
Stůjte při nás, jak se posud dělo,
Shovívavě neste naše vady,
Aby na nás oko s vírou tkvělo,
Aby k sluchu došly milé rady;
Láskou síly slabé dorůstají,
A co mladé může ještě zráti,
Nech jen srdce Vaše plápolají,
Nech jen zvolí věrně při nás státi;
Potom dospějeme cíle svého,
Pak se rozvine květ naší slasti
K potěšení rodu vlasteneckého,
Ku ozdobě milované vlasti.

S l o v á k.

„Kdo je Slovák?“ — Já jsem Slovák!
Já pil jsem Hron, já pil jsem Váh;
Den nad Kriváněm zrozený
První mi svitnul růžený;
I mne duch Nitry oslonil,
A z oka slzu vyronil.

Jsem Slovák — a má píseň je:
Dejž, Bože, ať můj rod žije!
Ať žije rod můj slovenský,
Ať žije život panenský;
Ať slavný, svorný, nevinný,
Zdělává ty své dědiny.

Jsem Slovák — a má milenka.
Jest z pode Tatry Slovenka,
Zpěvohlasá to dívčina,
Krásná co květ a kalina;
V tvém oku, Hanko rozmilá,
Se rajská slast mi zjevila.

Jsem Slovák — a má krev mi vře,
Když závist v můj rod se tře,
A šurma zavzní do boje,
Ochránit blaho pokoje:
Až král a vlast se oslaví,
Vrah se krkavcům zůstaví!

Jsem Slovák, a to má je čest,
Slovanem býti chlouba jest;
Vlast má, široká Slávia,
Už světem slávou zavívá;
Hurrah! já pil jsem Hron i Váh!
„Kdo je Slovák?“ — Já jsem Slová

Vězeň.

Kol bílé věže větry hrají,
Při níž si vlnky šepotají.
Na bílé zdi stříbrnou zář
Rozlila bledá luny tvář;

Však hluboko u věži je temno pouhé;
Neb jasna měsíce světlá moc
Uzounkým oknem u sklepení dlouhé
Proletši se změní v pološerou noc.
Sloup sloupu kolem rameno podává
Temnotou noční. Z venku větru vání
Přelétá zavražděných vězňů co lkání,
Vlasami vězně pohrává.
Ten na kamenný složen stůl
Hlavu o ruce opírá;
Polou sedě a kleče půl
V hloub myšlének se zabírá.
Po měsíce tváři jak mračna jdou,
Zahalil vězeň v ně duši svou;
Myšlénka myšlénkou umírá.

„Hluboká noc! ty rouškou svou
Teď přikrýváš dědinu mou,
A ona truchlí pro mne! —
Že truchlí? — pro mne? — pouhý sen!
Ta dávno neví o mně.
Sotva že zítra jasný den
Nad její lesy vstane,
Já hanebně jsem odpraven.
A ona — jak v můj první den —
Vesele, jasně vzplane.“

Umlknul; po sklepení jen,
Jenž nad sloupy se zdvíhá,
Dál, dál se hlas rozlíhá;
Až — jakby hrůzou přimrazen —
Na konci síně dlouhé
Usne v temnotě pouhé.

Hluboké ticho té temnosti
Zpět vábí časy pominulé,

A vězeň ve snách dny mladosti
Zas žije dávno uplynulé.
To zpomnění mladistvých let
Mladistvé sny vábilo zpět;
A vězně oko slzy lilo,
Srdce se v citech potopilo; —
Mravná to touha v zašlý svět.

Kde za jezerem hora horu
V západní stíhá kraje,
Tam — zdá se mu — si v temném boru
Posledně dnes co dítko hraje.
Od svého otce v svět vyhnán
V loupežnickém tam roste sboru.
Později vůdcem spolku zván
Dovede činy neslýchané,
Všude jest jmeno jeho znané,
Každémuť: „Strašný lesů pán!“
Až posléz láska k růži svadlé
Nejvejš roznítí pomstu jeho,
A poznav svůdce dívky padlé
Zavraždí otce neznaného.
Protož jest u vězení dán;
A kolem má být odpraven
Již zítra strašný lesů pán,
Jak první z hor vyvstane den.

Teď na kamenný složen stůl
Hlavu o ruce opírá,
Polou sedě a kleče půl
V hloub myšlének se zabírá;
Po měsíce tváři jak mračna jdou,
Zahalil vězeň v ně duši svou,
Myšlénka myšlénkou umírá.

— — — — Hluboký žal
Umoří slova. Kvapně vstal;
Nocí řinčí řetězů hřmot,
A z mala okna vězně zrak
Zalétá ven za hluky vod. —
Ouplný měsíc přikryl mrak,
Než nade temný horní stín
Vzcházejí hvězdy v noci klín;
I po jezeru hvězdný svit,
Co ztracené světlo se míhá.
Zrak vězně tyto jiskry stíhá,
A v srdce bolný vodí cit.
„Jak krásnáť noc! Jak krásný svět!
Jak světlo — stín se střídá!
Ach zítra již můj mrtvý hled
Nic více neuhlídá!
A jako venku šedý mrak
Dál — dál se rozestírá:
Tak —“ Sklesl vězeň, sklesl zrak.
Řetězů řinčí hřmot, a pak
U tichu vše umírá.

Již od hor k horám mraku stín —
Ohromna ptáka peruť dlouhá —
Daleké noci přikryl klín,
A šírou dálkou tma je pouhá.
Slyš! za horami sladký hlas
Pronikl nocí temnou,
Lesní to trouba v noční čas
Uvádí hudbu jemnou.
Vše uspal tento sladký zvuk,
I noční dálka dřímá.
Vězeň zapomněl vlastních muk,
Tak hudba ucho jímá.
„Jak milý život sladký hlas

V krajinu noční vdechne;
Než zítřejší — ach — mine čas,
Tu ucho mé ach nikdy zas
Těch zvuků nedoslechne!“
Zpět sklesne vězeň — řetěz hluk
Kobkou se rozestírá; — —
Hluboko ticho. — V hloubi muk
Se opět srdce svírá,
A dálné trouby sladký zvuk
Co jemný pláč umírá. — — —
„Budoucí čas?! — Zítřejší den?! —
Co přes něj dál, pouhý to sen,
Či spaní je bez snění?
Snad spaní je i život ten,
Jejž žiju teď; a příští den
Jen v jiný sen je změní?
Či po čem tady toužil jsem,
A co neměla širá zem,
Zítřejší den mi zjeví?
Kdo ví? — Ach žádný neví.“ —

A opět mlčí. Tichá noc
Kol kolem vše přikrývá.
Shasla měsíce světlá moc,
I hvězdný svit, a kol a kol
Je pouhé temno, širý dol
Co hrob daleký zívá.
Umlkl vítr, vody hluk,
Usnul i libý trouby zvuk,
A u vězení síni dlouhé
Je mrtvé ticho, temno pouhé.
„Hluboká noc — temná je noc. —
Temnější mně nastává — — —
Pryč myšlénko!!“ — A citu moc
Myšlénku překonává.

Hluboké ticho. — Z mokrých stěn
Kapka za kapkou plyne,
A jejich pádu dutý hlas
Dalekou kopkou rozložen,
Jakoby noční měřil čas,
Zní — hyne — zní a hyne —
Zní — hyne — zní a hyne zas.
„Jak dlouhá noc — jak dlouhá noc —
Však delší mně nastává. — — —
Pryč myšlénko!“ — A hrůzy moc
Myšlénku překonává. —
Hluboké ticho. — Kapky hlas
Svým pádem opět měří čas.

Hrob otcův.

Ve stínu myrtu lůžko ustlali —
Kdož na něm bude odpočívat?
Nad krajem záře denní doplaly,
Večerní dech počal zavívat.
Myrt šumný mlčí a slavíka pění
Z tichého loubí jen nad lůžkem zní —
O, jak pokojné bude míti snění,
Kdo si zde v spánku dlouhém pohoví!

A zřel jsem v duchu — tichým soumrakem
Se poutník pozdní k loži blíží;
Poslední pablesk růžným oblakem
Se v jeho kalném oku zhlíží.
Hle, vedro denní sprahlo jeho sílu,
Krok se chvějící dlouhou jeví pout;
Teď došel cíle — tu po těžkém dílu
Mu v klidu slastném bude spočinout,

A jitro z noci vzešlo — v slzách mých,
Co na hrobě se v rose skvěly,
A v očích znovu stály truchlivých,
Se první jitra záře rděly;
A já jsem těšil matku mroucí želem,
Se bratří sirou jsem ve srdci lkal,
Nad otce milenébo zbledlým tělem,
Sem sirý v hoři hlubokém s ní stál.

Zas vzešlo slunce, s nebe jasný den
Na hroby pozemské se díval,
Pak zhaslo — slavík ve pokojný sen
Zemřelců drahých slavně zpíval;
A ještě neustal znít pláč můj žalný,
A opět v truchlé, pusté sirobě,
Zrak sklesly trpkou slzou maje kalný
Sem klečel otce drahém na hrobě.

Tu na večera tiché peruti
Ke hrobu doneslo se lkání,
A já ze svého citů ztrnutí
Jsem procitnul a znal volání.
Byl tichý sten to mé předrahé vlasti,
Jímž v hoři k synům svým jest úpěla;
A „s Bohem!“ jali moje rty se třásti
A slza loučení se v zraku zaskvěla.

A „s Bohem!“ známý tichým šepotem
Se z drahé země zvuk vyvinul,
A pocelovav ještě svatou zem
Sem chvátal, vlasti žel kde kynul; —
Však často v utěšenou žití dobu
Si mysl vděčná mile zaletí
Tam k posvátnému roditele hrobu,
A mu v památku slzu posvětí.

Já jsem Čech.

Já jsem Čech! a kdo je víc,
Přistup a se slyšet nech,
A zvolej třebas z celých plic:
„Ha, já jsem víc a nejsem Čech!“

Země česká mou jest vlastí,
Já syn český, to mou slastí;
Jen v Čechách žíti Čecha slast,
Čech do Čech spěje domů;
A lze se divit tomu?
Což není krásná naše vlast?
Rcete, kdo ji hanět může?
V srdci Evropy se skví co růže;
Hleďejte v světa vůkolí
Tak utěšené oudolí,
Které věnčí nebenosné hory,
Jímž se táhnou požehnané dvory,
Jehož háje
Jsou jak ráje,
Nímž se vinou valné řeky a potůčky jemné —
A to je ta krásná země,
V níž se těší Čechů plémě,
Země česká — moje vlast!
Patřte na ni, jaká slast!
Každý strůmek má své dobré bůže,
Každá chyžka vlastní pohádky,
Každé místo svaté památky,
Pěstitelku svoji každá růže;
Každý pahorek má jmeno svoje,
Každá kaplička své ctitele,
Každá studánka své přátele,
Každá lípa včeliček svých roje,

Každý háj má místa utěšená,
Zpěvce své a vánky jemné,
Každý les své háje svatotemné,
Každý rov svá kvítka poslzená,
Každý kámen má své věsti dávné,
Každá ves své muže veleslavné.

Nezávidím Němci břehů Rýna,
Ani Vlachu citronový háj;
Nezávidím Maďarovi vína,
Ani Řeku slávohojný kraj;
Přeju Švejcarovi jeho hory,
Přeju Angličanu drahý krám,
Přeju Španělovi zlatý chrám,
Přeju Turku lepých dívek sbory;
Kavírny své, Franku! sobě nech,
Já mám dosti — já jsem Čech!
Ano, Čech jsem — kdo jest víc?
Všemu světu chci jít vstříc,
Volati chci v krajích všech:
„Já jsem Čech!“ —
Čecha jmeno
Ctihodných jest předků věno;
Slávu naši vina nehnusí,
Čech se za svou vlast a jmeno
Nikde stydět nemusí.
Čech povždy ctíval svatou ctnost,
Jen dobrým bohům světil chrámy,
Čech neznal ouskok ani zlost,
Ní zášť, ni lest, ni klamy;
On vždy ctil svatou zásadu:
K zlým nikdy nechoď na radu;
Své braň,
Opuštěné chraň,
Cizího nech.

Proto kvetly Čechům blaha růže,
Proto Čech říc' směle může:
Já jsem Čech!
Čech vlast a krále miloval,
Pro obé statně bojoval,
Pro obé rád svůj život dal;
A tam, kde válčil český lev,
Tam zkrotnul zhoubců krutý hněv,
Tam Češi byli vítězi;
A nepříteli, který klesl,
Čech vstříc vždy palmu míru nesl,
A ne otrocké řetězy;
Čech válčil jen, když hájil své,
On neved války z návodu,
On nemá ruce krvavé,
A nezná kletku národů.

Ano Čech jsem, to mou slastí —
Slavnou honosím se vlastí!

Řek a Říman měli Venuše,
Čech pak Vlasty, Tetky, Libuše,
Čech ten se bohumilou
Honosí Lidumilou.
My máme pěvce Lumíra,
I toho, co pěl Čestmíra;
My máme Karly, Kroky,
My máme také Achilly,
Co vlast svou statně bránili,
A zahanbili soky;
My máme Jany, Břetislavy,
My máme Jany, Věnceslavy.
Malíře vůbec známé
My Češi také máme;
Kdož nezná známé světu:

Tkadlíka, Brandla, Skretu?
A kdož soka Rafaela vlaského,
Menxa, Rafaela našeho?

Co se božské hudby týče,
Čech má k chrámu tónů klíče;
Naši čeští hudebníci,
Tiť jsou praví konzelníci,
Rozhlášení po Asii,
Známí v dálné Australii,
V Africe i Americe;
A kdybychom ještě více
Světů měli, než jich máme,
Také tam by byli známé.

Slavná jesti Česká země,
Staroslavné Čechů plémě!

Čeští hoši, to jsou hoši,
To jsou ňácí jonáci!
Z nich bývají hodní muži,
Z nich též statní vojáci;
Oni věrně milujou,
Oni statně bojujou,
Pro ty, které rádi mají,
Milerádi život dají.

A pak naše dívky české;
Nejsou-li to dívky hezké?
Nevinné co holubinky,
Co včelinky bedlivé,
Pečlivé a stydlivé.
Tváře mají hlaďounké,
V nichž se v živé kráse může
Každou chvílku spatřit růže;

Ústa mají slaďounké,
Sladší nežli mandelinky,
Očka jako violinky —
Jsou-li pak to dívky hezké?
Ony věnčí junů meč,
Ony pějou české písně,
Písní kouzlí z mysli tísně,
Ony vnadí českou řeč:
To jsou dívky naše, české!

Písně české, ach ty svaté tóny!
Jimi plyne Čechů celý svět;
Ty jsou hrobů našich rajský květ,
Naší slavy, našich hran to zvony.
Písně české, ach ty zvuky jemné,
Z věků zlatých svaté památky,
Rájů našich truchlé ostatky!
V nich Čech plesá, pláče, sebe cítí,
V nich jest vidět Čecha mřít — a žíti.
A řeč naše, ó ta kvete znova! —
Rus má sáhodlouhá slova,
Španěl má slovíčka hladké,
Vlach snad až již příliš sladké,
Angličina, ta se temně z prsou vine,
Maďar hrd je na své nic,
Nosem mluví Frank a Němec z plic —
Česká řeč však z srdce v srdce plyne.

Až ztížen lhůtou dnů
Na trapné klesnu lože,
V posledním snu svých zemských snů
Chci zvolat: Dobrý Bože!
Já jdu již, kam mě hlas tvůj zve;
Buď velebeno jmeno tvé
S posledním tímto vzdechem:
„Já byl — a byl jsem Čechem!“

Mansfeldova smrt.

V těch končinách, kde zpupný Turek již
Povýšiv koňský ocas — svatý kříž
S těch chrámů svrh', kde stával časy drahné,
Tam táhne vojsko vyschlou krajinou,
Jak černá mha se vleče dolinou,
A zem i muž i kůň vše vedrem práhne.

Tu neslyšet u vojště zvyklý hluk,
Ni smích ni ples ni bujný bubnů zvuk;
Se smutné tváře mnohý slzu stírá,
A kráčí jako za marami ku hrobu;
Jaké jim břímě tíží útrobu?
Co trápí duši jich, co srdce svírá?

Jim srdcem, duší jim všem vůdce jest,
S nímž mívali vždy dobrý žold i čest,
Toť Mansfeld, jenž smělostí v světě slyne;
Jak ďábel honí lid svůj do boje,
Než v jeho táboře vždy hojno je,
Rošt vždy se točí, pivo v proudech plyne.

Bylť sloužil Falckrabí prv rejnskému,
Co v Čechách královal jen přes zimu:
Ten baba zradil ty, co zaň se bili.
Tu Mansfeld sám veď' vojnu s císařem,
A dobyl hojnou kořist, mnohou zem,
Ba před ním s Vaňkem radu vzal sám Tilly.

Tak válčil slavně, štěstí šlo mu v sled:
Až Friedlandův jej ozinul zlý hled;

Blíž Desovského mostu v tuhém boji,
Když koule dštily v kol jak roje much,
Stál muž ten příšerný — neb sám zlý duch
Jej pokryl neproniklou kouzel zbrojí.

Stál zlověstný co démon na brůně,
Co mrak tající zkázu v svém lůně,
A hrůza šla z těch chudých, bledých lící —
Z těch očí mráz. V tu chvíli proklatou
On kouzly, mocí pekel najatou
Zahnal Fortunu Mansfeldu přející.

Kam koli od těch dob veď' pluků svých,
Šel obraz Friedlandův mu v sled co hřích,
A štěstí míjí z dálí prápor jeho.
Teď u Bathora hledal pomoci,
Byl oslyšán — pak stížen nemocí;
Tam v předu vojska nesou nešťastného.

A při něm jedou vůdci druhové,
U vojště smutek, ticho hrobové,
Neb ví, že velký duch se loučí s světem.
V tom káže starý vůdce zastavit;
Když nosídka obstoupil věrný lid,
Pozvedna hlavu praví ke svým dětem:

„Jižť tuto konec pouti mé — ne cíl,
Dost dlouho jsem vás veď' — vám otcem byl;
Jižť vám je beze mne se světem bráti,
Než Pán tak káže budiž pochválen.
Mne neleká smrt — to mne rmoutí jen,
Že smrt mne *v poli bitvy* nezachvátí.“

„Ó, že jsem u Desova nezhynul,
Než postrach z jmena mého pominul!

Mně Friedland nepřál v boji smrt krvútnou,
Než poštval smrt, by v jeho podobě
Mne děsíc stíhala, bych v chorobě
Mdlý duchem skonal smrtí neslovútnou!“

„Však srdce mé svým kouzlem nezmění:
Meč dejte mi a moje brnění,
Chci smrti čelit jako voják v boji!“
A co jej slúha páše, tak dí k svým:
Prv než se s vámi na smrt rozloučím,
Mám jednu žádost, kamarádi moji:“

„Až otcův spočinete ve kraji,
A na Mansfelda vás se zeptají,
Tu dejte odpověď: Jak žil, tak zhynul,
On zemřel v ruce meč co hrdina —“
Tu v smutek pohrouží se družina
A v mnohý vous tu pramen slzí splynul...

Tu vstav dí s zrakem před se upřeným:
„Nuž smrti pojď, já se tě nehrozím!“
Řka vztýčí se, meč zdvihne jakby v ránu,
A již mu oči stály ve sloupě;
I zachytí jej slúha přistoupě
A dí třesoucím hlasem: „Již je v Pánu.“

Tu zlehka mrtvol na zem skládali,
Pak meči svými hrob mu hrabali,
A když jej ve hrob kladli druhé ráno,
A pancéř odpínali od těla,
Tu ruka s meče pustit nechtěla,
A tak jej s mečem v ruce pochováno.

Otčina.

Kde v kráse nejskvělejší
Vychází slunce z hor?
V jasnosti nejjemnější
Měsíc šeřívá v bor?
Zda v cizině?
Ne, ne!
Jen v otčině.

Kde hustolistá růže
Se krásněj zardívá?
Kde ňádra síř a úže
Slavíček prochvívá?
Zda v cizině?
Ne, ne!
Jen v otčině.

Kde něžné kvítko lásky
Vzniká nejvábněji?
Kde jisté cností krásky
Zří zhůru pyšněji?
Zda v cizině?
Ne, ne!
Jen v otčině.

Kde k rodičům se dítky
Vinou vždy směleji?
Kde jako v máji kvítky,
Se v spěch rozvíjejí?
Zda v cizině?
Ne, ne!
Jen v otčině.

Kde dobré všecko roste
Vlastenci šíř a víc?
Ve velebnosti prosté
Vlast má ladnější líc?
Zda v cizině?
Ne, ne!
Jen v otčině.

Kde života kolíbá
Člunek se plesavě?
Kde anděl hrobu zlíbá
Ústa jen laskavě?
Zda v cizině?
Ne, ne!
Jen v otčině.

Slze vlastenek.

Jednou byla jsem kdes pozvána.
K vůli vzácné společnosti —
Snad i také z marnivosti —
Myslila jsem na šperk od rána
Až do pouhinké noci;
Vtip a módu brala ku pomoci,
Volila a pohodila,
Převrátila, otočila —
Nic se mi však nelíbilo;
Ani krámec klénotníkův,
Ani poklad zahradníkův
Neměl, po čem srdce zatoužilo;
Až pak zemdlena,
Péčí ztrápena
Sednu zase k zrcadlu a — sedím,
Skoro zoufanlivě před se hledím.

**Tu, hle! nevím, co se dělo,
Před očima se mi stmělo;
Polo-bdění,
Polo-snění
Ovanulo smysly moje;
Jako roje
Včel mi v hlavě hučelo,
Mizel svět a život zdejší;
Jenom *to* mi ještě v uších zvučelo:
*Který šperk je nejkrásnější?***

**Najednou jsem stála
Jako v lůně křišťálové hory,
Kdežto sídlí skalních duchů sbory.
Přede mnou se pnula zlatá skála,
Pod níž diamanty svítí;
Kolem květlo stříbroleské kvítí!
Rubínové růže,
A co příroda neb umění
Ze skvostného kamení
Na odiv jen vyvést může.**

**Divím se — a předc bez pohnutí
Na to hledím; však podlé chuti
Nenalezám ničeho. .
Mnoho bylo krásného;
Čím bych se však byla ozdobila,
I v tom bohatství jsem pohřešila.**

**Náhle v prostřed hoře, v plné záři,
S jasnou, milovážnou tváří
Postava se objeví,
Sněžným rouchem zacloněná —
Šňůrou perlí ozdobená —
A ta mojí touze uleví.**

Ach, ty *perle!* — Diamantů blesk,
Proti nim je mrtvý, olověný lesk!
Tyto perle! — Srdce poskočilo,
Oko se mi zajiskřilo,
Rozkoš duší proudila!
Splnilať se žádost nejsmělejší,
Co mě za dne trápila;
Tyto perle jsou šperk nejkrásnější,
A tou šňůrou v besedě se skvíti,
Musí blaho nevýslovné býti.

Takto plesám; — tu mi kyne
Postava, a toto slovo z úst jí plyne:
„Moje perle nejsou na zadání,
Podobné však rostou ve tvé vlasti;
Já ti povím, kde jsou k vyhledání —
Jdi, a zdob se jimi světu k slasti!“
A hle, poznovu mi kyne!
Skála kolem boří se a hyne,
Z lůna hory křišťalové
Utvoří se podívání nové.

Sál tu vidím, skvostně ozářený,
Množstvím hostů naplněný —
Všechny tváře radost oblétá;
Hovor hučí, hudba hraje,
Kolem prápor veselosti vlaje —
A jak louka kvítím posetá
Hemží se tu paniček a panen řady,
Plných sladké, přemilostné vnady.
Jedno kouzlo všechny ovanulo,
Jedním ohněm srdce zaplanulo;
Jako sestry, jako bratři,
Ježto k *jedné* rodině jen patří,
Jsou tu Čechové a Češky na plesu;

Láska k drahé matерčině
Je to kouzlo, ježto při hostině
Svatým plamenem vše nadchnulo,
Ježto všechny přátelsky tu váže,
Krásný jazyk otců pěstit káže.
A jak nebes milosladké zpěvy,
Milostněji nežli hudby hluk,
Zní tu se rtů jinocha i děvy
Vlastenecké mluvy zvuk!
V tom, hle! dívka v kolo hostů kročí;
Poprvé to, co se ve svět odvažuje.
Sál se jako ve snách do kola s ní točí,
Bouřlivě jí srdce poskakuje.
Živý pramen v mladých prsou nese —
Pramen lásky k veleslavné vlasti!
Na tu myslíc blahostí se třese,
Pro vlast ztrpí zemský bol a strasti!

Teď tu stojí. — „Jak mě asi
Uvítají vlastenecké hlasy,
Jimžto nesu lásku vstříc?“ —
Takto myslí — v tom ji obstupujou,
Ze všech stran již obklopujou,
Vinou se k ní vítajíc.
„*Ty jsi naše!*“ září
Ze všech tváří:
„Ty jsi naše, — a kdo pro vlast hoří,
Tomu právem celý svět se koří —
Tohoť kroky budou požehnané!“
Jakoby se zlatí snové
Dívce byli vyjevili,
Stojí tu a slasti nsvé,
Posud nepoznané
Duši její naplnily.
„Ano, vaše jsem — a drahé matky,“

Zvolá — „pro niž dám i krev i statky!“
Ohnivě jí přitom tváře planou,
Z očí ale jasné slze kanou!

Já je vidím, tyto slze skvoucí,
Vidím je a slyším slova řkoucí:
„To jsou perle nejvzácnější,
Slzy vlastenky — šperk nejkrásnější!“

Na to náhle sál se mění,
Zmizí ples a osvětlení;
Stojím v tiché, prosté světnici.
U vřetena matka sedí,
Dceruška pak z okna hledí —
Nechala stát přeslici.
V tom se blízce kroky ozývají.
„To je on, má drahá matinko!“ —
„„No, no, ať jen toho nelituješ,
S chudobným se nesužuješ —
Já tě varovala, dušinko!
Soused boháč — to by něco bylo““ —
„Ale srdce by se utrápilo!
Moje duše zvolila si čackého
Muže *Českého!*
Jiný se mou láskou nehonosí,
Než kdo vlast svou v srdci nosí.
Třebas byl jen člověk chudý;
On v svých prsou přechovává
Poklad, jenž ho všudy
K boháčovi přirovnává;
Blažena s ním bude žít!“ —
A jakž jinoch vyvolený
Do světnice vejde,
Znovu její víry hvězda vzejde —
Celý život její ozářený!

Milostně se Češka k Čechu vine —
Z očí pak jí slzí proud se řine!

Já je vidím, tyto slze stkvoucí,
Vidím je a slyším slova řkoucí:
To jsou perle nejvzácnější,
Slze vlastenky — šperk nejkrásnější!

Náhle začnou kolem divé hluky —
Meče břinčí, děla hřímají.
„Pro vlast!“ křičí bojovníků pluky,
V řady nepřátel se vrhají.
Statně se lvem Český prápor vlaje,
Cizinská krev zatopuje kraje —
K rekům Českým přišlo vítězství!
Hudba zvučí, zpívají se písně,
Prosta je vlast nepřátelské tísně,
K domovu se hrdinové vracejí.
Dívky, ženy,
Roznícený
Novou slávou milenců,
Pletou kvítí do věnců;
Buď on stár, a buď on mladý,
Všecko běží mezi řady
Vítat vlasti ochranců.
Také matka spěchá, syna hledá,
Nevidí ho — leká se a bledá
Ptá se: „Lidé, kde můj syn?“
Tu se blíží přítel jeho.
„Matko, nelekej se slova mého —
Syn tvůj pro vlast dokonal!“
„Mrtev?“ zvolá matka zděšená —
Více promluviti bolest nedá,
Stojí jako zničená.
K nebi hledí na smrt bledá;

Tu jí ze rtů polootevřených
Slova: „Padl pro vlast!“ vanou,
Bolest uleví a z pozdvižených
Očí horké slze kanou!

Já je vidím, tyto slze skvoucí,
Vidím je, a slyším slova řkoucí:
To jsou perle nejvzácnější,
Slze vlastenky — šperk nejkrásnější!

Třikráte mi tato slova opakuje
Ono divné, skvělé zjevení;
Tu se náhle sál i zemní sluje —
Vše se vůkol promění.
Zmizí sen — a udivena kolem hledím,
Zase u zrcadla sedím!

Ptáte se mne nyní, jak jsem asi
Potom ozdobila vlasy,
Uši, prsty, krk a čelo?
Těžko říci, co se zapomnělo.
Ze všeho jsem *to* jen v mysli podržela:
Že jsou pro veškerý život zdejší
Slze vlastenek — šperk nejkrásnější!

P r a h a.

Jako skvělý diamant, rukou boží zasazený v pevný lem, leží na srdci Evropy spanilý ouval, ověnčený horami a lesy. Světa končiny jej znají od věkův — neboť se lesknul silou zázračnou, když kolem daleké krajiny ještě v mlhách tonuly.

Znajíť jej věkové — a cizí oči naň jednou se závistí, jednou s hněvem, jednou s opovržením šilhaly; nepříznivé ruce jej špínou a smetí zakaliti usilovaly: on ale vždy opět sám sebou, jako diamant diamantem, nabyl nové skvělosti.

Kdož nezná Českou zemi?

Zná ji svět — byťby také o ní, jako o věci dávnominulé, nic jiného, nežli jen staré pověsti povídati nechtěl; zná ji svět, a nemůže z věčné knihy dějin světských vytrhnouti listy, kdežto se jmena lesknou: Václav, Otakar, Jan, Karel, Hus, Jeronym, Žižka, Jiří, Hasištein, Komenský a Valdštýn.

Vás, zlatonosné řeky, stříbroplodné hory, hlučná města, tiché vesnice a květuplné sady — vás, kraje české! znají všechny končiny, a obracejí pozorných zraků na zrůstající vaše poklady. Zmizeliť dnové temnosti a touhy, v nichžto pohříženi přes patero věků lidských otcové naši jako stínové se potáceli; slunce století devatenáctého se nad námi leskne; časn duch přívětivě se usmívá.

Krásně je v Čechách býti — ve vlasti krásného doufání! A jedno místo viděti je v Čechách — divné, divuplné místo! Od sněhokrytých Krkonošů a z hustokmenné Šumavy, z panského hradu a z chudé chyže otáčejí se po něm oči — oči jaré i seslablé. Jesti to tajné a nevýslovné kouzlo, jenž krev Českou k tomu místu vábí; jesti to již při početí v každém Čechu vzniklá touha, kterouž jazyk *zvědavostí* pojmenovati se ostýchá, ač neví jak ji nazvati; jesti to s bytností Českou nerozlučně srostlá, trvající žádost: *jednou alespoň pokleknouti na hrobě svých králů!*

Jednou za živobytí musí Prahu spatřiti ka-

ždý Čech — jednou musí k branám jejím putovati jako věřící Moslemín k ostatkům svého proroka. Ubohý, jenž Prahu neviděl a se světem se loučí! — Onť zápasil po celý život s horoucí touhou, a nezvítěziv, opouští bojiště; onť nespatřil, kde orodovníci jeho za živa blahočinili; nespatřil památník zhynulé slávy, ani kolébku nově se křísícího blaženství; a co mu od outlého věku zkušenější ústa o veliké Praze povídala: to uvíznulo v paměti jeho jen jako pouhý sen; radostného vyjevení se nedočkal.

Já tě ale viděl, město osudů těžkých, a života sladkosti a hořkosti zakusil jsem v lůně tvém; já tě znám a velebím tě, Praho má!

Zdrávas, věrných synů roditelko,
 Z rukou rány, s nohou tobě líbám prach;
Napni čelo, rekův pěstitelko,
 Bledý uchopí se odpůrníků strach!

Marnéť slzy! — Smíchem zdob si, matko, tváři,
 Mdlobu setřes, mocná rozpni ramena;
Synovéť se hrnou po tvé záři,
 Heslo jejich: Sláva nově zrozená!

Novou touhou srdce České prahne,
 K setrvání jarý sbor se zaklíná;
Prápor věje — mračno k horám táhne,
 Na nebi se jasná duha rozpíná!

Krom storamenného, po březích Sekvany rozprostřeného obra — denně jinak a jinak se tvořící a dvořící Paříže — není téměř jediného města Evropského, ježto by v dějepisu takovým právem hlasy za celý národ vydávati mohlo jako

Praha. Dějiny francouzské jsou co nejúžeji spojeny s událostmi Pařížskými, a co mezi stěnami královských Tuilerií nebo na hlučném Boulevardu vzniklo: vždy jako v jediném srdci, v jediné a též mysli celé Francie se vzbudilo. — Vezmi Francouzovi historii Pařížskou, a zbavíš ho všech příběhů vlastenských.

Něco podobného dá se říci o Praze a o Čechách. — Praha byla a zůstává vždy jako střediště a první pramen kroniky českého národu. S jejím zrůstem a rozkvétáním zmáhaly a sílily se veškeré Čechy, s jejím pádem začaly pak i hynouti, a nikdy nepřevážila města jiná po vlasti naší Pražskou stranu tak, aby se byl — jako jinde — celý národ dle osad skrovnějších rozmyslil a odhodlal. Od báječných věků Libušiných, v boji s Germanskými sousedy, za slavné výpravy do Prus, v blahodějném věku zlaté bully, při sporech a válkách náboženských, při pověstných školách — vždy a všude hrala Praha osobu první, vždy a odevšad hleděly na ni kraje ostatní: ona pak stála vždy hotova k radě a pomoci, ona střehla slávu a blaženost národa.

Kdož by Prahu nemiloval? a kdo, zvláště za dnů našich, poznati ji nedychtil? Jsoutě to dnové noví, a s nimi obléká též Praha nové roucho.—

Žebrák.

Já žebrák jsem, — krov najatý —
Mé jmění dech by svál,
A předc tak není bohatý
Na světě žádný král.

*

Jen patřte v nebes klenutí,
To slavný hrad je můj,
Kde svíc mi tisíc v mžiknutí
Požár zasílá svůj.

Když v zlatě chci se kochati,
Zřím v jasnou slunce tvář,
A v nachu-li chci jásati,
V červánků stoupím zář;
A chci-li perly krásné mít,
Co jich je v moři jen,
Na květné louky mohu jít,
Když svítá jarní den.

Sedadlo dal mi zelené
Milostný Tvorce sám,
A na koberce červené
Své jídla — kůrky — dám,
A chci-li, ten když mívám kvas,
Ať hudba hlaholí,
Uhostím se, kde něžný hlas
Slavíků šveholí.

Já víno v každém zřídle znám,
A čísi dlaň mi dá,
Pak na to klidný spánek mám,
O trůnech se mi zdá;
A tak, ať mám byt najatý,
Ať jmění dech-by svál,
Jak já, předc není bohatý
Na světě žádný král!

Vaněk Všeboj.

Po té strašné době
Když se celé moře
Bíd a hoře
Po Čechách a po Moravě
Všudy rozvodnilo,
Tak že tam jak v hrobě
Smutno bylo:
Jakýs Všeboj v Jaroslavě
U svých bratří slovo měl,
A se jako hvězda skvěl;
Pročež král, pán rekovný,
Veselý a žertovný,
Pana Vaňka vidět chtěl.
Stalo se, že Jiří král,
Který rád se pozasmál,
Vyjev na lov ven, a honě,
Shlíd byt Vaňkův s svého koně.
Byť jej trochu na zub vzal,
Takto jemu psal:
„Pane Vaňku! v osmi dnech
U dvora se dostavíte,
A z otázek těchto třech
Sám mně oustně zodpovíte.
Předně: v kolik let
Bych as objel kolem svět?
Potom: zač bych stál? a pak:
Co si myslím? Toto však
Nesmí pravda býti.
Hleďte na se pozor míti,
Ať vše uhodnete,
Sice městem naopak

(Aby kousek za to stál)
Na oslíku pojedete,
Tak má vůle. — Jiří král.“
Prach a broky! což se stalo?
Jakýchž se tou ceduli
Všebojovi nadělalo
Tartasů a brykulí?
Dnem i nocí ho to hnětlo,
Mozek jemu v hlavě pletlo.
Zrána, jak své jasné tváře
Ukázala zorní záře,
Do města hned jde,
A se zde
Všechněch professorů
Z učených všech zborů
Snažně ptá a všecky zve.
Škoda práce! ba ta tam!
Učenci ti sem a tam
Hned se do kněh dávají,
Čítají a hádají.
Což vše naplat? ovšem že
Tito páni vše co se
V světě dálo, děje, znají;
Písek v moři spočítají,
A vše vědí — jen to ne.
Všeboj, věda co prv, zase
S těžším srdcem domů jel,
Aniž čáky, že v tom čase
Z osidla se vydře, měl.
Kamž má chuďas nyní jíti?
Neb co před se vzíti?
Pryč se dni a noci braly,
A co voda utíkaly.
Vida, den že po dni plyne,
A že lhůta mine,

Strachy sech a bled co stěna
A co vodní pěna.
V myšlenkách těch zmatených
Vejde k vodě,
A zde chodě
V stínu dubů zelených,
Listím pěkně oděných,
Rmoutí se, a to jej hněte,
Že se z toho nevyplete.
V tom mu všecek pomoučilý,
Čiperný a zčtverąčilý
Mlynář Strýc
Vyjde vstříc.
Všeboj pro své vyražení
Začasté se k mlejnci brával,
A se v řeč a hovoření
S Strýcem, rád ho maje, dával.
„Ej, ej," dí Strýc, „Jemnostpane!
Ňák se tuším trápějí?
Jejich tváře malované
Jaksi barvu tratějí.
Čímž to, dnes že tam a sem
Všecek smutný chodějí?
Lístek snad je v ruce souží?" —
„Tak jest tomu, milý brachu,"
Vece Všeboj, „ach, já jsem
Všecek spleten a pln strachu.
Král náš vědět touží,
V kolik asi let
By moh' objet kolem svět;
Pak zač stojí sám;
A co sobě myslí. Však
Toto nesmí pravda býti.
Běda! já se mám
Na pozoru míti,

Bych vše uhod, sic mne dá
Na oslíku naopak
Po ulicích městem vézti.
Což se tobě o tom zdá?
Podívej se, v osmi dnech
Již se z těchto všech
Třech otázek mám vyplésti.“—
„Ha, ha!“ dí Strýc, „Jemnostpane!
Fraška ta jim hlavu hněte?
Takť se leckdys v světě stane,
Lva že muška malá zplete!
Tři otázky! kus papíru!
Na svou víru,
Nic si z toho nedělají.
Vždyť o králi povídali,
Že ho nikdy nevídali?
Nyní mně svůj oděv dají;
Tedy v malý čas
Uhlídají,
Že se, nežli přijdu zas,
Ze všech pletek vysekají.
Já za králem pojedu,
A je z léčky vyvedu.“
Všeboj hned svůj oděv vzal,
A jej s radostí
Strýci dal.
Ten se s velkou chtivostí,
Trochu hlavy si přimeučiv,
A se s Vaňkem porozloučiv,
Přímo k dvoru bral.
Když již přede Jiřím stál,
„Vizmež muže,“ vece král,
„Jestliž pravdu mají,
O vaší co učenosti

Důvtipu a rozumnosti
Vůbec povídají.
Rcetež tedy: v kolik let
Bych as objel kolem svět?“ —
„Když si koně svého záhy
Rovně s sluncem osedláte,
Na němž nevykročíc z váhy,
Po horách a dolinách
Cválem pojecháte,
V čtyrmecítma hodinách
Všecko všudy vykonáte.“ —
„Nyní ale propovíte,
Co myslíte,
Začbych já, váš pán a král,
Asi stál?“ —
„Toť mne věru nejvíc hněte
A mně mozek v hlavě plete.
Za Ježíše Pána židé
(Vímeť sic,
Že vždy tito lidé
Rádi levně kupovali)
Třidcet stříbrníků dali.
Pročež nedám za vás víc,
Nežli třidcet bez jednoho.
Za to mám, že žádný král,
Svět by dobyl obojí,
Za tak mnoho,
Začež někdy sám Bůh stál,
Jakživ nestojí.“ —
„Hrome!“ vece Jiří král,
„Komuž by se mělo zdáti,
Já že nemám za víc státi?
Nyní ale zavolejte
Rozum, vtip a učenosti,
A se na pozoru mějte,

Ať to uhodnete,
Sice předce bez milosti
Na oslíku pojedete.
Což si myslím? ale však
Ať žiž tomu není tak!“ —
„Ať jsem lhářem!“
Dí Strýc, „když si nemyslíte,
S Všebojem že hovoříte.“ —
„Ovšem!“ — „Ale není však
Pane králi tomu tak;
Neboť jen s mlynářem
Všebojovým rozprávíte.“
Tuť se Jiří král
Řeči mlynářově
Jak náleží smál.
„Což pak tobě,
Milý bracha,“ vece král,
„Za to potěšení,
Své i mysli vyražení
Dáti mám?
Buď na místě Všebojově!
Nechť pak tvůj pan Vaněk sám
Na oslíku sedě
Městem jede.
Čili nemá, kdo chce žíti,
Také síti?“ —
„Chraň Bůh! to se nemůž státi,“
Praví Strýc, „vždyť neumím
Ani čísti ani psáti.
Toheť si však vyprosím,
(Neboť tím nic nezkazíte,
Ani nemé nezchudite),
Aby dnešní lest
Na jevo se nedostala,

Alebrž se všecka čest
Panu Všebojovi vzdala."
Král dal Vaňku poručení,
Aby Strýce k sobě vzal,
Hojné jemu vyživení
Do nejdelší smrti dal.
Pak že Všebej na otázky
Zodpovídal bez překážky,
Všudy se to rozhlásilo,
Slávu jeho rozmnožilo.

Kyrysník.

Komu kyrys prsa kryje,
Pod nímž statné srdce bije?
  To jsem já! — kyrysník,
  Statný český bojovník!

Kdo se nese jak ulitý,
Na své sedlo jako vbitý?
  To jsem já — kyrysník,
  Slavných Čechů bojovník!

Kdo jak rytíř se Blaníka
Vyšine se na vraníka?
  To jsem já — kyrysník,
  Statných Čechů bojovník!

S boku se mi palaš třpytí,
Chce již pro vlast tasen býti —
  Hei! jsem já — kyrysník,
  Čech udatný bojovník!

O žalostech a těžkostech všelijakých stavů.

Každý člověk ve světě má nějaké postastavení, a to se jmenuje jeho stav; každý takový stav má nějaké radosti, avšak i nějaké žalosti; tuto pravdu mi ani onen odepříti není v stavu, kdo beze všeho stavu ve světě stojí. A kdyby i takový stavuprázdný člověk mně to odpírati chtěl, sám sobě by odporoval; nebo jednak by mluvil o tom jako slepý o barvě, a jednak i jeho stav má nějaké žalosti i radosti. Radosti, poněvadž žádnému není podroben, a žalosti, poněvadž jemu není žádný podroben. — Projděme historii všech národů od potopy světa až k letošní drahotě, i uhlídáme, že každý stav, od mesopotamských stavů až k našim, t. j. českým stavům, všelijakých radostí a spolu i žalostí zakoušeti musí.

Projděme historii všech vysokých, nízkých, uměleckých, řemeslnických a neurčitých stavů, a přesvědčíme se, že se člověku v žádném postavení těžkostem vyhnouti nelze, a že každého někde něco tlačí, a byť to jen kuří oko bylo. Poněvadž však každý rád druhému radosti závidí, tedy jeden o radostech druhého věděti musí, umínil jsem si v dnešním čtení jen o těžkostech všelijakých stavů promluviti a do těchto hořkostí jen trochu sladkosti přimísiti.

Mezi nejtěžší postavení v nynějších časech náleží stav člověka praktikanta: aby si zásluhy získal, musí být první na místě, musí pracovat za dva, trpělivost mít za tři, skromnost za čtyry, a když pět let dosloužil, musí se

v šestém roce pokládat za šťastného, když po sedmi letech se mu naděje dává, že v osmém roce klopotné služby adjutum dostane, s kterým ještě několik let čekati může. Není-li to hořké postavení, když člověk praktikant, jenž neustále pracuje a od rána až do večera ve službě stojí, přece sedět zůstane. Jedinou radost mu působí naděje, že některého ze společníků svého utrpení přeskočit může, nebo jak to po německu jmenujeme, že může preterirovat; a že čím déle sloužit bude, tím méně pracovat musí.

O těžkostech a žalostech manželského stavu mluvit, byla by marná, choulostivá a nevděčná věc; marná věc, poněvadž bych žádného, kdo do manželského stavu vstoupiti míní, o tom nepřesvědčil; choulostivá věc, poněvadž bych si i s nejkrásnějšími důkazy jen nepřízeň vydobyl, a nevděčná věc, neboť by se mi právem namítnouti mohlo, že mluvím bez zkušenosti, a kdyby manželského stavu nebylo, žebych i já dnešní čtení přednášeti nemohl. Z těchto třech důležitých příčin pomlčím o tom, při čemž mi opominouti nelze, že i radosti manželského stavu často převahu mají.

Jednu těžkost manželského stavu však zamlčeti nemohu, a ta jest, že pan manžel, není-li kapitalista, k vůli vezdejšímu živobytí ještě něčím býti musí, že tedy mimo manželský stav ještě do nějakého jiného stavu vstoupit musí.

V našem století jest volení stavu velmi důležitá věc; ženské neb krásné pohlaví má v tomto pádu velkou výhodu před námi; ono nepřijde nikdy do rozpaků, ono volí jen vždycky stav manželský; ačkoliv se zapříti nedá, že při panující hojnosti mužského pohlaví volení manžela

také své těžkosti má. V novějších časech starostliví rodiče tyto těžkosti předcházejí, a kde by dcera voliti měla, volí sami spoléhajíce se na poslušnost milované dcerušky.

Mužské pohlaví strany volení stavu do velkých rozpaků přichází; neb každý stav má něco nepříjemného, což dříve volícímu v oči bije nežli výhody jeho.

Vezměme na příklad řemeslo. Staré přísloví nám praví: Řemeslo má zlaté dno. Tuť by každý myslil, že řemeslník hned zlatem plejtvati může; není ale tak; máť ovšem řemeslo zlaté dno, ale málo kdo se dostane ke dnu; většina řemeslníků musí jen po vrchu plovat a na to zlaté dno se z daleka dívat.

S jakými nesnázemi se musí ku př. mlynář potýkat; velká voda mu poláme kola, malá voda ho nechá na suchu stát, a v zimě mu zamrzne struha; jsou-li hojné žně, hned chce každý mít lacinou mouku, a žádný nepováží, že mlynář musí mít zásobu drahého obilí a že se mu ve mlejnici mnoho rozpráší; a pak ta pára, jakých starostí ta pp. mlynářům působí!

Podobných nesnází i pekař oučastným se stává; když veškeré člověčenstvo ve sladkém spánku pohříženo jest a denním namáháním unavené oudy odpočinkem sílí, přináší pekař v potu tváře obět nesmírnou a stará se, aby hladové obyvatelstvo ráno mělo čím se nasytit. Nevděční lidé však neuznávají tuto oběť, nikdo nezpomene na probdělé noci, a když jen obilí o poznání spadne, již se od pekaře žádá, aby krejcarovou housku bylo z daleka vidět.

Krejčí také mnoho vystojí, o tom nám již staročeská píseň svědectví dává, která praví:

Hrbatá se s krejčím hádá,
Že jí ušil křivá záda;

každý žádá od krejčího, aby šaty ušil, jak by je ulil; a sotva že za několik dní sem tam pustí steh, již mu každý horkou jehlu předhazuje; a jak často onen, jehožto nahotu přikryl, jejžto od paty až k hlavě ošatil, ostane jeho věčným dlužníkem! A konečně jaká to mrzutá věc, že jej každý pouhým krejčím nazývá, kdežto by věděti měl, že má před sebou hotovitele lidských oděvů.

Hodinář má také málo veselých hodin; každý od něho žádá, aby hodiny šly věčně, a žádný nepomyslí, že dlouhá chůze i člověka rozumného unaví. Jednomu jdou hodiny tuze čerstvě, druhému zase zdlouhavě; hodinář musí tam, kde žádný nic nevidí, něco vidět, a byť to jen trochu prachu byly, a konečně se musí všemožně starat o to, aby žádný neměl ani o kolečko míň, ani o kolečko víc.

Stavitel má také těžký stav; když se mu kousek zdi zboří, hned každý ví o tom co povídat; když však vystaví věčně pevný dům, po dvou stoletích žádný jeho jmeno neví. Za starých časů stavěl se nejmenší dům několik let; nyní se vystaví v jednom létě největší dům, a sice tak uměle, že v prvním poschodí již se ostává, kdežto v druhém poschodí ještě zedník pracuje; to jest triumf nynějšího pevného zdraví a sanitétních zákonů.

Jak těžké postavení má provazník! Kde v nynějším století všechno ku předu kráčí, musí provazník nazpět kráčet, aby jen ku předu přišel.

I páni sládci nezakusí samých sladkostí; p. sládek třeba i mladinkou dívku za man-

želku pojal, hned ji každý paní starou nazývá; když hospodskému sebe výbornější pivo odvede a hospodský z pouhé křesťanské lásky toto pivo pokřtí, hned padne vina na sládka, a žádný nepomyslí, že pan starý se nemůže o to starat, aby jeho pivo zůstalo pohanem.

I žebrákům se již tak nevede jako za starých časů, kde ještě žádných chudých ústavů nebylo. Nynější žebrák musí být spokojen s malým vejdělkem, nebo každý ho odkazuje na velkou drahotu, každý jej posílá o dům dál, a běda žebrákovi, který trochu silné oudy má, takového hned každý posílá na aizenbán, tam že kvete hojnost a chléb.

Jeden z nejnepříjemnějších stavů jest také stav posluchače; o těžkostech tohoto stavu není mi potřebí mluvit, poněvadž každý z laskavých posluchačů nesnáze tohoto stavu z vlastní zkušenosti zná; jediná radost toho stavu jest, že člověk nezůstane věčným posluchačem, o čemž se nyní zase laskaví posluchači přesvědčiti mohou.

K mládeži.

Již noční temno do hlubiny kleslo,
Slunce zahání mrákotu;
Vítězná záře tobě dává heslo,
Bratře, procitni k životu!
Ať ten, koho mrtvou duši
Těžkým poutem věčné tlačí břímě,
Komu světlo zmrzlé neohřálo tímě,
Hloupé mrakem čelo smuší;

Ať si podlé v hnilém ve pokoji
Srdce, až ku bídné smrti kojí;
Nechať jak chce sobě hoví;
Nechať jak chce život maří;
Bratře! tobě život nový
V mladá prsa světlo leje,
Nímžto duch tvůj se zahřeje,
A věk zkvěte čerstvý, jarý.

Nastal den krásný, vícę nejsme děti,
Na stranu odlež dětinské zábavy,
Bude ti snadno na ně zapomněti,
An mladost nové rozkoše připraví.
Chlapec bystrý v smělém skoku
Radost svoji hledává,
Rybky lovit ve potoku
Největší proň zábava.
Mladost v onen kraj pozírá,
Odkud božská stoupá na zem spása,
Kde jest blaha plná míra,
Kde si trůní s pravdou dobro, krása.
A v tom kraji duch jinocha
Ve dne v noci meškává,
Milá pro něj to zábava,
Když se v jasných vidách kochá.

Kochej se, kochej, mladíku nebeský,
Pozírej v ten kraj s osmělenou tváří,
Až vidy božské přejasnými blesky
Mysl tvou vůkol velebně ozáří.
V tom jako k slunci paprsleky plynou,
Nech se všecka v duši tvojí
Jasných vidin světla spojí,
A pak se v jednu pochodeň rozvinou.
Ona živ, co hvězda na moři

Křehkou lodí,
Šťastně vodí,
Žeť se v hloubku neponoří,
Divoká žeť jej bouře neztroskotá.
Lidskosti jasná jest ona pochodeň,
Teď dokaž světla čis' jejího hoden,
Neb to jest, bratře, cíl tvého života!

Veliké dílo mnohou práci čeká!
Pokud jsme ještě takto čerství, mladí,
Podvojme kroky, cesta jest daleká,
Ztracenou chvíli léta nenahradí.
Jen cíle buďme svatého vědomí,
Tak nám s cesty, bratři drazí,
Marné hlasy krok nesrazí,
Divoké střely ducha neohromí.
Hlasy na prázdno po povětří vanou,
Od prsou pevný štít odvrací ránu;
A mladík jistou si na každou stranu
Mužnou pěstí
Dráhu klestí,
Chvátaje k cíli s duší odhodlanou.
V mysli pak novou sobě tvoří vetu,
Jenžto se má zjevit budoucímu světu.

Lomnický.

Na tom pražském mostě
Chudičký žebrák sedí,
K Pánu Spasiteli
Na kříž vbitému hledí.

Starou hlavu kryje
  Kadeří květ sněhový,
Druhdy jí zdobíval
  Věnec vavřínový.

Druhdy oko plálo
  Horoucím lásky hledem,
Však již mře uhaslé
  Nešťastných časů ledem.

Druhdy ústa pěla
  Hlaholem slavíkovým,
Teď se ozývají
  Jen hořem žebrákovým.

Kolem starce chodí
  I mužové i páni,
A před synem božím
  Se křižujou a klaní.

Kdo má srdce dobré,
  I k starci se ohlídne,
Dá mu almužničku
  I slítování vlídné.

Stařec na to praví:
  „Naděl Vám Bůh stokráte!“
Je-li to sedláček —
  Tu řekne „tisíckráte!“

Tak prosebně sedá,
  Až slunce na západě
A krvavá zoře
  Na oudolí se klade.

Srdcem stařečkovým
   Večerní pohne krása;
Nebe, dobré nebe
   Cíl života mu hlásá.

Stařec po oudolí
   Umdleným zírá hledem,
Hrad i města pražská
   Kryjou se v temnu šedém.

I roztáhna ruce
   K nebi je zhůru zdvíhá,
Vstana k nebi touží,
   Však mdlý na kámen léhá.

Noc již nad krajinou,
   Tma již nad Horou bílou;
Povzdechnul si stařec
   K smrti poslední silou.

Pěvcův návrat.

Vlasti, vezmi srdce moje,
   Krvavé mé srdce měj!
Duše moje žalostivá
   Vlasti — drahé máti — pěj.

Opustil jsem domov drahý,
   Cizině jsem zpívával,
Rtové moji zpěvem zněli,
   V srdci vzdychal tajný žal.

Bloudíval jsem v cizích dolích,
Světu zpíval cizí zpěv;
Cizí ohlas odpovídal,
V srdci zůstal bol a hněv!

Teď se vracím zarmouceně
Zpátky v drahé lokty tvé;
Máti moje opuštěná,
Přijmi kajné srdce mé!

Onoť mocně hrdne, zdrávne,
Na ňádra se kloníc tvá;
Věčně tobě zpěv a chvála,
Věčně tobě láska má!

Besední čtení.

Umínil jsem sobě jako bratr k bratru promluviti,
Slov ni chvály, ani hany v toku řeči nešetřiti,
Jist jsa, že co v upřímnosti od jazyka plyne,
Vždy zas k srdci jde a jeho se nemine. —
Když se na svět vůkol sebe pozorlivě podíváme,
Rozličných zde mravů, zvyků, cílů, smyslů uhlídáme;
Přerozličně lidstvo k předu s toužeností kráčí,
Že náš v rozjímání toho všeho duch ni nepostačí.
Všelijaké k cíli vedou člověčenstvo drahy,
Všeliké jsou jednotlivců i národů snahy; —
Tuté bratr, jenžto učeností slouje,
Tu zas národ sílu, moc svou vyvinuje,
Náruživost zuří zde, tam vládne hněv,
Onde mír je svatý, tam zas bojů krev.
Tady nízkost, podlost, avšak pohleďněte!
Jak vzdělanost tamto a osvěta kvéte.

Jeden národ ducha pečlivě vzdělává,
Druhý síle, tělesnosti přednost dává;
Tu má vojna, seč a hádka, jinde mír a pokoj stan,
Tam jest obchod rozesáhlý a průmysl pěstován.
Učenec zde po tajnostech přírodnosti bádá,
Tamto řečník veřejně se s celým světem hádá.
Tu co krásou, výborností, obzláštností sluje,
Jinde se co ošklivost a obyčejnost povrhuje;
Účel, ku kterému tamto národ silomožně spěchá,
Soused v lhostejnosti nevšímavě pozanechá.
Po čem tuto jeden zrakem chtivým baží,
Druhý sobě sotva přeje,. málo sobě váží:
A tak v této velké, divotvorné světa síni
Jeden takto, druhý jinak myslí, soudí, cítí, míní. —
Jeden lesy, druhý louky, třetí pole, čtvrtý háje,
Pátý skály, šestý města, sedmý vsi a jejich stáje,
Osmý koně, jiný karty, jiný psy si oblibuje,
A tak každý cos jiného tady sobě zamiluje.
Mnohý pro to, čemu dav se lidstva s úctou koří,
Ani jiskrou dosti malou šetrnosti nezahoří:
Rozličné jsou touhy, rozličný je lid,
Rozličné i náhledy jsou, rozličný je cit;
Každý v zdejší velké lidské společnosti
Jiné vyjevovat, míti bude touženosti. —
Jenom jeden cit — ten každý, každý stejně zná,
Ten všem lidem v prsou stejně, v duši každé přebývá;
S tímtě člověk, byťby jinak beze citu byl
Ve svět vkročil, s tím se každý narodil.
Tento cit, jejž všickni bez rozdílu známe,
Láskou k vlasti, k rodu svému nazýváme.
Nikdo snad se ještě na svět tento nedostal,
Jenž by tento cit a jeho mocnost nepoznal;
Nikdo snad zde ještě čas života svého nedožil,
Jenž by libé hnutí jeho v ňádrech svých byl nepocítil;
Nikdo neklesl ve hrob ve vzdálené cizině,

Aby nebyl nepocítil blahou lásku k otčině;
Nikdo, ještě nikdo, byťby prošel světů kraje,
Není, by nezpomněl kdysi na své vlasti háje. —
Rci, co chceš, ty mudrlante! lhostejníku!
Rci, že prost jsi lidské touhy, lidských zvyků,
Rci a přisáhej mi, že jsi nikdy nezpomněl,
Zda-lis jakou vlast, či jakou matku měl!?
Klekni na kolena, setrvej v svém zapírání,
Tluc se v prsa — lžeš! tys přece zpomněl na ni.
Zaklínej se, že ni rod svůj, ni vlast svou neznáš,
Že svět celý, národ každý ve vážnosti stejné máš;
Dokazuj mi plynoucími, ohnivými slovy,
Žes tu touhu nepocítil, neznáš svaté ty okovy;
Uváděj mi důkazů své řeči hejnost na počet, —
Ty lžeš! slova hříšná pronáší tvůj ret!
Umírej — ba vypusť duši v zapírání, —
Tys lhal! ve svém hříchu zpomněls na ni!!!
Dítko, nevinňátko nemluvňátkem ještě jsoucí,
Zná již lásku, lásku totiž k matce vroucí,
V čas potřeby nešetří ni otec svého syna,
Matka ví, jak činit k blahu vlasti jest povinna.
Hrnou v boj se nezhroženě jako lvové
Pro svou vlast a lásku věrní mládencové,
Pletou věnce květné ochotně a čile
Rekům slavným dívky útlé, roztomilé;
Učencové vlasti chrám a oltář zvelebujou,
Básníkové předky zpěvem chvalným opěvujou:
Láska k vlasti svítí, září, ze sna budí,
K činu, k skutku čilou krev a duši pudí.
Láska k vlasti — — Čechu!? — tyť ji také znáš —
Jen že veřejně ji jevit prodléváš!!
Poslyš — nedurď však se na krajana svého,
Láskou k vlasti, k svému, k tvému rodu rozňatého;
Slyš, jak Angličan jest věren svému moři,
Francouz pro svou Loaru jak láskou hoří,

želku pojal, hned ji každý paní starou nazývá; když hospodskému sebe výbornější pivo odvede a hospodský z pouhé křesťanské lásky toto pivo pokřtí, hned padne vina na sládka, a žádný nepomyslí, že pan starý se nemůže o to starat, aby jeho pivo zůstalo pohanem.

I žebrákům se již tak nevede jako za starých časů, kde ještě žádných chudých ústavů nebylo. Nynější žebrák musí být spokojen s malým vejdělkem, nebo každý ho odkazuje na velkou drahotu, každý jej posílá o dům dál, a běda žebrákovi, který trochu silné oudy má, takového hned každý posílá na aizenbán, tam že kvete hojnost a chléb.

Jeden z nejnepříjemnějších stavů jest také stav posluchače; o těžkostech tohoto stavu není mi potřebí mluvit, poněvadž každý z laskavých posluchačů nesnáze tohoto stavu z vlastní zkušenosti zná; jediná radost toho stavu jest, že člověk nezůstane věčným posluchačem, o čemž se nyní zase laskaví posluchači přesvědčiti mohou.

K mládeži.

Již noční temno do hlubiny kleslo,
Slunce zahání mrákotu;
Vítězná záře tobě dává heslo,
Bratře, procitni k životu!
Ať ten, koho mrtvou duši
Těžkým poutem věčné tlačí břímě,
Komu světlo zmrzlé neohřálo týmě,
Hloupé mrakem čelo smuší;

Ať si podlé v hnilém ve pokoji
Srdce, až ku bídné smrti kojí;
    Nechať jak chce sobě hoví;
Nechať jak chce život maří;
    Bratře! tobě život nový
        V mladá prsa světlo leje,
        Nímžto duch tvůj se zahřeje,
    A věk zkvěte čerstvý, jarý.

Nastal den krásný, více nejsme dětí,
  Na stranu odlož dětinské zábavy,
Bude ti snadno na ně zapomněti,
  An mladost nové rozkoše připraví.
    Chlapec bystrý v smělém skoku
      Radost svoji hledává,
    Rybky lovit ve potoku
      Největší proň zábava.
  Mladost v onen kraj pozírá,
    Odkud božská stoupá na zem spása
  Kde jest blaha plná míra,
    Kde si trůní s pravdou dobro, krása
      A v tom kraji duch jinocha
        Ve dne v noci meškává,
        Milá pro něj to zábava,
      Když se v jasných vidách kochá.

Kochej se, kochej, mladíku nebeský,
  Pozírej v ten kraj s osmělenou tváří,
Až vidy božské přejasnými blesky
  Mysl tvou vůkol velebně ozáří.
V tom jako k slunci paprsleky plynou,
    Nech se všecka v duši tvojí
    Jasných vidin světla spojí,
A pak se v jednu pochodeň rozvinou.
  Ona život, co hvězda na moři

Tito nízcí pahorkové,
  V nichž jen tlelost trouchniví,
Jsou tvé slávy obrazové,
  Příští byt tvůj truchlivý.

Hle! tam lysé leby bílé
  Již vyvázlé z poroby,
Byly kdysi ušlechtilé,
  Utěšené podoby.
Jim i ty kdys roveň budeš,
  Neb jen tuto hostem jsi,
Až padlého těla zbudeš,
  Ažť smrt z něho vypoví.

Vše, co jakou cenu mělo,
  Statky, krása, umění,
Zmizí náhle, jak se tělo
  V zem a popel promění.
Pakli kámen ozdobený
  Kryje shnilé ostatky;
Máť i on cíl uložený,
  Věčné nedá památky.

Tu již bouře nezakalí
  Plamen sladké radosti,
Tiše zžírá červík malý
  Hnáty lidské hrdosti.
Kmet shrbený nelopotí
  Pro lakomou maličkost,
Kdo se nadul, tu se skrotí,
  V rakvi najde pocty dost.

Chudý, nuzný více není
  Od lopoty sužován,
Boháč s sebou nevzal jmění,
  Jest dle chudých pochován.

Nechlubte se důstojností,
Tu se po ní netouží;
Co dřív sloulo velikostí,
Marnost slouti zaslouží.

Spěte, bratři zpráchnivělí,
V chladném lůně matky své,
Ona vlast mne od vás dělí,
Vlast útěchy poklidné.
Popřejte mi, až mé kosti
Spadnou s ducha volného,
U vás v tiché samotnosti
Pro hrob místa skrovného.

Starý mládenec.

Kdo chce hořkosti světa znát,
Ať pojme ženu sobě,
A brzo bude vroucně přát,
By ležel raděj v hrobě;
Protož bych ušel soužením,
Co živ budu, se nežením.

Kdo dívčinu chce svojí zvát,
Musí se v prachu kořit,
Celinké noci provzdychat,
A láskou vždy se mořit;
To býti má potěšením?
Ne, ne, to já se nežením.

Když muž pod jarmo sklonil vaz,
Jinak hned jemu zpívá,
A brzo ještě tenčí hlas
V kolébce se ozývá.

Ten zpěv je pravým mučením!
Ne, ne, to já se nežením.

Včerejší šat již nechce dnes,
A kávu třikrát snídá,
Pak sama jde na hlučný ples,
Muž doma dítky hlídá;
To má být krásným spojením?
Ne, ne, tak já se nežením.

Než, když si zase zpomenu,
Že samoten mám žíti,
Chuť dostanu, si za ženu
Svou hospodyňku vzíti,
Ta stáří bude slazením;
Nuž, tak se přece ožením!

Rokoko.

Jak osmdesátiletý pan polesný Doupnák vypravuje na Štědrý večer svým vnukům a pravnukům, vnučkám a pravnučkám o svých bývalých časích.

Vy mne pobízíte, milé dítky,
Abych z báni časů bývalých
Zlatou rudu sbíral do povídky,
Podle zpomínek mně zůstalých.

Ač v té šachtě věku minulého
Hasne paměti mé kahanec,
Přece pozdvihnu rád hlasu svého
Jako duchů strážných vyslanec.

Nalejte mi ještě mělničiny,
Aby se mně jazyk nezpražil,
Abych vánočku a lichotiny
Svatvečerní česky zavlažil.

Na krbu ať jasný hoří plamen,
Do kamen pak vložte březiny,
Stareč ženichem jest teplých kamen,
Jako jinoch věrné dívčiny.

Jasné světlo zostří oči moje,
Jimžto blízká hrozí slepota,
Že snad mravy dávné, staré kroje
Předešlého poznám života.—

Jindy bývaly jsou jiné časy,
Dokud více přátel měla čnost,
Dokud méně a světácké chasy
Platil vtip a zištná učenost!

Méně písáků a papírníků
Zbožím hadrním se živilo,
Méně pytláků a revírníků
Mravy dobré pérem lovilo.

Méně papírů též v pokladnicích,
Více bývalo v nich žluťáků,
Méně slýchalo se o dlužnících,
Kteří prchli s grošem nuzáků.

Nebo poštou jezdilo se starou
Tři dni z Holomouce do Prahy,
Vozy konskou obklopené parou
Usedlejší byly povahy.

Bez kapslí a bez bavlny střelní
Šlo se na srnce a zajíce,
Dřív než oukladníci potutelní
Lebedovy znali ručnice.

Teď si každý hulvát zapytlačí,
Když ho panská choutka napadne,
Křídlo jelení a paroh ptačí
Získá brokem pušky oukladné.

Kam se velkopanské honby děly
A ty staroslavné štvanice,
Kdyžto na koních jsme tryskem spělí,
Paroháče na smrt honíce.

Kde jsou dávní hoši kopinníci,
Kteří v rozpěněnou kančí saň,
Tesákami ztekle blýskající,
Chladně pevnou potápěli dlaň?

Amen, amen pravím já vám,
Smutná hrozí střelcům budoucnost,
Já se se frajkumštem rozžehnávám,
An se k hrobu blíží lovčí cnost.

Nuže zpěváci a písničkáři
Rozplačte mi lesní ozvěnu,
Pějte píseň lesův hospodáři
O posledním štvaném jelenu!

A ty staročeské lesy husté
Hroznou svítí na nás lysinou,
Doubravy a lačiny již pusté
Snad pod ostřím seker zahynou!

Protož jsem já radou pro ženichy,
Aby časně v moudrém mládenectví
Starali se dítkám o kožichy,
Které v příštím zplodí manželství.

Nebo bez kožichův, bez paliva
Bude hrozné zubů skřípání,
Ani láska manželů nás tklivá
Před sibiřským mrazem neochrání.

Rybníky též byly rybnatější,
A když štědrý den jsme slavili,
Hajní jikrnáče nejtučnější
Nad svůj deputát si lovili.

Kdo chtěl losesa mít u hostiny,
Podlé postních práv a návyků,
Dostal hojnost slavné lososiny
Za několik sedumnáčníků!

Dokud nad Labem se k naší strasti
Nestrhla hráz české vlastice,
Věru lovily víc o tři části
Zběhův morských Litoměřice.

Po Labi teď hrdá Germanie
Lačnou velrybou se valí k nám,
A jen mělkost za Obřistvím kryje
Štítem svým hruď českým dědinám!

Dokud u lesů i u rybníků
Bedlivou stráž měla šetrnost,
Více českých bylo hodovníků,
Kteří českou ctili hostinnost.

Tehdáž bylo arci na pekáči
Dosti pečiva i smaživa,
Plamen jasnější plál pod koláči
U hojnosti všeho paliva!

Pražský ležák místo bavorštiny
Ostřil hostům na zvěřinu chuť,
A po sklénce pravé mělničiny
Žíly probíhala vřelá rtuť.

Bývaly to druhdy časy panské,
Dokud česká réva, chmel a slad
Více, než ty bryndy qua-šampanské
Měly cti a více měly vnad.

Méně choreb bylo na mou věrů,
Zdravý člověk líkům vzdoroval,
A kdo ondy stonal na choleru,
Jindy na červenku choroval.

Koho rheumatismus nyní soužť,
Ten měl jindy suché loupání,
Komu aneurisma v srdci krouží,
Míval druhdy srdce klepání.

Kdo se zhojiti chce kalomelem,
A kdo snídá zrnko arniky,
Ten se sladem vyhojil a chmelem,
Uživ česneku a papriky.

Když pak nepomohla moc těch líků,
Zavolal se mistr Krákora,
Ozdoba všech moudrých lazebníků,
Slouha Excellencí Doktora. *)

---

*) Známo jest, že před panováním Josefa II. doktorové v lékařství nívali titule „Excellencí".

Doktor v zámku u knížete seděl,
K štěstí našemu nás nehojil,
I jak zlatý bažant z klece hleděl,
Když se do své gally vystrojil.

V panské oboře si vykračoval
Se španhelkou zlatem kovanou,
I jak Jeremiaš prorokoval,
Jaké nemoci nám nastanou.

Tedy Krákora hned pouštěl žilou,
A když s jarem přišly zimnice,
Album graecum prodával vší silou,
Které ke své střádal praktice.

Polámané napravoval kříže,
Z křenu hnětinky klaď do týlu,
Člověk zdravější byl nežli kníže,
Jenžto z receptův měl postillu.

A kdo slýchal o nemoci kuří,
Kterou hyne hus i slepice,
O chorobě, která nyní zuří
V srdci mnohé zemní kulice?

Koho obsypaly neštovice,
Jestliže se v tváři neškrábal,
Dosti hladké zachoval si líce,
Jen že ďubatým se hochem zval.

Láska nedala mu proto kvinde,
Zvláštně ctil-li krásu ďubatou,
Vyběráček hledal štěstí jinde,
Odpověď-li dostal košatou.

A ta láska byla jiné zboží,
Dokud já jsem býval ještě mlad,
Láska ta se zvala vůlí boží,
Hleděla pak starších slov a rad.

Než se jinoch bez skvrny a hany
Na rytíře lásky pasoval,
Prve u otce své ctnostné panny
Oumysl svůj snažně fedroval.

Otec čekal, co mu řekne máti,
Soudem bratrů svých se ohradil,
Dědouška i babky jal se ptáti,
S otcem duchovním se poradil.

Tehdáž ženské jiné gusto měly,
Hejsek do srdce se nevedral,
Řádný ženich byl muž usazelý,
Jenžto na staré si vážně hrál.

Hlava jeho zasypaná pudrem
Počestným se copem hájila,
Jakýž div že u rozsudku múdrém
Novotám se statně bránila.

Knoury hajducké a brada kozí
Nehyzdily tváří jinošských,
Jichžto vážný člověk teď se hrozí,
Jako kommunistů lotrovských.

Nevím, jaké katolická panna
Užije s tím bláznem rozkoše,
Který proměnil se v tatrmana,
Ano houňatého hastreše.

Nevím, jaké má as potěšení,
Když jest jenom trochu lechtivou,
An jí bradáč vytne políbení
Na její tvář málo stydlivou.

Když tu čeleď spatřím Kozobradskou,
Na turecké brady zpomenu,
An jsme pevnost vzali Bělehradskou
Tomu vousatému plemenu.

My jsme ovšem také měli kníry
Podle vojenského měřítka,
Kdo však nedbal určené jich míry,
Hrozila mu pět a dvacítka.

Věru před tou Bonapartskou dobou
Lepší byla manipulací,
Lískovka si pod pevnější skobou
Hájila své subordinací.

Nemalá jsme měli, Bůh mi svědkem!
S těmi Janičáry pračata,
Ale tehdáž já jsem nebyl dědkem,
Vy pak nebyli jste vnoučata.

Mladá krev mi v žilách bujně hrála,
A ta láska k vůdci moudrému,
Která vojáků všech srdce hřála,
K vítězství nás vedla jistému.

Nikdo nebyl ve svém živobytí
Svědkem lomozu tak hrozného,
Jaký způsobilo hromobití
Dělostřelců z vojska našeho.

*

Když jsme do hradeb těch velikánských
Tři dni neustále bouchali,
Až jsme z boží vůle do křesťanských
Ten Bělehrad rukou dostali.

A ti smělci, švarní dělostřelci
Byli naší vlasti synové,
A ti velcí z Turek neumělci
Zkusili to, kdo jsou Čechové.

Laudon mezi válečními blesky
K naší batterii přicválal,
„Brávo, děti české!“ řekl česky,
Slovem českým oheň do nás vál.

Mně pak zaklepal on na ramena,
Svojí špaňhelkou mi pokynul,
Já hned radostí se zapomena,
Byl bych se byl v slzích rozplynul.

„Hoši, císař bude míti radost!“
Zvolal vůdce slovem podstatným,
„Že činíte povinnosti za dost,
Jak přísluší mužům udatným!“

A což v jeskyni té Veteranské
Slávou Písecký se okryl pluk,
Tam hle proti síle Muselmanské
Jedna ruka byla na šest ruk.

Tehdáž byly jiné rejdováky
Na tureckém onom rejdišti,
V poli jiné polky pro jonáky
Na bodnatém hřměly strništi!

Já jsem šťastně vyšel z toho boje,
A jen tři jsem dostal plesúry,
Jichžto nebálo se zdraví moje,
Byltě jsem chlapík tuhé nátury.

Na svých prsou obrázek jsem nosil
Svatohorské boží rodičky,
Jeho ochrany jsem v bitvách prosil,
Bylť mi od vaší dán babičky:

Dokud ještě ve otcovském sadu
Jako skrytá květla fiala,
A všem pannám jsouci ku příkladu
Na manželský sňatek čekala.

Ona každodenně na klekádku
Růženec se za mne modlila,
Třikrát za týden se od začátku
Až do konce vojny postila.

V zimní noci u krbu jest předla,
A když ráno pěli kohouti,
Ona první z postele se zvedla,
By svou práci mohla stihnouti.

Každý týden dvacet pecnů chleba
Časně ráno pekla v sobotu,
Dala pokrm, kde ho bylo třeba,
Šatila pak chudou nahotu.

Celé okolí ji milovalo,
A na místo jmenem Doroty,
Dceru pana polesného zvalo
Pěkným názvem panny Dobroty.

Když pak jsme se navrátili z boje,
Jaký to byl v celé vlasti ples,
Plesalo též potěšení moje,
Kdyžto jsem jí do náručí kles'.

Tehdáž panny byly všecko jiné,
Měšťka slečnou zvát se nechtěla,
Cizí řečí, která z úst teď plyne,
Svůj rod zapírat se styděla.

Srdce české bylo srdce věrné,
Ještě nekypělo cizotou,
A ty dnešní kumšty licoměrné
Pašovanou byly novotou.

Bez kvapíku, bez povyku,
V bázni boží žily dcerušky,
V srdci věrnost, skromnost na jazyku
Měly Lidušky i Bětušky.

Chlubné Berty, plaché Amalie
Módy tatrmanské nectily,
Rozum více vlád' než fantasie,
Mravy dobré více platily.

Přece v srdci více ohně bylo,
Méně ale dýmu, méně par,
Teď se všecko parou poplašilo
Zapřaženou do vozův i kar.

Více bylo kázně, více bázně,
Více proti hříchům stavidel,
Pro hříšníky více horké lázně,
Pro cnost méně bylo osidel.

Neb ti ústavové vychovací,
Kde se děvče učí bildunku,
Že se ku rodičům nazpět vrací
Plné přetvářivých posunků,

Našich děvčat nezáživným mlékem
Z cizích ňáder nenapájeli,
Hrubé vášně v ženském srdci měkkém
Pod puklicí tajnou nevřely.

Holka městská tehdáž netýrala
Celinký den klavi-cembalo,
Ale prací potřebnou si hrala,
Aby věno její zrůstalo.

Někdy píseň „Osiřelo dítě
O půldruhém létě“ zpívala;
Někdy po práci a to jen skrytě
O Griseldě pověst čítala.

Nezpívala ona bez ustání
Vlaské rulady neb arie,
V sobotu jen pěla na svítání
Písně ke cti Panny Marie.

Tehdy nebylo zle o ženicha,
Jako v tomto plachém století,
Kde před svatbou zasnoubenec zticha
Jak před supem doupnák odletí.

Věru tehdáž za oněch dob cnostných
Veselejší svatby bývaly,
Mužové se kommunistů zlostných
Po veselce neobávali.

Proto já též s myslí spokojenou
Pojal jsem svou pannu Dorotu,
Jenž je půl století mojí ženou,
Jenž je zdrojem vašich životů.

V onom Křesoveckém kostelíčku
Tam nás nebožtík pan farář spial,
Tchán můj po našem nás veselíčku
Na knížecí revír odeslal.

Měli jsme to tenkrát svatbu slavnou,
Až se mozek hostům zatočil,
Dědek vaší báby skočnu dávnou
Posledníkrát sobě zaskočil.

Když pak otec mojí dobré ženy
Na věčnost se od nás stěhoval,
Nebožtík náš kníže osvícený
Polesným mne po něm jmenoval.

A když jsem zde v těchto stráních horských
Dosloužil již padesáte let,
Bez Rad hospodářských, bez Rad dvorských
V lesích dobré hospodářství veď,

Ouřad můj byl oddán za dědictví
Synu mému, dědu vašemu,
Jak by lenním právem polesnictví
Rodu náleželo našemu.

Po Abramu Isak následoval,
Po něm nastoupil syn Isakův,
Tak se v doupěti tom uhnizďoval
Po doupnáku synek Doupnákův.

Dobře nám se děje v tomto stánku,
Milostivý chléb nám dopřán jest,
A když smrt nás zdrtí na hrabanku,
Nerozdrtí ona naši čest.

Až pak já se podlé vůle Páně
Na Křesovský hřbitov umėstím,
Já vám hladší cestu v svatém staně
U svatého Petra proklestím.

Jen mne milé dítky pochovejte
Hezky blízko vedlé kostela,
Mému popeli pak místa přejte
Vedlé nebožtíka konšela.

An jsem na selský lid laskav býval,
Byl jsem lásky lidu oučasten,
Rád bych mezi ním též odpočíval,
Až mne věčný ukonejší sen.

Ctěte rolníka, jenž rukou pilnou
O vezdejší váš chléb pečuje,
Jehožto syn v bitvě pěstí silnou
Slávu svou svým vůdcům věnuje!

Já jsem skončil povídky své látku,
A hle! již ta doba půlnoční
Zvonů hlaholem nás volá k svátku
A k té krásné písni vánoční!

Epilog a komentář.

básníkův ke štědrovečerní selance osmdesátidevítiletého pana polesného Doupnáka.

Jestli starec svůj čas chválil více,
Nežli tuto dobu nynější,
Nedivte se kmetu, pomyslíce,
Že snad druhdy býval šťastnější.

V této době nových vynálezků
Lidský vtip svůj prápor rozvinul,
Mina starší, kamenatou stezku
Na hladší se dráhu vyšinul.

Zda-li tato dráha vede k štěstí,
Zda-li vede k spokojenosti,
Zda-li nová cesta neproklestí
Nový kolej bídám lidskosti?

Otázka ta nad můj rozum strmí,
Ale radostná ta vědomost
Novou nadějí mé srdce krmí,
Vás že spasí stará národnost.

Stará národnost, co v řeči dědů,
Co se v dobrých mravech zjevuje,
V nových uměních nás pudí k předu
A všem občanům jich sděluje.

Všecko vědění jest plévou holou,
Nevede-li ono ke ctnosti,
Pro celý když národ není školou
Národní a moudré hrdosti.

Pravda, po Labi že hrdá Germanie
Lačnou velrybou se valí k nám,
Že jen mělkost za Obřistvím kryje
Štítem svým hruď českým Rusalkám!

Kéž ti čeští páni, velikáni,
Tak mi praví sprostý rozum můj,
Nám i sobě české řeči chrání,
Pečujou-li o zisk náš i svůj!

A ti šosáci z té smutné gardy,
Kteří od bavorských mezníků
Přišli domů z vandru od Kušvardy
A se štítí řeči tatíků,

Ať žiž o svoji čest trochu dbají
Dle vzoru těch pánů Pražanů,
Kteří sobě české slávy hájí,
Jsouce hodni jmena měšťanů.

Ctěte rolníka, jenž rukou pilnou
O vezdejší váš chléb pečuje,
Jehožto syn v bitvě pěstí silnou
Slávu svou svým vůdcům věnuje!

Rolník jestiť perem nejhlavnějším
Ve obecním našem orloji,
Ontě sloupem vlasti nejsilnějším
Ve válce i v blahém pokoji.

Mnohý Racek, mnohý Volný Jiří,
Mnohý zdárný pravnuk Vaváků
Blaho vlasti mnohem více šíří,
Nežli péro mnohých písákův.

A pak když se všickni polepšíte,
Lepší doba zas se přiblíží,
An se jeden druhým povýšíte,
Cizinec nás hanou nesníží.

Nebe nad námi jsouc potěšeno,
Za odměnu činů slavnějších,
Slávou ověnčí zas české jmeno
V příštím rodu vnuků zdárnějších.

Starec, kterého jste poslyšeli,
Neníť synem doby památné,
V nížto Čechové se slávou skvěli
V umění a v půtce udatné;

Ale vzorem české upřímnosti,
Pozůstalé z časů dávnějších,
Vzorem hynoucí teď srdečnosti
Může nám být za dnů nynějších.

Kdyby spor ten zanesen byl k právu:
Má-li oko padnout nebo zub?
Mám-li srdce ztratit nebo hlavu?
Dal bych lebku srdci za výkup!

O srdce hle, milí bratři, dbejme
V této naší vševědoucnosti,
A za poklad upřímnosti dejme
Trochu dovtipu a chytrosti!

Vlast Slovanů.

Hoi, kde statné Slávy plémě
Své rozkládá širé země?
Kde cár Lazar v slavném boji
Vykrvácel duši svoji?
V srbské zemi? Výše! výše
Meze jsou slovanské říše!

Hoi, kde statné Slávy plémě
Své rozkládá širé země?
Tam, kde umíraje Zriny
Nesmrtelné konal činy?
Nad Dunajem? Výše, výše
Meze jsou slovanské říše!

Hoi, kde statné Slávy plémě
Své rozkládá širé země?
Kde Jan Trocnovský své voje
V svaté ved' pro národ boje?
Na Vltavě? Výše, výše
Meze jsou slovanské říše.

Hoi, kde statné Slávy plémě
Své rozkládá širé země?
Kde se Slovan v krvi brodil,
By Evropu osvobodil?
Na Moravě? Výše, výše
Meze jsou slovanské říše.

Hoi, kde statné Slávy plémě
Své rozkládá širé země?
Tam, kde ulán nepozvolil,
Až poslední krůpěj prolil?

Tam nad Vislou? Výše, výše
Meze jsou slovanské říše.

Hoi, kde statné Slávy plémě
Své rozkládá širé země?
Tam kde Moskvu plamen zchvátil,
Aby světu pokoj vrátil?
V zemi ruské? Výše, výše
Meze jsou slovanské říše.

Tam, kde jazyk Slávy syna
Na čest otců upomíná,
Mysl čistá, srdce vřelé
Pro vlast koná činy smělé,
Pobratřence láska pojí —
Tam slovanská říše stojí!

Vlast — píseň.

Pořád jen o vlasti
Píseň má zaznívá:
Jak jinak, když se tak
Lehko o ní zpívá.

Ty pole úrodné
Se svými skřivánky,
A ty hory v dáli
S zlatými červánky.

Zpěvavé potůčky
V slouchajícím háji,
Valné řeky s městy,
Tiché vísky v kraji.

Inu v celém světě
Není snad taková:
Ona sama sebou
Je píseň hotová!

Kopřivy.

1. *Dřevěný pták.*

Ani nevím kdy to bylo:
Dávno — ve šedivém věku,
Když byl v stavu básník zastaviti řeku,
A libým slov skladem
Pohýbati Vyšehradem!
Jak jenom čas tento pojmenuju?
Ano již se pamatuju:
Tenkráte to bylo,
Když se po vší vlasti proudem lilo
Ve dojemném libozněni
Lumírovo pění;
A k pověčným činům popudilo
Mocných knížat mocný pluk;
Tenkráte jsem já byl ještě malý kluk! —
Abych tedy pověděl, co povídati chci:
Božský Lumír (neboť básníci
Jsou prý tvorní bůžkové, což každý okusí,
Kdo se o básničku dobrou pokusí)
Smutně jednou sedě, pozoruje,
Že hodina života mu dopršuje.
I vzal do své ruky javorové dřevo,
A vyřezal dost pěkného ptáčka;
Jedno křídlo v pravo, jedno v levo,

Nohy dvě, a do útlého pak zobáčka
Kluzkou dírku, a volátko volné
Velkou umělostí udělal,
A pak, dechna v něj, svůj život
I tvorného ducha jemu dal,
Aby zveleboval háje dolné;
Předzvídaje, žeby zpíval k nechuti
Bez božského nadchnutí. —

Potom ještě malá chvíle minula,
A Morana Lumírovi kynula;
Neboť stanovily božské sudby,
Aby on byl v nebi učitelem hudby.
I oživnul slavíček —
Mladý básníček!
Letěl na olš, jenžto se klenula nad potokem,
A zde pak hlubokým pěvotokem
Klokotával písně Lumírovy. —
A protož hle blízko vod
Tak lahodně zpívá teď slavičí rod. —

O kdy vrátíte se blazí dnové!
Uskutečnětež se balšamoví snové!
Pěvče bohurovný! děde! Lumíre!
Nadělej nám, nadělej nám slavíků —
Ze dřevěných básníků!

---

2. *Nevděční synové.*

(Pravdivá událost.)

Byla jednou jedna matka
A ta měla synů mnoho;
Jemnost-pána udělala z toho,
A z jiného půl hrabátka.

Dobrá vdova tato
Rozdala jim celé jmění, všecko zlato,
Myslíc, že co dobrým synům dá,
To že nejlépe schováno má.
Ale slávou oslepení synové
Brzo na svou matku zapomněli;
Jiným dávali, a jí jen dáti nechtěli;
Ach, a dobrá matka, aby synům hanby nedělala,
Pod večer na pražském mostě žebrávala.
Mnohý cizinec tu kráčel okolo,
Vida ženu oškubanou naholo;
Ale žádný jí nic nedaroval,
Než, že tolik možných synů má, jí předhazoval.
— Matka zemřela hladem;
Pohřbenatě pod Vyšehradem.
A synové, když smrt její uslyšali,
Nákladný jí na hrob kámen dali. —

Sedlák na billiáru.

Ženo! už jsem tady z města —
Nešťastná to byla cesta!
Ačkoliv jsem v Praze
Prodal všecko draze;
O zelí se lidé prali,
Z rukou si je drali;
Žito — jakobych je na vítr byl hodil!
Jak živ jsem tak dobře nepochodil!

Ale co chtěl sám čert mít? —
Odpusť Pánbůh, že mám klít! —
Napískalť mi do uší:
Vašku! než vyjedeš z brány ven,
Udělej si dobrý den!

Já řku, to se přisluší,
Aby, když ti pání měšťáci —
U nás říkáme jim *šosáci* —
Tolik peněz za žito ti dali,
Zas na tobě něco vyzejskali.
Moc ne — to se rozumí —
Takhle ňáký pakatýlek,
Co by přišlo za věrtýlek —
To člověka nezkazí.
Utrácet? o to je hej!
Pánbůh uchovej!
Kapsa někdy bývá mělká,
Kontribuce vždycky velká!

Ale — vem to nešť! —
Zajdu tedy do hospody
Kdes tam za rohem, na ráně
— Když se jede k nám, po levé straně —
Ženo! tam jsi měla vidět hody!
Hostů všude na mancáry,
Na tabulech samé čáry. —
Já si sednu mezi ně,
Jím a piju v bázni boží —
Řad se vůčihledě množí —
Až tak k páté hodině.
Tu mi napadne: což kdybys ještě
Takhle — já řku — ohlídnul se po městě?
Kdo ví, kdy zas Prahu uvidíš?
Ať tu něco zkusíš, něco zvíš!

Zaplatím svůj řad a jdu.
Potloukám se ulicemi,
Koukám vzhůru, koukám k zemi,
U všeho se chvilku zastavím,
Podivím se, hlavou zavrtím,
Až pak přijdu k ňákým dveřím —

Byly barevné a ze skla,
Stěna za nimi se jenom leskla;
A tam spatřím — sotva zraku věřím —
Kupu hejsků. Co žač? Nevím zhola;
Ale pěkné měli šaty! —
Honilif se s bičišťaty
Kolem podlouhlého stola.

Já řku: Jestli se ti rozkmotří,
Bude z toho hodná mela! —
V tom tu jeden jako střela
Zrovna k dvéřím přiskočí:
„Strejčku Vašku! jak se máte?
Zdali pak mne ještě znáte?
Proč byste tu venku stál!
Pojďte dál!“

Proč bych se byl nutit dal?
Také bych ta bičišťata
Rád byl omakal.
Vejdu tam a koukám bystře,
As tak chytře,
Jako vůl na nová vrata.
Teprv vidím, že to žádná rvačka,
Ale ňáká z brusu nová hračka.

Pomysli si! — Stůl tam byl
Celý suknem potažený,
Kolem pěknè ohražený,
Pevný, jakoby ho slil.
A slyš — k tomu patří velká víra!
V každém rohu byla díra,
Pod ní sáček jako vrš —
Pravá strž!
Na stole kuličky hladké,

Bílé, červené a Bůh ví jaké;
A když strčil do nich, holí míře,
Hnedle jedna byla v díře.
Říkali ti tomu *piriál* —
Aby kozel na něm hral!

Když tak pozoruju, co se děje,
Jak tu jeden druhému se směje,
Ten se zlobí, onen kleje,
Jiný, než se rozpřáhá,
Holi křídou pomahá:
Smích se ve mně rozmáhá.
Já řku: „To je mela! to je švanda!“

Jen mi to z úst vyskočilo,
An tu na mne celá banda —
Všichni, co jich tu jen bylo,
Křičí: „Hola, strejčku, hola,
Nepustíme vás tak zhola!
Kdo se nám chce smáti,
Musí také umět hráti!
Dokažte *vy* sílu svoji,
Naučte nás mapy klásti,
Jabka česat, hrušky třásti —
Pak jsi náš a my jsme tvoji,
Nic nás více nerozdvojí!“

Já řku: „Páni kamarádi!
Odkud pak jste, že tak rádi
Něčí sílu skoumáte?
Hoj! ve mně se sklamáte!
Vyzdvihnuť já — věřte směle —
Hrachu půl páta věrtele.
Míníte-li šikovnost?
Tu teprv jsem hořký host!

V kuželkách jsem mistr pravý;
Prásknu-li kdy mezi ně,
Hned je znát, že rešpekt mají,
Všecinky vám vrávorají,
Ba i král se poroučí —
A sok s penězi se rozloučí.
Chcete-li mě ale, tu mě máte!
Sem bičiště! Uhlídáte —
Třeba mířil všelijak,
Že vám sedlák vytře zrak!“

Směle k stolu se přiblížím,
Zchytra kuličky přehlížím,
Kde by se co dělat dalo,
By to dobrý konec vzalo.
Pak se rozpřáhnu — a hrr už mezi ně!
Šlo to lépe než pluh v rovině.
Játť se znám, buď Bohu chvála! v míře;
Trknu — trefa! obě byly v díře.
A tu bylo smíchu, až mi zašel sluch!
„Strejčku Vašku, brávo, brávo!
Vyť jste trkl jako mladý bůh;
Ale billiáru není zdrávo!“

V tom tu z toho zatra-víru
Jakýs blázen vyskočí,
A mně zrovna před oči;
Při tom že mě skoro ohluší,
Začne hulákat mi do uší:
„Pardié! udělal jste *díru!*
Tu dukáty posázíte,
Nebo stříbrem vyplatíte,
Tak to v obyčeji jest —
Na mou a těch pánů čest!“

Zdá se mi, že tomu človíčkovi
Malgér nebo *Margél* říkali —
Tak ňák! — Podoben byl sklepníkovi,
Nohy mu jen lítaly,
Jazyk jako meč, a celé tělo
Jakby na drátkách viselo.

Ten mi v uších ležel stále,
Že prej o krok nesmím dále,
Až tu díru zaplatím.
Já pak div se nezfantím:
„Jen mi věřte, brachu, na mou čest!
Než jsem přišel, měl jste děr tu *šest!*“

Darmo mluvit! On vždy na svém stál,
Že jsem *díru v sukně* udělal;
Arciť bylo sukno natržené —
Ale to je hluku pro malinkou díru!
„Moje stará, na mou milou víru!
Vám to spraví *za pár grošů!*
Vezmeť nítě obarvené,
A našije toho, jen to fikne,
Žeby nepobral to na sto košů!“

Tak mu mluvím, tak se smlouvám,
Aby slevil, mu domlouvám —
Jakoby psa dráždil vedle vrat!
Aby do něj tisíc hromů —
Chtěl-li jsem se dostat domů,
Osum tolarů jsem musel dát!

Vejdělek byl frňk! — a blázen já,
Jenž teď hořký nářek vedu,
Do Prahy tak brzo nepojedu.
Kdybych ale předce jel —

Neboť člověk neví, co naň čeká —
Tedy bych se na pozoru měl,
Aby nebyla ta cesta zlá!
Děj se vůle tvoje, Pane!
Ale na ten *piriál*,
Co mne tolik peněz stál,
Ani čert mne více nedostane.

K š a f t.

Co to v Cerekvi vyzvání?
Hodinku-li či klekání?
Toť umíráčku mutný hlas,
Bože, věřící duši spas!

I v hlučnou krčmu zvonek zní;
I hned jasot utichne v ní.
„No hrajte předce!“ syn volá,
„Dobrý koláč vám táta dá!“

Hudba zněla; syn otci lal:
„Bodejž mu v hrdle hudec hral!“
A jak dohráno, řkou synu:
Skonalť otec v tu hodinu.

„Také-li kšaft dělal?“ ‚Dělal.‘
„Ajta tatík již za své vzal!
Hej, hudci! hrajte, hrajte jen!
Nepůjdem domů, až bude den!“

I přijde den druhý, třetí,
Toť otcův kšaft rozpečetí.
Jonák domův se navrátí,
A na bratry se rozkatí:

„Kde podíl můj, dle otcovy
Konečné vůle? Já co vy
Syn a pořádný dědic jsem,
Podílu mého dejte sem!“

Teď otcův kšaft, hleď odkaz tvůj:
‚Poroučím ti, správ život svůj!
Dosťs, marnotratný! rozmrhal,
Mně pásmo života strhal.‘

To slyšet — v komoru běží,
Kde v rakvi již tatík leží.
Z očí mu jiskří lítý hněv,
Zlolajce tříská na rakev:

„Tisíc hromů tě probudiž,
Vstaň, a cos napsal, opraviž!
Tu, šelmo! za stůl se posaď,
A piš, a nehni se mi ztad!“

Na ten pozev praská rakev;
Ruka padá — noha padá —
A syn bledou hrůzou strne,
An mrtvý vzhůru povstane!

V rubáši sedl na lavici,
Vzal péro v svadlou pravici,
Vytřeští zrak, aniž dýše,
A píše, ale což píše? —

‚Běda, běda! kdož otce klne,
To oko havran vyklyne!
Kdo šedin otce neštědí,
On království neobdědí!‘

To vidět — číst — a v zoufání —
A pryč ho zlý host pohání.
Kde pak poděl se? — Tam bledá
Ruka z rybníka vyhlédá!

Čelední jdou a ustrnou!
Otec sedí — otec hledí —
Jak přimrazen jsa k lavici,
A péro drží v pravici.

Tu bába hned přivolána,
Všelikterá co kouzla zná,
I stříly zažehnávati,
Jme se ducha zaklínati:

„Siré oči! pod obočí!
Siné oudy! boží soudy —
Zaklínám vás, po první ráz,
Po třetí ráz, boží příkaz!“

„Siré oči zamkněte se!
Siné oudy pomkněte se!
Pokoj ti nebohý duchu!
Jdi a nechoď víc! chu-chu-chu!“

Zažehnáno, zaříkáno,
Otec sedí — otec hledí,
Jak přimrazen jsa k lavici,
Ni rady s ním ni spomoci.

Když od báby neprospělo,
Tu k popovi se běželo,
On pop kropí, zažehnává,
Modlí se žalm, zaříkává.

Zaříkáno, zažehnáno,
A ot sedí -- a ot hledí,
Jak přimrazen jsa k lavici,
Ni rady s ním, ni spomoci.

Jdou pro vrchního pro popa,
Byť on jim spomohl od trupa;
Ten zaklíná, skropiv jizbu,
Žehná ho, říká modlitbu.

Zažehnáno, zaklínáno,
Otec sedí — otec hledí,
Jak přimrazen jsa k lavici,
Ni rady s ním, ni spomoci.

Až dítko se přibatolí,
„Pote dedečtu“ hlaholí,
„Pote dadat,“ a outlinkou
Chopí ho mile ručinkou.

Aj div divoucí! s lavice
Otec se zdvíhá; pravice
Požehná vnoučka milého,
A věčný sen obejde ho.

Až tak, co nelze žádnému —
Možná robátku malému;
Co zdíla nepravost syna,
Spravila dětská nevina.

Den svatého Rufa.

I.

(R. 1278.)

Na den svatého Rufa,
Na poli Moravském
Krev česká tekla proudem,
Až zrůžověla zem.

Tam české pluky stály,
Otakar vedl voj;
Ó slavný, zlatý králi,
To poslední tvůj boj!

Král Otakar vítězný,
Jenž jméno české nes
Až k moři baltickému —
U své Moravy kles.

Morava hučí temně,
I pláče všechen lid,
Tak jakby v zemi zhynul
Poslední slunce svit.

II.

(R. 1346.)

Na den svatého Rufa,
Tam v zemi francouzské
U Kresčaku Jan slepý
Své Čechy v bitvu zve.

„Boj ztracen! vyvedem tě!!“ —
Však volá slepý král:
„To nebude, by z boje
Král Český utíkal!

Můj kůň přivažte k sobě!
V nejhustší jeďme seč,
By dosáh' vraha jistě
Slepého krále meč!“ —

Jedou v nejhustší bitvu!
Mečem máchat se jal,
Klesá komonstvo věrné,
Naposled slepý král.

III.

(R. 1526.)

Na den svatého Rufa
Tam v zemi uherské,
U Moháče ku bitvě
Dvoje se vojsko hne.

Je mračnem kryto nebe,
A Turkem kryta zem,
Zem, nebe ozývá se
Pokřiku ohlasem. —

I tam křesťanský tábor —
Snadno přehledný voj,
Nečeká nových houfů
I započíná boj.

Ach klesá voj křesťanský,
Ač slavně bojoval —
I zhynul mladý Ludvík,
Uhrů a Čechů král.

Šest a dvadcet.

Ač her známe mnoho set —
Není přes *šestadvadcet!*
Ku příkladu, co jest cvik?
Rozum dlouhou chvílí zívá,
Až konečně nahlas dřímá,
Nezvučí-li hráčů křik;
A nemá-li trumfa touše,
Který všecko jiné zkouše —
Může o sto zlatých jít —
Však jsem spodkem notně bit.
Nebo vezmem mariáš,
Který rády ženské hrají,
Než se za své muže vdají —
Tak říkává hrabě náš.
Není-li tu všecko stejně,
Jako v každém labském mlejně?
Kdo chce dobře, šťastně mlít,
Musí stárka podmydlit.
Co je stárek ve mlejně,
To je shorek v mariáši;
Nic vám rozum nevynáší,
Tento-li vře nevlídně.
Král sám jako baba stojí,
S žezlem desítky se bojí.
Kdo chce prospěch ulovit,
Musí s shorkem bratr být.

Život náš pln jest trampot a psot,
S čela se leje krvavý pot;
Přátelství, láska, sláva i čest —
Sluncem prý ve tmách egyptských jest;
Sláva i čest,
Přátelství, láska — slast hořká jest.
Ten, kdo chce v světě vesele žít,
Musí jen zpívat a zpívat a pít!

Láska-li tebe do ráje zve,
Klaní se jiný milence tvé,
Vadne tvůj ráj, pln krásy, pln vnad,
Srdce užírá žárlivý had.
Milovat? — pít!!
Láska — ta nechce přátely mít;
Pivéčko nezná žárlivý vtip,
Pivo chce hosti — čím více, tím líp.

Když tě od milky, z ráje tvých muk,
Vypíchne bídný, ničemný kluk,
Potom se s losem, můžeš-li, suď,
A kluka žehnej: „Zatracen buď!“
Co z toho máš? —
Pivo-li, bratře! pivo-li znáš,
Sklenky se chop a zvolej: Tys má! —
Věrnost jen sklenka, sklenka jen zná.

Štěstí-li máš — toť milený host!
Přítelkyň, přátel všude máš dost;
Štěstí je vrátké, přátelství klam,
V neštěstí, v nouzi zůstaneš sám.
Přízeň chceš znát?
Dej si jen sklenku pivečka dát.
Pivéčku jenom přátelství, čest,
Věrnoť i v bídě vždy věrnému jest.

Lásky se štítí, lásku kdo zná,
Zklamaný láskou k slávě se má;
Láska dá žalost, sláva dá strach,
Věneček slávy pouhýť je prach.
Sláva i čest
Rájem i peklem manů svých jest,
Slastí a strastí věčný to boj —
Radostí ryzích jen v pivu je zdroj.

Přijde-li stáří vyzáblých lic,
Sláva i láska neblaží víc;
Stařečka déle nešálí mam,
On ve své poušti běduje sám.
Pivečko jen
Starcovi jasní pošmourný den;
Co mu vzal rozum, co mu vzal čas —
Vrátí mu sklenka a pivečko zas.

Pak přijde smrt a zhasne nám svit,
Přestanem zpívat, přestanem pít;
Život náš klesne do mdloby z mdlob —
Poslední přístav lidstva jest hrob.
Buď si jak buď —
Hrobe, ty hřej nás, nebo jen stuď;
Dokavad ale hřeje nás hruď,
Pito a pito a zpíváno buď!

Ku vzdáleným.

Vám, vyvolenci věkem ověnčení,
Od Oceanu k Uralu skalnému,
Jenž v zápalu budíte liboznění,
Sílu pějíce světu zemdlenému;

Život náš pln jest trampot a psot,
S čela se leje krvavý pot;
Přátelství, láska, sláva i čest —
Sluncem prý ve tmách egyptských jest;
Sláva i čest,
Přátelství, láska -- slast hořká jest.
Ten, kdo chce v světě vesele žít,
Musí jen zpívat a zpívat a pít!

Láska-li tebe do ráje zve,
Klaní se jiný milence tvé,
Vadne tvůj ráj, pln krásy, pln vnad,
Srdce užírá žárlivý had.
Milovat? — pít!!
Láska — ta nechce přátely mít;
Pivéčko nezná žárlivý vtip,
Pivo chce hosti — čím více, tím líp.

Když tě od milky, z ráje tvých muk,
Vypíchne bídný, ničemný kluk,
Potom se s losem, můžeš-li, suď,
A kluka žehnej: „Zatracen buď!“
Co z toho máš? —
Pivo-li, bratře! pivo-li znáš,
Sklenky se chop a zvolej: Tys má! —
Věrnost jen sklenka, sklenka jen zná.

Štěstí-li máš — toť milený host!
Přítelkyň, přátel všude máš dost;
Štěstí je vrátké, přátelství klam,
V neštěstí, v nouzi zůstaneš sám.
Přízeň chceš znát?
Dej si jen sklenku pivečka dát.
Pivéčku jenom přátelství, čest,
Věrnoť i v bídě vždy věrnému jest.

Lásky se štítí, lásku kdo zná,
Zklamaný láskou k slávě se má;
Láska dá žalost, sláva dá strach,
Věneček slávy pouhýť je prach.
Sláva i čest
Rájem i peklem manů svých jest,
Slastí a strastí věčný to boj —
Radostí ryzích jen v pivu je zdroj.

Přijde-li stáří vyzáblých lic,
Sláva i láska neblaží víc;
Stařečka déle nešálí mam,
On ve své poušti běduje sám.
Pivečko jen
Starcovi jasní pošmourný den;
Co mu vzal rozum, co mu vzal čas —
Vrátí mu sklenka a pivečko zas.

Pak přijde smrt a zhasne nám svit,
Přestanem zpívat, přestanem pít;
Život náš klesne do mdloby z mdlob —
Poslední přístav lidstva jest hrob.
Buď si jak buď —
Hrobe, ty hřej nás, nebo jen stuď;
Dokavad ale hřeje nás hruď,
Pito a pito a zpíváno buď!

Ku vzdáleným.

Vám, vyvolenci věkem ověnčení,
Od Oceanu k Uralu skalnému,
Jenž v zápalu budíte liboznění,
Sílu pějíce světu zemdlenému;

Vám, jenžto zvukem nad hromy mocnějším,
Od hory k hoře ozvěnu budíte,
A bleskem svým nad nebeský světlejším
Srdce mladistvé plápolem plníte:
Vám k slávě prázdním naplněnou číši,
A pozdravení v srdci vřelém skryté,
Ať vichr zanáší od říše k říši.

Byrone velký! ty, jenž v tichém hrobě
Po díle umdlévajícím spočíváš,
Tys pevnost stavěl naší nové době;
Nechť první dík srdce mého požíváš!
Já v noci poslouchávám želů tóny,
Jenž z prsou tvých se slzami plynuly,
A s tebou cítí srdcí miliony,
K nimž tvé zvuky příbuzné se vinuly —
K tvé slávě prázdním naplněnou číši,
A tajný cit, jejž vzdechy mé vyrknuly,
Nechť vichr zanáší od říše k říši!

A vy, jenž drahou stejnou jste se dali,
Zámorští pěvci ostrovu volného,
Zvuky vaše, co v duši jaré se znaly,
Vřelé city zbudily srdce mého!
Ty skotské stíny před okem mi hrály,
Minstrelů struny ucho mé bavily!
Tvé obrazy, *Moore*, v srdci mém zrály
A nových světů bytnost oznámily.
Vám k slávě prázdním naplněnou číši,
I slova má, jenž vroucně vás poctily,
Nechť vichr zanáší od říše k říši!

I vám za Rýnem pozdravení sluje,
Kde *Viktor Hugo* práporec vynáší,
Kde Heine na bratry své si stěžuje,
A Béranger nad národem se vznáší.

Hoi, vaše harfy mocně zapudily,
Co starý svět v soumraku svém schovával;
Vy nový věk kvetoucí jste zbudili,
A zvukem bouřlivým starý skonával,
Vám k slávě prázdním naplněnou číši,
A díky, jež jsem v zápalu vám vzdával,
Nechť vichr zanáší od říše k říši.

Kdež jeden ještě na evropské stráni
Slavený zpěvců sbor se zrakům skrývá?
Slovanské, slyš! jak harfy rokotání
Mlhavé luhy žalostně provívá! —
Toť truchlivé jest *Mickieviče* znění,
A v dálce druhů věrných píseň vroucí!
Kollára tu něžného libé pění,
A národní Slovanů zpěv plynoucí!
Slovanští zpěvci, vám tu plnou číši!
A slova má ze srdce se vinoucí,
Nechť vichr zanáší od říše k říši!

Smíření.

Smrt — jakoby káně veliká, jako lítý dravec perutí černých, daleko rozpnutých, nasycený krví nevinnou, pod pazoury drže ještě kořist bohatou — takto smrt sedí na noční krajině!

Bojiště — to pole klasů krví zbrocených, ta herna o žaly a plesy tisícův — bojiště tu, ejhle! rozprostřeno pod hltavou smrtí! — Leží kůpy mužů silných oudů, žilnaté pěstě v rukověti ostrých mečů pevně zaťaté — všickni padli, přátelé i nepřátelé, padli na jednom místě; bázlivě patou na-

zpět postoupiti nechtěli. Vidíš-li černou kalužinu — bledá Luna se v ní zhlíží okem uplakaným — ? vidíš-li tok křivolaký, z něhož ještě umrtvělí rtové uhašujou vraždochtivou žížeň? — A tuto lebku roztříštěnou, s kadeřemi jinošskými, v nichž nedávno ještě hrála ruka milenky? — A toto rámě zkamenělé, jímžto nedávno ještě dítkám vzcházela ouroda? — A těch tisíc tváří sešklebených, tisíc jazyků vyplazených, tisíc očí vyvalených — huj! ty spočívají po krvavém tanci v spaní hlubokém! —

Slunce zašlo; s bolestí odvrátilo zraky od hrozného divadla. Zatemnila se tvář nešťastného dne, a noc tichá, v lůně tmavém denní vraždu ukrývajíc, sešla v krajinu. Na krajině smrt sedí vítězná! Slavíť strašné pokvasy. Hvězdy řídké, jako noční lampy, těžkou chmurou se kmitají; větry šumí lesem divoké písně, a Morava úpí proudem pobouřeným: Otakara ubití!

Planoucí pochodně hýbají se po daleké rovině; sbor mužů — bedra mečem opásaná a rámě dřevcem obtížená — zastaví se nad dvěma mrtvolami. — Slyš, nejsou mrtvoly! Pronikavé úpění vyvinulo se z raněných prsou. Obklopili je planoucí pochodně — divokrásný pohled! — i sklonili se muži k raněným. Jsoutě dva spanilí jinoši; křeče smrtelné drží je v tuhém objetí — neví se, jestli to poslední namáhání citu nepřátelského, aneb do posledního vzdechu trvající láska.

„Tento jest náš,“ ozvala se ústa v přišlém sboru nad raněnými. Znám Voka z Pětiklas, chloubu okolí Prachenského.“

„A tento jest náš,“ zavznělo z jiných úst. „Pána Hostýnského zná celý Olomúcký kraj.“

„Hodino nehody plná, památko černá, ne-

svornosti prokletá!“ vzdychnul muž vysoké, statečné postavy, kterýž rozkazy dával sboru přišlému. „Miloto, Miloto! jakž opět zacelíš ránu, z nížto život ubíhá ze srdce dvou národů? Tys na věky nasil jedovaté símě nedůvěry mezi dvěma bratřími, že jeden stíhati bude kročejův druhého, a slova jich budou slova planá, nemohoucí v srdcích naleznouti víru. Tu osiřalou korunu našeho lva nechtěl bych sobě za takovou cenu vtisknouti na čelo!“

I byloť, jakoby hvězdy byly zaslechly povzdechy mužovy, a tomu déle se dívati nemohly, o čem stesky jeho mluvily. Zahalilyť se černými chmurami, a tma čirá byla kolem, v nížto se hlučněji honiti začali větrové, a zvučněji šuměly vlny: Otakara ubití! — Byloť to divoké křídloma třepotání a vítězný skřek hltavé káně — smrti.

Mužové s pochodněmi kladou ubité jinochy na dlouhé dřevce — pochodně se pohybujou, i zmizejí v čiré tmě.

Živote lidský, ty jsi věčné, temnostmi zastřené bojiště neukrocených vášní, a jednotlivá na něm světla jsou člověkův žádostí, avšak napořád zrakům ubíhající, jako bludná, pevného stání nemající! — Kam se děly planoucí pochodně? —

Otvírají zrak ranění jinochové, stojíť velebný stařec podlé měkkého lůžka, v rukou drže nádobu s drahou mastí. Nízká lampa osvěcuje prostý příbytek. A světlo příjemné rozleje se po tvářích jinochů, a těla jich se vzehopí — a čelo se proti čelu obrátí.

„Zchvátila mě ruka mstitele?“ zkřiknul Čech, a hrůza se mu rozložila po tváři ubledlé, „zatratil osud kroky mé, že mně po smrti káže přebývati se zradou?“

„Slepotou tě porazil, že bratra poznati nechceš ve bratru!“ odpověděl Moravan, a na okamžik oko slabé zajiskřilo se. „Osud nám stejnou váhou odměřil.“

„Jen že na tvou stranu více zlého padlo, z něhož dobré nikdy nevzejde.“

„Ty dobré vykořeňuješ — ty sám jsi všeho květu zlatoskvoucího žádostiv — ty—“

„Děti — synové!“ zvolal stařec velebný, ruce proti jinochům vztáhna, an sotva se z číše blahotvorné nového zesílení napivše, již opět nepřátelsky proti sobě se byli vzchopili.

„Synové,“ zvolal stařec, „kam vás, bratry, zlé okamžení zavádí? Stonali jste, churavěli jste, klesali jste dřív, nežli jste si byli zasadili ránu poslední! Nad hrobem, nad vlnami stojíte — a ještě jeden druhého strhnouti, bratra v chladném klíně pohřbiti chcete? Myslíte-li, že vás druhý v pádu nestrhne? — Ruce k zápasu proti vlnám sobě podejte — silou spojenou k břehu pevnému se žeňte! Kmenové jste jednoho těla, vůní, barvou i ovocem sobě spřízněni, bratrsky se okolo těla otočte v širokou, pevnou korunu; nerozlízej se kmen od kmene, aby se v ně diví větrové opírati, a kmen po kmenu lámati nemohli. Co jeden zavinil — příkrov budiž na to rozprostřen, vina padnouti nemůže na všecky. Oželme minulost, přítomnost ale jako drahý kvítek pěstujme! Hlavo česká, srdce moravské, poslyšte, co vám praví zkušenost!“ —

A slyš — slyš — vládnou tady kouzla, aneb se brány nebes otvírají při plesu anjelův? — Líbezní, velební zvukové, povzbuzení k pláči radostnému plynou ve sluch jinochů, a ruce jich sepnou se, a oči zaslzí, a ústa odříkávají mo-

dlitby. A stařec velebný pojme je za ruce a vykročí s nimi z tichého příbytku, a krokem se octnou v chrámu vesnickém! — U prostřed, pod kamenným, šedým stropem, na márách černě potažených rakev leží — v rakvi Čechů velký král, usmrcený markrabě moravský. Kolem rakve v husté řadě hořící svíce, kolem svícnů klečí oděnci, a pějou píseň pohřební. — Vezou Otakara do Znojma.

„Miloto, Miloto!“ úpí muž statný, v plášti zahalený, o sloup blízký podepřený, „Miloto!“ úpí, a slzu utírá z očí. Byla krásná slza Záviše Vitkoviče.

A stařec velebný přistoupí s oběma jinochy — a v jinoších se vzejme pláč!

„Tu, hle! král váš, tu blaho vaše — kdo bude chrániti sirotků?“ — tak se zvukem třesoucím slova nesou ode rtů starcových.

„My, my!“ volají jedním hrdlem jinoši — „my jsme zavinili ztrátu velikou — aspoň co zbylo, hájiti budeme pro spasení věků budoucích!“

Tak zvolali, a v pláči — se srdcem beze msty — padli jsou si okolo krku, a rtové jich setkali se v políbení bratrském. — Stařec ruce vztáhl, aby jim požehnal.

Ženit nebo neženit?

Můž se člověk sebe víc
Rozumu a srdce ptáti,
Má-li ženu vzít, či nic —
Vždy zůstane při otázce státi;

Vzít si ženu! — „Koho?“
Slyším ptát se mnohý hlas;
Ženu, pravím. — „To je mnoho!
Na krátký snad jenom čas?“
A toť by byl žertík pouhý;
Navždy — navždy! pravím zas. —
Ne, to kontrakt příliš dlouhý!

Kdybych však chtěl přece ňákou,
Tedy jakou? —
Starou nebo mladičkou?
Velkou nebo maličkou?
Bohatou neb chudičkou?
Ostražitou — bázlivou?
Hezkou nebo ošklivou?
Chladnou aneb ohnivou?
Jaké — jaké ruku dáti? —
Tu zůstane rozum státi!

„Jakoukoliv!“ slyším hlasy staré,
„Třebas byla rohatá,
Je-li jenom *bohatá!*“ —
Pro peníze kdo si dívku bere,
Ten si pomůže
Z bláta do louže.
Krm ji třebas marcipánem,
Nech ji chodit v atlase:
Přec ti pěkně po čase,
Jak se mile čehos lekne,
Hezky zřetedlně řekne:
„Já tě udělala pánem!“

Chudinké si děvče vzíti?
To nemůže také být;
Nechť si srdce bolest cítí,
Tak to nechce svět náš mít;

Dříve než je zajíček,
Má být pěkný trávníček.

Za *chytrouškem* ňákým chodit,
Neradil bych každému,
Ať by mohla za nos vodit!
Neradím však žádnému,
Za přihlouplou dívkou pálit,
To se nedá nijak chválit;
Byťby tě i v pravdě kochala,
Přec se bát jest toho zlého,
Aby se zas od každého
Za nos vodit nedala.

Namlouvat si děvče *chnivé?*
To jest ovšem vábivé;
Oheň blaží, oheň hřeje,
Oheň život v žíly leje;
Však i to se nedá chválit —
S ohnivou se může spálit.

Vzít si *chladnou?*
Láska jenom trochu chladná
Není láska žádná.
Chladná jesti smrt a mdloba;
Lehce mohla by pak přijít doba,
V nížto bychom zmrzli oba.

Hezkou? — Strach je s hezkou paní,
Celý svět se kráse klaní,
K hezkým bývá vždycky spád,
Každý snad má krásu rád;
Kdo si hezkou choť chceš vzíti,
Nezapomeň také na to,
Že prý není všecko zlato,
Co se třpytí.

Kdybych *nehezkou* zas chtěl,
Co bych z toho měl? —
Neboť, mám-li břímě nést,
Ať alespoň hezké jest.

Tichou jako holubinku
Vyvolit si krasotinku,
No, to ještě — ale —
Tiché řeky . . . . a tak dále.
S ženou,
Zoubkem zlatým ozbrojenou,
S tou mi dejte pokoj svatý!
Zoubek kousá, třebas zlatý.

Kdo si vezme za ženu
Pro peníze *stařenu*,
Ten si dá!
Sudimír náš povídá:
„Chytal raky, chytil žábu
Učitelův mládenec;
Pro měšec kdo vezme bábu,
Dát mu vejprask, ne věnec.“
Dejte pokoj s babičkou!
Jaké jsou s ní radosti? — —
Vzít si zase *mladičkou*?
Mladá dělá starosti;
Té bych musel chůvu vzít,
Jedna napřed, druhá vzadu
Musely by stále jít,
By nepřišla k nějakému pádu.
Dítě chce, co vidí, mít,
A to nesmí — nemá být!

Velkou? ta by ještě dobrá byla,
Kdyby se přec vydařila;

Komu pak se to však poštěstí?
Velká žena, velké neštěstí!

Tuze *maličkou* si vzít,
Třebas měla stříbro, zlato,
To nestojí zase za to;
Kdo se chce již oženit,
Měl by si již něco vzít,
Co by přece za to stálo —
V maličkosti jest jen přece málo.
Malá žínka za pár roků
Ztratí polovic svých boků;
V krátkém čase nemá žádné,
Pomalounku schne a vadne,
K Babičkovu pospíchá,
Víc a více sesychá,
Až je jako konopásek,
Ztrácí se vždy víc a víc —
Až z ní nezůstane — nic —
Nic jiného, nežli hlásek.

***Ostražitou?* — to by se mi chtělo!**
Abych se jí musel bát,
Před ní v strachu v koutě stát,
A jak hraje, tancovat!
Ai, toť by mně neslušelo! —
***Bázlivou*? — no, zač to stojí,**
Když se žena muže bojí?
Kdyby se mne stále bála,
Kdy pak by mě milovala?

***Dobrou* ňákou — jen ne zlou!**
Co si však tím pomůžeme?
Do nich kouknout nemůžeme?
Panny všecky dobré jsou,

Zevnitř totiž — ale šlaci vědí,
V nich co sedí.
Všecinky se přetvařujou
Těch pár neděl před svatbou,
Po ní teprv rozvazujou,
Začínají píseň svou.

Učenou? — ó chraniž nebe!
Tou bych nerad hněval sebe!
Žinku chci — ne doktora!
Manželku — ne kantora! —
Jakou tedy? — žádnou!
Tak zůstanu aspoň pánem svým,
Pánem bez paní — však svobodným.

Nyní jak?
Nechati to tak?
Výhost dáti pleti milené? —
Pryč myšlénky studené!
Člověku tu samotnému
Nelze šťastně živu býti,
To muž každý jistě cítí,
Cit to praví ku každému.
Proč Bůh Adamovi Evu dal?
Aby ho ní potrestal?
Ai to nejsou slova pravdy jasná,
Metla nebývá tak krásná.
Mám se sám životem brát?
Pro sebe jen snášet slasti?
Samoten své nésti strasti?
Žíti sám, a sám též umírat?
Pak až ustelou mi lůžko chladné,
Nezapláče pro mne oko žádné;
Žinka ale pro mne plakat musí,
Sice od kmotřinek zkusí. —

To jsou smutné komedie,
V kterých není švarné děvy!
Co jsou bez pastýřek Arkadie,
Co jsou ráje, v nichžto není Evy?
Mezi bludičkami skví se dennice,
Mezi kòukolem jest také pšenice.

Bratři! slyšte, nebojme se!
Vem to šlak!
Osmělme a oženme se,
Ať jest tak a nebo tak!
S chutí! neboť bez kuráže
Člověk pra-nic nedokáže;
S chutí! ať se co chce děje,
Odvážlivým štěstí přeje!
V pravdě — kdybych milován zde byl—
Hned bych se tu oženil!

Proslov k hudební akademii ve prospěch chudých.

Jsoutě v lidském živobytí jisté chvíle,
Kdy vážná cnost se hrou se přátelí,
A člověk, zanechav své denní píle,
Ve spolku známých rád se veselí.

Duch šlechetný však nejraděj kochá se
Ve zábavě, kde záměr vznešený:
Buď v lůně přírody, aneb ve kráse
Nebeské sestry její, Umény.

Tuť po úsilném, pracném namáhání
K činům novým zas mocně okřívá;
Na tváři chmurné tkví libé usmání,
V žilách krev vřeleji se proudívá.

V takovéto chvíli zášť přestává,
Hněv trpký překonán, msta umírá,
Tvor bezcitný zas člověkem se stává
A srdce tvrdé lásce otvírá.

O blaze člověku v té svaté chvíli!
Onť svět celý by k srdci přivinul,
By všickni bratři s ním se veselili
A žádný z nich ve bídě nehynul. —

I nám dnes s lahodnými vděky svými
Zavítala ta doba blažená,
Anť nás, co kouzlem, zvuky líbeznými
Zve k lásce jemná *hudby Uměna*.

Tať širým světem kouzla svá rozsívá,
Tať pouště v ráje často změnila:
O kýžby moc čarovná, jenž v ní bývá,
Na Vás též mile se osvědčila!

O kýžby dnes na Vás bylo shledáno,
Co zaslíbila Boží dobrota:
Žeť, co chudým jste dali, jest zapsáno
Tam nad hvězdami — v kníze života! —

Přijmětež s láskou, láska co podává
Vám k zábavě, blížnímu k prospěchu,
By z rozkoše, jenž bohatším nastává,
Chudý též bratr měl svou potěchu.
Kde dobročinnost s zábavou se pojí,
Tamť potěšení příjemně se zdvojí!

Poslední.

Tam v hrobce spějí věčný sen
Slavného rodu páni:
Dle otce syn je položen,
Na rakvi jmeno, smrti den,
Tu nové, onde sotva k znání.

Všech diadém skráň věnčíval,
Všech ruka žezlem vládla;
V jich pěstích ocel břinčíval,
A z úst jen rozkaz zaznival,
A celá zem se k nohoum kladla.

Teď spějí všickni v setlení,
A němi jsou a hluši:
Kol čel má brouk své předení,
A v rukou — kříže znamení;
Jen prýskot lampy ticho ruší.

A spějí všickni v rakvech svých,
Leč jedna prosta spáče:
A na schodech tam kamenných
Se míhá v světle jeden z nich
A bělá v stínu, jejž lampa pláče.

Co bdí on tam, ten králův syn,
A míru nepožívá?
O ruku hlavou podepřín,
U vchodu sedí králův stín,
A teskně k rakvím dolů se dívá.

Či on tu střeží otců klid?
Ach, ti tak dobře spějí!
Neb oživuje lampy svit?
I ten by mohl uhasit;
Jich oči — ach! ty nevidějí.

Snad kletba brání pokoje,
A hlavu krále tíží?
On s Římem neměl rozbroje,
A svátosti vzal oboje,
Co v smrti k Bohu křísníka víží.

Nač bdí tu mrtvec u vchodu,
Zpět jakby na svět toužil?
Lek'tby se jeho příchodu,
A mnohý vzalby nehodu,
Zlášť dědic by se velmi soužil. —

Král Václav Druhý mrtvec ten,
Na rakvi je to znáti;
On poslední sem donešen
A k otcům svým je položen;
Na stráži je mu v hrobce státi.

On rodu svého jedinec
Měl syna jedináčka;
A poslední Přemyslovec
Teď sednul český na stolec:
Chraň, Bože! Václava synáčka!

A z toho otec původu
Se spánku smrti leká,
A sedí teskliv u vchodu,
A jako tuše nehodu
Na příchozího úskostně čeká.

Tu slyš! jak brána kamenná
Se půlnocí otvírá,
A strážce hosta znamená
A s pláčem v chladná ramena
Duch ducha, otec syna svírá.

A na pláč jich se zbudili,
Co v rakvích všickni spali,
A v kolo velké vstavili,
Kol něho třikrát točili
A hosta slavně uvítali.

Pak klekše všickni sklopili
Hlav k prsoum, ruce spiali
A bolně k nebi vzlomili,
Buď jakoby se modlili,
Buď zrádným losům láli.

A drahný takto dleli čas,
Pak v rakve zas se kladli,
Z nich poslední, ten lampu shas',
Ta pryskla teskně, ztichla zas,
A víka na vždy padly.

Pak opět lampa planula
Po hrobce, vnově zňata;
Však, kam zář její vládnula,
Se prázná kopka klenula,
I bráně stráž je vzata.

A když pak host po létech dál
V teň stoupil stánek chladný:
Byl arci zas to český král,
Los mu zde místo vykázal —
Však nevítal ho žádný!

Humoreska.

Jeden starý Němec kdysi pověděl: „Aller Anfang ist schwer", to jest, abychom to česky vyložili, kdo chce jádro jíst, musí dříve slupku rozlousknout. Musela to býti velmi poctivá duše, a při tom veliký mudrc, nebo kdyby to nebyl ráčil povědět, nikdoby to posud nebyl věděl, a kdyby nebyl velkým mudrcem býval, nebyla by to tak veliká pravda. Ostatně všickni filosofové také samou pravdu nepovídají, nebo pravda je jedna, jediná; z nich ale každý povídá něco jiného, a proto mají Němci tolik filosofických kněh. Možná také, že onen mudrc ani nebyl žádným mudrcem, že chtěl dávat akademii, a tu že v návalu mocných překážek, trampot a starostí tato moudrá myšlénka ho napadla. Ale ať už to bylo tak nebo ňák, v noci nebo ve dne, pravda zůstane pravdou, třeba ji i největší filosof povídal. Že každý začátek těžký bývá, věděli snad lidé už od jakživa, jen že to tak učeně povědít nemohli, a tuším že též každý z nás by mohl ze vlastní zkušenosti něco o tom povídat. — Abychom nevyšli z obyčejného zvyku a pořádku novějších humoristů, kteří lásku ve svých spisech tak již oklepali, že z ní mezi lidmi jen už pouhý capart zůstal, začněme též s láskou a zeptejme se zamilovaných:

Lásky semínko zrádné
Tajně do srdéčka padne;
Srdce, chudák, ani o tom neví,
Až se náhle neštěstí to zjeví:
Tu to začne těsnit, tlačit,
Div, že mohou prsa stačit,

Ani zdechy, ani zpěvy
Tísni této neuleví. —
Maminka se Niny ptá,
Proč tak špatně vypadá?
Ona krčí ramenama,
Praví, že to neví sama.
Konečně tu přijde kopuletá
Paní kmotra nebo teta,
A hned na truc doktora
Diagnosis udělá:
Ha! ha! již to mám,
Já tu nemoc dobře znám:
Proto holka bledá —
Láska jinak nedá —
Proto holka vzdychá —
Láska že ji píchá —
Však jen mějte strpení
Ono se to promění:
Jak to všude ve světě bývá,
I láska těžký začátek mívá. —.

Jediný lehký začátek na světě je — kousnutí makového koláče; — a to ještě jen pro toho, ło zuby má, nebo mnohá stařenka i tu si musí ioutku dát zajít.

Vezmem vojáka,
Též i v lásce zkušeného jonáka:
Chce-li Franta stát se maršálem,
Musí napřed býti kaprálem. —
I tu začátek je těžký,
Ať si jezdí nebo chodí pěšky:
Lehkoť člověk od rapportu
Může přijít pod eskortu.
Někdy třeba dost málo si zmočit,
A již cítí lískovku se točit.

Nejsou-li to těžkosti?
Mnohý Franta ze zlosti
Maršalství rád v štichu nechal
A k mamince domů spěchal!

Trochu podobně je to s námi. My jsme dnes také na začátku, a to je vlastně to, co jsem tak některak k naší omluvě chtěl povědít. Zda-li se mi to povedlo, nevím; to však jistě doufáme a jsme ubezpečeni, že račíte

Přijmout s laskavostí,
Co dáváme s ochotností.

Šestadvadcet paragrafů o „Bulce“.

Všecky věci čas svůj mají,
Též i ku hře chvílka jest;
Když se práce usrovnají,
A chce tomu mrav a čest.
Bez toho, že život — víme —
Nic, než krátká hra, není:
Dřív, než si kdo pomyslíme,
V hru věčnou se promění!

Kdo však chce hru šťastnou hráti,
Hleď, by, jak je zákon, hral,
Zvláště na to pozor dáti,
By ctnou pověst zachoval:
Sám co nechce člověk míti,
Nečiň sousedu svému;
Nebť se jemu může díti,
Co chtěl sepříst jinému!

* * *

Vstali, aby v karty hrali,
Předpis při tom zachovali.

§. 1.

Kdo se k spolku počestnému
Přidá — ač je rozhráno —
Od všech oudů budiž jemu
„*Pane bratře!*“ říkáno.
Vůdce však a prchlé zlosti
Ať již napřed výhost dá,
Chce-li dělat mrzutosti,
Ať si ani nesedá!

§. 2.

Kolikrát se počnou ptáti —
Když jich přijde pět i šest —
Kdoby s kým měl v spolek hráti?
I to věc důkladná jest!
Pán domácí, co zkušený,
Ku stolu je zprovází,
List z čtyr barev vytažený
Na místa je rozsází.

§. 3.

Tu se každému přede vším
Jeden lístek obrátí:
Povinnost se klade menším
Větším kartu dávati;

§. 4.

To však hnedky před rozdanou
Má se pozorovati,
Na spodní že i sjímanou
Neslušno se dívati.

Kdo na listy dva poslední
V pravici dva touše má,
Ať se chrání přihození,
Sic plat dvojnásobný dá!
(Sice se mu šňupec dá!)

§. 12.

Karta-li se *vista* stala,
Ať si každý pečuje,
By se znovu promíchala,
Neb se tak prozrazuje.

§. 13.

Jestliže ti ten, kdo dává,
List náhodou obrátí —
(Což se nejsnadněji stává,
Když je čemu se smáti) —
Nemusíš ho právě přijmout,
Není-li tak vůle tvá;
Můžeš ještě jednou sejmout,
On ti novou kartu dá.

§. 14.

Někdo-li by měl předati,
Tak že míň neb více dal,
Sprostou hru bez figur platí,
Svou hru přitom též prohral.

§. 15.

Jestli někdo v rozmlouvání
Po dvanácti listech dá,
Pro to nevinné předání,
Ještě zhola neprohrá;

Tomu, kdo teď vyhazuje,
  Volno hrát i složiti;
Neb se bulka neztenčuje,
  Může spíš se zmnožiti!

§. 16.

Jestliže kdo v počítání
  Na figuru zapomněl,
A v druhé hře po sjímání
  Teprv na ni si zpomněl,
Sám si budiž za to škoden,
  Bulka musí dostat své,
On však není platu hoden,
  O hru ať se neozve.

§. 17.

Ten, kdo nepravou figuru
  Ouskočně opovídá,
Přesvědčen jsa přijde o hru,
  Za trest ještě *duplum* dá!

§. 18.

Dá-li se kdo postíhnouti,
  Oko že jen připočet',
Ten má podvodníkem slouti,
  Přijde o hru, jakby smet'!

§. 19.

Měl-li by kdo barvu zapřít,
  Ouskočně ji zadržet,
Tomu se má výhra upřít,
  Byťby se měl zpromrzet!

Ať si zatím odpočívá,
  V duchu dobře rozváží,
Ctnostná hra a spravedlivá
  Nebesa že proráží!

§. 20.

Marčem-li se jeden stane,
  Druhý třidcet počítá;
Neb si často osud smane,
  Listy divně seplítá:
Onen by meh' dó tři míti,
  Ba i čtyry kolikrát,
Ta se i 's biankou sjíti —
  Druhý ke všemu — prohrát!
Pročež kdo tak více sčítá,
  Na toho se z bulky svítá!

§. 21.

Měl-li by kdo pro své štěstí
  V posled tři dó udělat —
Ať se bratří hledí snésti,
  Napřed to hned vyjednat.
Dvojí dva a padesátka
  Je to, neb šestadvadcet
A jedna dvapadesátka —
  Tak se musí vyplácet!

§. 22.

Svému sousedu raditi
  Páni bratři nesmějí;
Lečby měl kdo pro ni jíti,
  Pak ať všickni radějí!

Neb jak všickni s ochotností
  Do bulie platili,
Slušno, by ji důvtipností,
  Dokud mohou, hájili.

§. 23.

Kdo figuru jinou řekl,
  A jinou pak přiznává,
Neplaťte mu, kdyby klekl,
  Bulce se jen dávává!

§. 24.

Když je o vlast drahou hráno,
  Sejmutý list smíchati
Hájiteli právo dáno,
  Ne však, kdo má dávati.
On, když zákon ten přestoupí,
  Smíchá to a převrátí;
Sám tím od výhry ustoupí,
  Všední ztrátu zaplatí!

§. 25.

Pokudžby kdo v oklamání,
  V lsti neb lži byl postížen,
A v tichém vyšetřování
  Ode dvou byl přesvědčen:
Nejen, co vyhrál dne toho,
  Všecko zase nazpět dá,
Ale, by se lepšil z toho,
  Nepřízní se potrestá!

§. 26.

Někdo-li z pošetilosti
  V klamu stíhá druhého,
A po vážné pozornosti
  Nedokáže ničeho,

Ten nejen před celým davem
Prosbou jemu čest vrátí,
Ale musí — to vším právem! —
Co je v bulce, v trest dáti.

* * *

Než se všecko usadilo,
Na to se má pozor dát;
By se napřed oznámilo,
Dlouho-li se bude hrát.
Ta když hodina odplyne,
A jeden chce odejít —
Než však někdo bulku svine,
Nelzé se mu oddělit —
Ať se chvátá k rozdělení —
Leč že se v tom pro ni jde —
Činí-li kdo zamezení,
Podíl svůj ať pozbude!!

Jakou bych rád?

Neznali jste moji tetu,
Z masných krámů paní Bětu?
Škoda! Byla bohatá!
Jednu jenom chybu měla
Mysl její přepiatá —
Oženit mě totiž chtěla!
Zdráhal jsem se dlouho dost;
Vždyť pak je těch nešťastníků
S ženou živo v při a křiku,
Žeby zacpal Pražský most.
Nadarmo mé vzdorování.

„Vol, neb vezmu jiného
Dědice si chytrého;
Ze sta jich máš na vybrání!“ —
„Dobře tedy, já řku, teto!
Najdete-li, moudrá Běto,
Dívku, jakou v mysli mám,
Svatbu rychle udělám. —
Která za dne bílého
Na lůžku se ještě válí,
Kterou práce v prsty pálí,
Mozolu se bojí tvrdého —
Té chraň mě Bůh!
Která ale od rána
Po domě co včelka lítá,
Řídí, uklízí a smítá,
Které kuchyně je vítána —
Tu dej mi Bůh!
Která spolky miluje,
Silné kafíčko si vaří,
Dobu hráním v karty maří,
O šat, o klobouky pečuje —
I chraň mě Bůh!
Která jako růžinka
Kvete v tiché domácnosti,
Sladkou jevíc laskavostí,
Že z ní bude věrná matinka —
Tu dej mi Bůh!
Která, když ji pozdravím,
Chtivým okem po mně hází,
S přátely se o krk sází,
Že jí v týdnu svatbu vypravím —
Nu, chraň mě Bůh!
Kterou ale lásky hlas
Jako slovo boží chopí,
Která studem zraky sklopí,

O kafíčku? to se mejlíte!
Nechci hanět je, ni vychvalovat;
Tedy o sladké snad rosolince,
Která prý již mnohé krásotince
Zmátla v hlavě mozeček,
Tak že nevěděla, holeček,
Je-li děvče, je-li kluk?
Chyba lávky — o tom ani muk!
O čem tedy? — Nelamte si hlavy,
Moje piskla vám to praví,
Že dnes o tabáčku zazpívám.
Kde však medle začít mám,
Bez drahého času outraty?
Od hlavy anebo od paty?
Od rukávu aneb od šosu?
Nejlépe — když začnu od nosu!

Tvrdí jakýs učený — ne ledakdos —
Jakož ke trkání kozlu roh,
Tak i člověku, by šňupat moh',
Proto jen že dán je nos.
Cobys, nosejčku! však počal sobě,
Tabáčku by v světě nebylo?
Cožby zle se vedlo tobě!
Zdraví sotva by ti sloužilo;
Bez něho bys dnem se, nocí soužil,
Svět by tě zmrzel — až bys i toužil
Po studeném hrobě.
Protož nedopustím, abys snad,
Nosejčku můj! trpěti měl hlad!
Od nosu hned k nedalekým očím
Se svou chvaleřečí skočím.
Vždyť pak předobře ví celý svět,
Ba i lékařové z dávných let,
A ze dlouhé zkušenosti jistí,

Tabáček že ostří zrak a čistí —
Protož dejte tabáčku vždy čest!
Neomylnáť pravda jest:
Kdo, by lépe viděl, brejle koupí,
Že sám sebe šidí, a se loupí;
Peněz věru věčná škoda.
Byť to byla desetkráte moda,
Moudrý člověk se jí vysměje,
Víť — že tabáček jen prospěje.
Protož na mou dobrou radu dbejte,
Místo na nos, do nosu radš dejte!

A však na tom není ještě dosti;
Tabáček má ještě jiné ctnosti.
Budí vtip a rozum zostřívá;
Ospalost jím znova okřívá,
A kdy s cizím seznámit se chceme,
Aniž víme, kudy, kam?
Tuť mu tabáčku jen poskytneme,
A hned spomožíno nám.
Chceme-li se s někým smířiti,
Což tu líp je, než-li tabáček?
Můžete mým slovům věřiti,
Že hněv pověsí hned na háček;
Znám to, když se staroušek můj rozhněvá.
Zlehka vytasím svou pikslíčku:
„Já řku, milý mužíčku!
Šňupněme si.“ On se usměvá,
Šňupne si a už se nehněvá.
A když kdesi v společnosti
Piksla zavrzne jen po tichu,
Jakž se dme nos do výsosti,
Jakž tu otočí se po čichu!
Kouzelnáť jest jeho vůně,
Pomůže, kdo na nechuti stůně. —

Pradleny ty ovšem broukají
Na šňupáky, na jich šátky,
Než, to jsou jen utrhačné hádky,
Příčiny k nim žádné nemají.
Vypočtla bych tři sta ctností,
A to jenom při skromnosti,
Tabáček co v jevo dá;
Prázná však již — piksla má;
Dosti tedy. — Ozývá se kdos,
Že tabáček nekrmí jen nos,
Že i dýmku sobě oblibuje,
O niž tu se ani nezmiňuje?
K tomu, věru! nestačí mi čas;
O dýmce ať někdo z pánů zas.

Humoristické čtění o kapse.

„Kabát dělá člověka,“ praví jedno staročeské přísloví. Já ale, ačbych pro všecko na světě nic na ujmu katonického rozumu našich poctivých předků neřekl, musím tuto přece s bolestí vyznati, že po dlouhé zkušenosti jsem docela k jinému mínění přišel, a že totiž vlastně ne kabát qua totum, t. j. co pan kabát sám, ale jedna část jeho, to jest, o které tato výpověď úplnou pravdu má, a která vlastně člověka dělá. Která to jest a jak jí říkají, jenž tak mnoho na člověku, čili raději u člověka dělá, mohl bych dát hádat; ale zajedno hluboká šetrnost moje k vzácným posluchačům a spanilým posluchačkám mým nedopouští, aby si hlavy lámali, kdež přišli, aby se vyrazili, a za druhé, mohl by to někdo hned uhodnout, a

já bych se svým čtením hned již na začátku přestati musel, a jak se říká, dříve sklidil, než bych byl na krám vyložil.

Částka ta u kabátu, abychom se co nejkratčeji vyjádřili, není ani límec — nebo límec u kabátu jest jako klika u dvéří, jen že za kliku člověk bere, když někam vchází, za límec ale berou člověka, když odněkud proti své vůli vychází; — není to ani rukáv, nebo mnohý jak živ na tu dobu nezapomene, když se mu ruka jak se říká do rukávu dostala, čili když se chudák — oženil; — také ani šos to není, nebo ve mnohé případnosti by mnohý rád byl, kdyby byl kratší šosy měl. —

Není to tedy ani límec, ani rukáv, ani šos — ale jest to slavnějšího cos; jest to — *kapsa!*

Kapsa tedy podlé práva,
Ať je živa, ať je zdráva!
Ona — —

Však ticho! Teď bych byl něco básní oslavil, a Vy byste byli krčili ramenama a mezi sebou se ptali: proč? — Ale taková chyba jakoby byla teď celé člověčenstvo posedla. O mnohém člověku svět nic chvalitebného neví, než že přece jednou bláto šlapat přestal, a přece mu vystavěli velikánský monument. V Němcích aspoň nebudou za 100 let mít kde brambory sázet pro samé monumenty; do těch dob ale je žurnalisté jejich tak daleko přivedou, že budou jen od samé své slávy živi bývat. Za to ručím, kdyby slavný vynálezce kapsy kdesi na Rejnu nebo na Odře se byl narodil, dojista už by mu byli také monument vystavěli. My nebudeme rozkládati, za kterého věku a v jakém jazyku svá konta psával — to

Pradleny ty ovšem broukají
Na šňupáky, na jich šátky,
Než, to jsou jen utrhačné hádky,
Příčiny k nim žádné nemají.
Vypočtla bych tři sta ctností,
A to jenom při skromnosti,
Tabáček co v jevo dá;
Prázná však již — piksla má;
Dosti tedy. — Ozývá se kdos,
Že tabáček nekrmí jen nos,
Že i dýmku sobě oblibuje,
O niž tu se ani nezmiňuje?
K tomu, věru! nestačí mi čas;
O dýmce ať někdo z pánů zas.

Humoristické čtění o kapse.

„Kabát dělá člověka," praví jedno staročeské přísloví. Já ale, ačbych pro všecko na světě nic na ujmu katonického rozumu našich poctivých předků neřekl, musím tuto přece s bolestí vyznati, že po dlouhé zkušenosti jsem docela k jinému mínění přišel, a že totiž vlastně ne kabát qua totum, t. j. co pan kabát sám, ale jedna část jeho, to jest, o které tato výpověď úplnou pravdu má, a která vlastně člověka dělá. Která to jest a jak jí říkají, jenž tak mnoho na člověku, čili raději u člověka dělá, mohl bych dát hádat; ale zajedno hluboká šetrnost moje k vzácným posluchačům a spanilým posluchačkám mým nedopouští, aby si hlavy lámali, kdež přišli, aby se vyrazili, a za druhé, mohl by to někdo hned uhodnout, a

já bych se svým čtením hned již na začátku přestati musel, a jak se říká, dříve sklidil, než bych byl na krám vyložil.

Částka ta u kabátu, abychom se co nejkratčeji vyjádřili, není ani límec — nebo límec u kabátu jest jako klika u dvéří, jen že za kliku člověk bere, když někam vchází, za límec ale berou člověka, když odněkud proti své vůli vychází; — není to ani rukáv, nebo mnohý jak živ na tu dobu nezapomene, když se mu ruka jak se říká do rukávu dostala, čili když se chudák — oženil; — také ani šos to není, nebo ve mnohé případnosti by mnohý rád byl, kdyby byl kratší šosy měl. —

Není to tedy ani límec, ani rukáv, ani šos — ale jest to slavnějšího cos; jest to — *kapsa!*

Kapsa tedy podlé práva,
Ať je živa, ať je zdráva!
Ona — —

Však ticho! Teď bych byl něco básní oslavil, a Vy byste byli krčili ramenama a mezi sebou se ptali: proč? — Ale taková chyba jakoby byla teď celé člověčenstvo posedla. O mnohém člověku svět nic chvalitebného neví, než že přece jednou bláto šlapat přestal, a přece mu vystavěli velikánský monument. V Němcích aspoň nebudou za 100 let mít kde brambory sázet pro samé monumenty; do těch dob ale je žurnalisté jejich tak daleko přivedou, že budou jen od samé své slávy živi bývat. Za to ručím, kdyby slavný vynálezce kapsy kdesi na Rejnu nebo na Odře se byl narodil, dojista už by mu byli také monument vystavěli. My nebudeme rozkládati, za kterého věku a v jakém jazyku svá konta psával — to

*

každý rád věří. Kdyby ale přece tu mezi námi nějaké nové vydání tak zatvrzelého Tomáše bylo a mně v tomto odpírati chtěl, tomu radím, aby stejnou zbraní proti mně vystoupil a do *jistých* Novin pojednání zaslal, a já mu za to ručím, že jeho prázdná kapsa o kousek honoráru ani nezavadí. Páni kněhtlačitelové a páni redaktoři vedou teď stejné řemeslo; jedni tlačí spisy a druzí spisovatele — někdy proti vší censuře. Spisovatelé zase dostali se až k malířům, jen že místo barev nouzi trou.

Abychom ale tímto smutným rozjímáním neukončili, obraťme se raději ještě jednou a naposledy k naší milé plné kapse, však ne více s chválou, ale jak obyčejně konec každé chvály bývá, s upřímnou a srdečnou prosbou, totiž aby nás neopouštěla a s námi vždycky být ráčila. Vám však, vzácní hosté, toto přání skládáme:

Abyste po celou pouť tuto smrtedlnou
Vždycky měli — *kapsu plnou!*

Ženichovy radosti.

„Prach a broky, už jsem tu!
Honem kmotře, něco k pití
Na to safienské bití —
Kýž ji ďas — tu robotu!
Hlásit se jít o ženění
A tam slíznout vyprášení!
Ptám se vás:
Je to špás?“

Takto zuřil v hospodě
Po přestálé nehodě
Macek Kabrhel.
Starší obce otvírali
Huby — hned se ho i ptali:
Jaký trefuňk na ouřadě měl?

„Milí braši, to byl hon!“
Spustil zase on,
Nechav žížeň v notném doušku.
„To jsem vám měl hrůza zkoušku
Stran té mojí Marijány;
Jsem vám celý rozvyklaný,
Pozadu mě cosi brní,
Je mi jako židu v trní,
Hlavu — tu mám jako zvon.“

„Hm, hm!“ bručel rychtář za stolem;
„Kmotře pojď a sedni sem;
Musíš nám to bez dalšího ptaní
Hezky zvolna vyložit,
Jak se to jen mohlo dít,
Že jsi k svatbě požehnání
Dostal — lískovkou?“

„Povím vám tu švandu zlou,“
Vzdychl Macek upocený,
Usadiv se podle stěny.
„Víte, že mám nevěstu;
Ta mě pořád vybízela,
Žeby to už ráda měla,
Aby bylo, co má být,
Sic že budem spolu kvit.
Já tu v strachu k vůli milé
Abych došel svého cíle,

Se žádostí štemflovanou,
Třemi křížky znamenanou,
Vydal jsem se na cestu.
Když jsem kráčel polem —
Šla mi hlava kolem.
Co jen mluvit? — by přec řekli,
Že mám Filipa a trochu se mne lekli!

A jak si tím mozek matu,
By to mělo hlavu, patu,
Povyjasní se mi zrak —
Vyštudíruju to tak:
Jemnostpane — pantatínku,
Poslušně líbám ručinku!
Přišel jsem — mám těžkost velkou —
Marjána chce bejt už selkou,
Protož slavný ouřad žádám,
Supliku svou k nohoum skládám,
Aby ráčil milostivý být . . .“
Taková řeč, na mou kuši!
Vymyšlená, jak se sluší,
Překážkám se opře všem;
Potom cukr, vajec trochu,
Něco kafé: milý hochu,
Budeš brzo ženichem!

V tom jsem do městečka vrazil;
Abych ale k jednání
Strany toho žádání
Trošíčku se podnarazil,
Udťal jsem si schválně
Malý stavuňk v panské vinopalně,
A vytáh' tam čtyry jen —
Vždyť byl horký den!
Dobrá! pravím na to — teď máš dost;
Ale sotva přejdu most,

Pozoruju, že jsem se byl zmát',
Že je stav můj podezřelý,
Neb mi nohy přecházely,
Jedna čihy, druhá hat.
Teď se seber! pravím k sobě
V oné šlakovité době,
A jdu k zámku blíž a blíž;
Tam udělám kříž —
A pak do vrat. — Jemnostpaní
Nemračila ani trochu tvář,
Že jsem přišel s dárkem na ni;
Pak jsem hledal kancelář.

To ví Bůh!
Beze šustu
Jako Jirka, když se krade na kapustu,
Ke dvéřím se přiblížím,
Hlavu pěkně přiložím,
Napnu sluch.
Vnitř je ticho; — já tu ruku zvedám,
Tichem zastrašit se nedám,
A chci zaklepat — —
Ale aby to spral kat!
Kejchne vám tam někdo rázně,
Tak že já vám z pouhé bázně
Na půl sáhu couvnu zpět. —
Zas je ticho; já nastrčím bradu,
Po špičkách se k dvéřím kradu,
Odkašlu si, zaklepám —
A hle! už jsem tam.
Pochválen buď! — pozdravím,
Do koutečku
Ztichounka se postavím.
Pan delektor seděl u stolečku,
A nechal mne dlouho stát;

Konečně se začal ptát:
Co tu chceš? — Co mi neseš? —
Já tím hlasem zastrašen,
Zašeptal jsem jen:
„Rád bych, jemnostpane, žádost ňákou —“
‚No tak přece kvákej! — jakou?
Co se třeseš?‘
Já: „Mám holku Marijánu,
Hodnou, pracovitou pannu,
Ta chce, abych si ji vzal.“
Nato jsem mu lejstra dal,
A neřek už slova víc.
Čert ví, jak to písař načmáral —
Roćkův Francek ze Droždic.
Delektor vám náhle zbled,
Jakby pilulku byl snėd.
Potom odsek: Z toho není nic!
Hrome, já tu na něj kouk’,
Zčepejřily se mi vlasy.
„Jemnostpane, proč pak asi?“
On však zlostně houk:
Už jsem řek’;
S Bohem — po mé příčině
Nemáš se co poptávati.
Mne tu popad vztek:
„Prosím — moje kapsa přitom tratí,
Já jdu zrovna z kuchyně!“
Nynčko jste ho měli vidět:
Chlape, moh’ bysi se stydět!
Teď už jdi, sic dostaneš.
Vida spřež!
Zazdá se mu o ženění,
A už chce mít povolení —
S Bohem! řekni, žes tu byl.

Kde jsem na to nabral kuráže,
Že jsem přišel do ráže,
Tomu se teď divím sám,
Játť se předce znám
A jsem takto dobrá duše;
Ale tenkrát, jakobych měl plné nuše
Vzteklých řečí, začnu hubou mlít —
Ano, zdá se mi, že také klít!
To byl arci kousek hloupý;
Ale když má člověk v hlavě kroupy
Místo mozku, lecos vyvede,
Co ho zavede.
Pán je přec jen pán,
V důstojenství proto dán,
Aby se mu sedlák kořil,
Pěkně poslouchal a víru měl,
Sic by všechen pořádek se zbořil.
Já tu chvíli ale zapomněl,
Delektor že musí nejlíp vědět,
Proč mě nechal s proshou sedět,
Vždyť je pán dost učený;
Ale já tou safienskou vinopalnou
A pak láskou zmatený
Jako z dešperací
Začnu valnou
S pánem dišputací.

Ten se na mne koukne,
Jakby ani sluchu nevěřil.
Od nosu mě k palci přeměřil —
Potom na vrátného houkne.
Ten se přivalí —
Vždyť ho znáte — chlap to nemalý!
„Tomu človíčku zde hoří hlava;
Myslím tedy, bys ho ochladil,

Nebo trochu pohladil,
Snad ho píchá také dobrá strava;
Nech ho tedy při hladě
Ňákou chvíli ve chladě.“

Já vám zůstal jako sloup!
Pak bych se byl málem zvrátil;
Dech se mi už krátil,
Jak by mi byl někdo na krk stoup.
Vzdychám, prosím, naříkám,
Také se k své chybě znám:
Vrátný se však jenom chechtá,
Rozkoší si bradu lechtá,
Chytne mé, a jakoby byl ďábel v něm,
Stáh' mi ruce řemenem —
Pak mě strčil ze dvéří;
U té štací
Neplatila žádná appellací
Ani žádné příměří.

V síni stála v koutku lavice;
Já tam okem jenom střelím,
Hrůza trhla tělem celým —
Vedle ní — co jsem to musel zřít!
Jako kuna, když má na krev apetit,
Chystala se na parádě
Lískovka tam k černé zradě;
Vrátný pak — ta palice!
Zlehounka ji vzal,
Řemen stočil kolem ruky,
Prohlídl si všechny suky,
Švih' ní třikrát kolem hlavy,
Kejch si přitom na mé zdraví —
Potom si mně přehnul — a pak ťal.
Hoši! nevím, zdaž bych pro Marjánu

Ještě jednou držel takou ránu!
Jedovatý mráz
Celinkým mi tělem třás.
Nato hodně ztuha
Vedle první padla druhá.
Představte si, kdyby kovář zdejší
Želczo vzal nejžhavější
A vám po těle ním jel —
Zdaž by se kdo k smíchu měl!
Já tu křičím — v tom však sjela
Už i třetí — jenom zafičela,
Hnána pochopovou pravicí;
Ta mi přišla ale draze,
Neboť s hřmotem na podlaze
Válel jsem se s lavicí.

Zatím dost
Na tu zlost!
Řekl si pak vrátný hlasem,
Jakoby to bylo špásem.
Zatím jen? — Hm, pěkná mela,
Myslím — aby tě spral kat!
Snad si nechceš z mého těla
Udělati mlat? —
Byl však konec prášenice;
Pak mě vlekl do vrátnice
A tam nechal den a noc.
Já vám ležel jako kloc.

Ráno otevřel a pravil,
Abych ještě za kvartír ho spravil,
Pak že mohu jít;
Abych ale pamatoval,
Až budu zas prosbu mít,
Bych si dříve hubu schoval.

Já mu ještě poděkoval,
A pak letím, bych se zbavil díry!
Parkrát složím všechny čtyry,
S čela se mi valí pot,
Já pak nešetřím přec bot.
Cestou kleju vinopalnu, rány,
Odříkám se Marijány,
Teprv když náš komín zhlédnu,
Zvolám: Hejsa, po takové štací
Musíš zapít desperací.
Šenkýři, he! ještě jednu!"

Co je lidský život, a čím člověk v životě bývá?

Život lidský je veliká pohádka — a že se posud nikomu nepodařilo celý obsah její jasně vyložiti, snažili se mnozí aspoň nějakým podobenstvím k smyslu jejímu se přiblížiti.

Tak porovnali mnozí život lidský s divadelním jevištěm, na němžto každý člověk od osudu sobě přidělené úkoly bez odporu hráti musí.

Porovnání života s divadlem je zajisté trefnější, než se snad mnohému na první pohled zdáti bude, pročež se osměluju, s. p. a l. p., některé důkazy této veliké podobnosti života k divadlu podati. —

Jeviště života je celý svět, města a vesnice, hory a doly, nebe i moře, velké salony a malé komůrky: nebo všude nacházíme člověka, genialního herce života.

Člověk je genialní herec v životě, neb od kolébky až k tmavému hrobu hraje brzo veselé,

hrzo zas smutné úkoly, jednou na hrdinu, podruhé na bázlivce, slovem každý člověk je komikem, milovníkem, hrdinou, časem i otcem na jevišti života.

Za dnů dětinství je komikem, za dnů jinošství milovníkem, v mužném pak stáří musí časem na hrdinu, někdy chtěj nechtěj také na otce hráti.

Mnohý člověk si podobnost života s divadelní hrou tak velice v pamět vštípil, že celý svůj život samou hrou stráví, totiž buďto hrou v karty nebo se srdcem ženským.

Na jevišti života mluví a jedná se nejvíce za bílého dne, protož se nalézají tak mnozí, jenžto *osvětu* při této hřezá zbytečnou prohlašujou.

Nenechá se zatajit, že ženské pohlaví na jevišti života více schopnosti k divadelnímu umění na jevo dává, nežli osoby mužského pohlaví. Ženské totiž, a to skoro každá, umí se lépe přetvařovati nežli muž, a jak mile se o to jedná, muže za blázna mít, tuť je z každé i sebe jednodušší dívčinky — rutinovaná herečka.

Málo který člověk snad o tom ví, že každodenně komedii hraje, a přece se mnohý drží jiných, kteří mu povídají, jak jednati a mluviti má. Máť tedy skoro každý člověk v životě i napovědu. Na úsvitě života našeho bývá matka a otec dítěti svému napovědou, v dalším pak postupu života béře životní napověda podobu manželky — a tak se časem i v manželství stává, podobně jako v našem *českém nedělním divadle*, že napověda hlasitěji mluví, nežli herec sám.

Často bývá napovědou také advokát a lékař nebo domácí přítel, a tím způsobem zůstává málo který člověk bez napovědy. —

Na jevišti života by se často také mnohem lépe hrálo, kdyby vždy pan rozum režii celé hry ve své moci měl.

Co dítě a jinoch potřebuje člověk arci nejvíce napovědy, a přece dítě častěji extemporuje, nežli velký člověk.

První milovníci na divadle hrávají v dospělejším věku svém na hrdiny a na otce: v životě je to trochu jinak. Kteří v mladém věku vždy jen první milovníky představovali a úkoly manželů a dobrých otců dlouho na sebe vzíti se zdráhali; dělají ve stáří svém obyčejně jen komické figury.

Nyní projdeme úkoly a charaktery, ježto člověk v životě hrává.

Hned jak mile se člověk narodí, vystoupí na jeviště života co *primo tenore*, neboť jedna stará purisující česká kniha nazývá tenora *šklebcem*, a první výjev novorozeného umělce bývá šklebení a pláč. A dejme tomu, že ona stará kniha chybuje, když tenora šklebcem jmenuje, proto nepřestává přece novorozenec muzikantem býti; nebo pláč není nic jiného, nežli pokažený zpěv, a zpěv patří k hudbě. A proto že člověk již jako pokažený muzikant do světa vstoupí, není se čemu diviti, že máme tak mnoho špatných hudebníků, a proto se o mnohém vším právem říká: Dobrý člověk, ale špatný muzikant!

Skoro každý chlapec jezdí rád na dřevěném koníčku. Tuto náklonnost podrží člověk skrz celý svůj život, neb každý i sebe starší člověk jezdí na nějakém koníčku. Proto se také nesmíme divit, že mnohému bohatému šlechtici na koních více záleží, nežli na blahu svých blížních.

Jako jinoch bývá člověk nejraději *malířem*, neboť tu si maluje budoucnost růžovými barvami.

I tato náklonnost k malbě vytrvá při mnohém člověku až do věku dospělejšího, neboť i pak maluje jiným někdy straku na vrbě, časem i také jiné lidi očerňuje.

Jinoch stavu vzdělanějšího představuje často *myslivce*, neboť jeho nejmilejší prací bývá, honiti se po lásce; — myslivcem ale je také hlavně proto, že o svých študiích *mysliti* má. Mnohý ale myslí raději mnoho o sobě, — chytá nanejvejš jen lelky, a jestli že někdy střílí, střílí jen Pánu Bohu do oken — a divná věc, že si časem při té střelbě husičku uloví. A nemá-li se pak diviti, když, ačkoli se flinty ani nedotknul, nyní jako nějakým kouzlem *dvojku* v rukou drží? Ale i po letech študentských stráví člověk velký díl svého života na honbě po štěstí a bohatství, a mnohého provází na té honbě vášeň jako honící pes.

Každý člověk je jako novomódní *stavitel*, který sice krásné plány dělá, ale na špatném základě staví, anebo jako *básník*, kterýž staví hrady své do povětří.

Mnohý člověk je jako *pradlena*, když totiž v potoku života nejen svoje, ale i cizé prádlo přepírá, tak že přijde člověk do prádla a neví jak, a nechce-li, aby ho to často potkalo, musí mít buď sám nevymáchanou hubu, nebo musí jiného skoupat a přeprat.

Každý člověk je *advokátem*, neb každý má svoje strany — totiž slabé strany.

Mnohý starý pán podobá se *bednáři*, u něhož se nalézají obruče i dna; dna totiž nebo podagra u něho — a obruče v šatech jeho manželky a dcer.

Mnohý člověk bývá také *rybářem*, jen že

každý to řemeslo jiným způsobem provozuje. Jeden loví ryby nejraději potmě a v kalné vodě — jiný zas sotva že nějaké střevle ulovil, již běží jako s keserem, aby to před světem vyklopil. Největší ale náklonnost k rybaření má pohlaví ženské, neboť ono tráví skoro polovici života svého tím, že sítě lásky rozkládá a udice do potoku mužských vášní hází. Tu se ale často přesvědčujeme, jak velice u nás vychování ženského pohlaví zanedbáno je, zvláště v přírodopisu, neboť některá již myslí, že kapra chytila, on ale najednou couvne, a tu se ukáže, že to byl vlastně rak, a že nemá s rybami nic společného, nežli *chladnou krev*.

Otec, jenž má za našich časů mnoho dcer ale málo dukátů, stane se obyčejně *octářem*, neb jeho dcery zbývají mu v našem penězochtivém století často na ocet.

Mnohý člověk představuje *lékaře* a to všech škol a systemů. *Alopathie* drží se nejraději ženy — ony připravujou mužům svým často hořké mediciny a trpké pilulky. Vůbec milujou sáhodlouhé recepty, jako: krejčovská konta a kuchyňské oučty, jichžto následkem si pan manžel od lichvárských pijavic krve ujmouti dát musí. Hydropathie drželí se, jak známo, mnozí básníci a hospodští. —

V nejnovějším čase přichází u všech stavů zvláště Homeopathie do módy — kteráž se hlavně v tom zakládá, že přátelé její nedopouštějí, aby jiní jen dost málo od nich užívali.

A jako se na divadle častěji přihodí, že se úkoly do špatných rukou dostávají, tak se i často na jevišti života stává, že mnohý představuje *kavalíra*, který ani žilky šlechetnosti nemá.

I rozličné charaktery *rytířské* vyskytujou se posavád na divadle světa, a vzbuzujou pozornost rozličnými známkami rytířkosti své: některý nosí velikou ostruhu. — a sice v hlavě, jiný vyniká zas v neunavené službě krásného pohlaví, — jiný konečně má prsa tak obrněná, že se k srdci jeho ani nejpronikavější hlas bolesti a neštěstí prodrati nemůže.

Život mnohého člověka dá se nejlépe porovnati s divadelními kusy nejnovějšího způsobu, kteréž vlastně co do obsahu svého zhola žádné ceny nemají, a v nichžto jediné skvostné šatstvo a rozličné nástroje, slovem vše, co se divadelní výprava nazývá, divení naše vzbuzuje. Zláště platí to o mnohé dívce, kteráž je jako nové kouzelné hry, nemající v sobě ani kusa poesie a zdravého smyslu — tak že by bez krásné zevnitřní oupravy a bohaté vypravy žádného milovníka nenalezla.

Z toho všeho vysvítá, že se život lidský vůbec velice divadelnímu quodlibetu podobá, sestavenému ze zlomků veseloher, truchloher, oper a frašek — v nichžto se i také pod konstitucí obyčejně více mluví, nežli jedná.

Divadelní herci hledí zvláště k tomu, aby měli dobrý, neb jak říkají vděčný odchod. Já tedy u čtení svého téhož pravidla hleděti budu, jsa přesvědčen, že se spanilým posluchačkám a laskavým posluchačům nejlépe svým odchodem zavděčím.

Píseň o botě.

Dosti dlouho teletiny
V škopíku jsme močili:
Čas již, chaso! bychom nyní
Ku verpánku kročili.
Tedy ruče jen
S kůží z moku ven;
Chop se míry, vezmi boty,
Čile, chutě do roboty!

Vše, co chutě počínáme,
Vše se dobře dařívá,
Proto také kvapíváme,
Když nás jarmark vyzývá.
Chasník, když se v práci kývá
A se vrtí v trynůžce,
Jak když holub vejce skrývá,
Jako lenoch v podušce:
Řemeslník ten pravý není,
Z ševcovny ho vrzte ven!
Užírátě mistru jmění,
Hanbu druhům plodí jen.
Tak zní zákon ševců cechu:
„Máš-li co, tak spěšně jez,
V chůzi, v řeči, povždy v spěchu,
Spěšně se též k práci nes!“

Kůže dobře nabobtnalá
Vláčna je a povolna,
By se jí teď valchou dala
Forma noze ozdobná.

Valchu v ruce vem,
Cvikej tam a sem,
A, by holeň mohla slouti,
Dej ji větrem ovanouti.

Žel Bůh! mnozí větroplaši
Taktéž i nás valchujou,
Hanou cvikají čest naši,
Pomluvami vochlujou.
Ať si ale svět nezbedný
Mluví co chce, pravím přec:
Řemeslem že v stavy přední
V světě přináležf švec.
Oblec krále v háv a zlato,
Korunu vsaď na kštice:
Stíží zplesá, ručím za to,
Nedáš-li mu střevíce.
Ozbroj vojsko, dej mu střely,
Kord a s výložkami frak:
Ševci-li bot odepřeli,
Můž-li v pole jíti tak?
Bez bot není udatnosti,
V botách mužnost, v botách pych;
Bosý je pln bojácnosti,
Hrůzu neplodí jen smích.
Zdaž jste rvát se o muzice
Bosého kdy viděli? —
Reci v botech do pranice
Jen se vezdy pouštěli.

An se kůže větrem suší,
Nezmař chvilky jediné;
O dratve se starat sluší
Z pesken, pevné, tenounké.

Jen bez meškání
Čechrej česání,
Vlákno na bidle si rozstři,
Skruť a posmol, štětí zostři.

Není o to, boty šíti,
Jak si myslí mnohý snad;
Bota musí pevnost míti,
A být nesmí beze vnad.
Hlavní věc je, by byl pevný,
Nevyvratný boty šev;
Odtud slavní mistři dřevní
Vzali ševců ctný název.
Nynější sic řemesníci
Zavrhli jmě počestné,
Zvou se za to obuvníci,
Že prý to tak modestné;
Však se praví, že jen lepí
Obuv tito modaři,
A že (nechci dělat klepy)
Ve švu jsou jen hudlaři. —
Po pevnosti jdou pak vnady,
Krásu chce mít všudy svět;
Není tedy jiné rady,
Švec být musí znatel věd;
Jakby inžinýr, on rozměr
V oku, v prstech musí mít,
Měrou krasovědce poměr
Musí knejpem vyvolit;
Musí v noze svaly, kosti
Lépe anatoma [1]) znát,
A i vkusnou umělostí
Velké tlápě sličnost dát.
A tu, kde ok kuřích psoty
Nemůž zahnat lazebník,

Dát má umělecké boty
Místo léku — „ohavník“!

Maje holeň sheftovati
Přines s valchou ji sem zas,
Opatky též štepovati
Bude nyní vhodný čas.
Drobný, stejný štych,
Ten je ševce pych;
Sešij, chaso! pilně tály,
Ať se dílo samo chválí!

Bez vad musí bota býti jako panna,
Sic ji stíhá hana.
Dívku haní lidé tuze,
Jestli velký, mužský její krok,
Aneb lehkovážný její skok;
Ona má být, jako štych náš, drobné chůze.
Muž, ten nechť se v chůzi klátí,
Máť on k tomu dlouhé hnáty;
Ne tak dívka, ona má jen kůstky,
Outlé žilky, slabé svaly, samé podrobnůstky;
Nožka krásné pletě
Jistě vrch je krásy v světě.
Když tu světa rosou
Chodívaly v sandálech, jen nohou bosou
Bohyně a poludnice,
Římanské a řecké krasavice,
Všecky rusalky a víly:
Tehdy v blaženosti žili —
Jak nám svědčí staří písničkáři —
Ševci, též i příštipkáři.
Totě muselo vždy rozkoš dáti,
Dívce míru bráti! —

Panna kdy stoudně
Kdesi pokoutně
Řeménky odpnula,
Sandálek vyzula:
Kladla pak nožku
Pod ševce oči.
Aj tu on kožku,
Blaženec! zočí,
Bílou a něžnou,
Jakoby sněžnou,
A v ní se modrá
V žilčiček síti hebounké
Krev její bodrá.
Švec tu hned klekne,
Nožku obekne.
Na konci nožičky
Třpytí se nehtíčky
Hlaťové [2]), kulaté,
Lesklé a květnaté:
On se k nim níží,
Tváře v nich zhlíží,
Drží teď v hrsti
Hebounké prsty;
Ruka se třese,
Míru kdy nese
Od prstů k patě
Kolmo kulaté;
Chodidlo hladí,
O kůtko vadí,
Nožku lehounce váží,
A se ní blaží . . . .

Škoda, pravím, těchto zlatých časů!
Punčochy — ty patří k ďasu;
Kozel by teď dívku vzal,

Kdyby našinec jí bral
Jen na bosou nohu míru!
Ukrývají noh teď, jak by byly z zlata,
Štěstí, že tu někdy mají díru,
Níž jim kouká palec nebo pata;
Sice bychom nevěděli do smrti,
Mají-li noh z masa aneb ze kvítí.
Nebyly ni bohyně, ty řecké,
Takto upejpavé, jak ty holky české.
Sama Láda, když v Kytéře rozkošila,
A tam v bále obuv protančila,
Nechtíc schválně poslat do nebe,
Sandaly tu ševci dala dělat pro sebe.
Přišel, klekl, hned se k míře točil,
Ale — — co tu zočil!
Nožku, ach! z plynu a z červánek slitou,
Z arómy, ze zvuků, z pablesků svitou.
Předkem všetečné prstíčky kynuly,
Smály se, k sobě se vinuly,
Tenounké,
Měkounké,
Jako když z konvalin, z lilije
Věneček uvije.
Za nimi nožička
V podobě podlouhlé,
Okrouhlé,
A na ní kožička
Hebounká,
Bělounká,
Z narcisek, z nachu,
Z hedbáví, z holubic prachu.
Tu se zas od malíku
Lehounce ke kotníku
Pnuly žilčiček pruhy,
Hrajíc si barvami duhy;

Tam zase vyduté kotníčky
Smály se jako dvě mlaďounké hrdličky,
A tvrdší k chodidlu kůže
Rděla se ruměncem růže;
Celek pak končila okrouhlá pata,
Lesknouc se zlatě jak Aurory vrata.
Ach! tu mistr náš k nožce se schouliv,
A ústa slaďounce sšpouliv,
Nožičku zulíbal,
Lehounce kolíbal;
Ale v tom Amor, šprýmovný klučina,
Schválně se sápe do lůna matčina,
A nožek čiperných v skoku
Všetečně,
Jakoby bezděčně
Ševcovu oku
Obrubu řízy [3]) pozdvihne;
V tom se tu zamihne —
Jako když labutě
Bělostné perutě
Vyřinou na vodní hladině —
Bohaté lýtko bohyně.
Na mou milou víru!
Není divu, že tu pustil míru,
Že mu taky
Zašly zraky.
Chtělť i umřít v sladké muce,
Až ho Amor vzav za ruce
Dal mu jeho čepici,
A ven k dveřím vedl sednicí.

Mistr pečuj, botu robě,
By byla jak ulitá.
An holeně ššity obě,
Alcny vem a kopyta,

Nártem převlíkni,
Cvoky přicvokni,
A, by obuv padla čistěj,
Pod kopyto rámec chystej.

Není radno, aby slabý zeměsyn
Odvážil se blíže k bohů lesku;
Ach! on v záři jejich blesků
Bledne, hyne jako stín,
Bez milosti jako Ikar [4]) pohoří,
Nechť se třeba potom v moři ponoří;
Voda jinak chladodatná
Není tuto pranic platná. —
Jako svědčí staří pěvci,
Tak se dálo také ševci.
Ohně plápol se v něm znal
A v něm žířil,
Praskal, vířil,
Že se sotva domů dopaťchal.
On sic učedníka
Hned si poslal do rybníka
Vody nabrati:
A však nestačil mu s žbánem běhati
Ubohý ten kluk!
Ach! zde nestačilo na sta žbánů, na sta ruk.
Strachy zvolá: „Prone [5])! jenžto střely ohně metáš,
Nazpět voláš, ve dlaň chytáš,
Ach! já více
Nechci zříti bohyň líce,
Ani Nymfy nohu k srdci nepřivinu,
Pomoz jenom, pomoz, než tu zhynu!“ —

Zevs byl v dobrém rozmaru,
S ním se celé nebe smálo
Prosíc, aby ševci bylo zdraví dáno.

Velel tedy sluhům jíti v almaru,
A tam vyhledati staré sandály;
A když mu je podali,
Poslal po orlu je mučedníku
Do škopíku. —
Ha: ký div!
Sotva sandál v vodu padl,
Oheň hasl — schladl.
Přece ale zůstal jaktěživ
Švec od toho času potrhlý,
Koktavý a nevrlý.

V ruku vezmi knejp teď břitký,
Podešev si vyřízni,
Ať je pevný, ne pak řídký,
Dobrý hřbítek vyhlídni;
Tence buď sklepán,
Nešetř, chaso, ran!
Rovně klepej, stejně všady,
Až se kůže co kov ssadí.

Od té doby také pochází,
Že svět ševce tepá,
Pomluvami klepá,
Slovem, závistivě s námi zachází.
Závidělť nám, že králové a knížata,
Zvláště ale, že nám děvčata
Krásu nožek odkrývaly.
Nejvíc pak se durdívali
Závistiví milenci;
Neb se mnohý vinul k nohám bohyně,
A však nožky prchly z rukou třeštěnci,
Volně ale spočinuly našem na klíně.
Tudy, by nás závistníci umořili,
Rozličnou si obuv vymyslili:

Aj, tu holeň a la Diana
Měla v předu býti zašněrována,
Tu zas hladká a zas samé vrásky;
Tu zas škorně z kůže kordovské
Měla býti lehká na procházky,
S obrubou a zlatým štepem, jako čížmy uherské.
Opět, aby mohli chodit v vodě,
Chtěli míti juchty nepronikle v brodě;
Dříve byla přezúvná, za našich pak let
Nechtí jinák než jen anbalet. —
Tím nás ale málo zvondali,
My jsme se jim pouze vysmáli.
Vedle soch a řezby pod ochranou Musy plastické
Kráčí dílo naše klassické! —
A však chtěli dle své odvážnosti také
Nepotřebným činit dílo naše všaké.
Na své hrubé paznehty
Navlék' sedlák trepky dřevěné,
Boháč křivé na nehty
Nastrčil si bůty plstěné,
Báby bačkory si pletly z šlaků,
Z rákosí a ďas ví z jakých draků;
Až konečně, jako šišek borových,
Bez knejpu a šídel ševcových,
Na kaučuku, stromích v Africe,
Růsti nechali si střevíce! —
Zdaž nás vyhubili?
Co tím docílili?
Mohli se v tom sice hápat, šoupat,
Ne pak tančit, ba ni slušně stoupat.

Terpsichoro [6])! ty ne z klínu Jova [7]),
Chci se vsadit, že jsi lůna se ševcova;
Aspoň tance, tvoji kejenci,
Jistě že jsou ševců zplozenci.

Což to divno? Či že nezplodili s Thalií [8])
Také ševci tamto, tuším v Thracii,
Vážný kothurn [9])? Kdož to upřít může,
Že by bez nás Herkules, ten statný muž,
Byťby zlatou přílbu měl a sloní luk,
Přece zůstal jenom bosý kluk? —

Navleč, chaso, v plechovnici
Dlaň a pošvy přišívej,
Potěhem si k nohavici
Nárt a podšev připínej;
Ruce rozpřahuj,
Dratev dotahuj:
Ať je pevné, vkusné milo,
K tanci lehké tvoje dílo.

V tanci, ha! tu lepá krása
Našeho se kunštu jeví;
Oh! tu srdce pleše, jásá,
Má-li slastí puknout aneb plakat, neví.
Umlkněte hany všeliké!
Při tanci se pojmy veliké
V srdci ševce kříží,
Tu v něm tentýž oheň žíří,
Který zplodil Terpsichoru
V tanců dovádivých chóru.
Neb když sestoupily z čisté šézy
Střevíčky a botky k bálu,
U věnci pak polonézy
Staví se a řadí v sálu:
Počnou po podlahy hladině
Lehounce a nevinně
Chodit a stoupat,
Jektat a šoupat.
Hned pak v minetu zase
Brávají vážnost a dvořivost na se;

Vespol se koří,
Uměle dvoří,
Nesmělým okem,
Zdlouhavým krokem
V pravo a v levo se ploužì,
Pak se zas ku předu kroužì. —
A na to ve polce křepké
Botky a střevíčky lehké
Spojíc se hopkujou,
V čiperném poskoku,
Kratičkém polkroku
Vespol se celujou,
Laškujou, šaškujou,
A tak mrštně si hrají,
Až se uvondají. —
A kdy zvukové rázní
Uherské zavzní:
V řadách se bujných,
V postupech spurných
Staví a řadí,
Bujaře řádí.
Střevíčky v veselém cupotu
Opatkem cinkají,
A boty v zmužilém dupotu
Ostruhou břinkají;
K sobě se kloní,
Hned zase honí,
V povětří lítají,
Hněvně se zmítají,
Na sebe doráží
Se svíží kuráží,
Tak že se budova třese,
Až hudba konečně pokoj snese. —
Na to kdy zajásá veselý chlapík
Hulán neb husárek neboli kvapík:

V divokém víru,
Jakoby neznajíc pokroku míru,
Klopotně,
Robotně,
Divoce, plašně
Povětřím frnčí,
Že až tu strašně
Podlaha drnčí. —
A kdy se rejdovák s rejdovkou spáří,
Podobně s veselou tváří
Před sebou těkají,
Vespol se strkají,
Jakoby ztřeštěné děti
Salonem letí,
Couvajíc,
Klouzajíc,
Až pak jsou bez dechu,
Musejí ustati ve spěchu. —
Pakli je opět kadrilka spojí
K vábnému milenců boji:
V rozmaru houpavém,
V postupu šoupavém
Na sebe kývají,
Hned se zas stydlivě skrývají,
Jakoby k sobě se plíží,
A však si cestu jen kříží,
A již zas kolem se vinou
Klopotně zběžně,
Až pak se poškádlíc minou
Lehce a něžně. —

V polokruhu ať se zkrojí
Nyní vkusně podpatek,
A s ním ať se trojím spojí
Prošíváním opatek.

[redacted]

Když se přešlapá
Aněb odloupá:
Zasluhuje, kdo ho robil,
Aby mu ním hlávu pobil.

Neznám v světě větší ohavy,
Jako špatné ševce dílo;
Totě nám vždy k hanbě posloužilo,
Světu dalo k smíchu potravy;
Z toho myslí svět, že není schopen umělosti,
Že jen určen podšvu ke tuposti.
Chyba lávky! — Či to nebyl švec,
Jenž tam sypal se vším právem hanu
Na tu Appellovu šmatchající pannu?
Zlepšil malbu — za to zván byl ohavec,
A měl za své věrné posluhy
Štětcem dostat na zad odsluhy. —
A což Křišpín s Křišpinianem, svatí bratří,
Pošlí z krve římských lechů,
Jichž nazvati Gallův apoštoly patří,
Zdaž nebyli z našeho též cechu? —
A ten francký vlastenec,
Saint Simon, zdaž nebyl také švec?
Že on velkou válku zplodil,
Že on proti trůnu brodil —
Na to nedám zhola nic,
A snad není toho pravda ani polovic.
Vždyť na ševce od jakživa
Kydá hanu řeč i kniha lživá!
On chtěl volnost a řád stejný míti,
Byltě švec a nechtěl v hanbě žíti.
Že pak s toho sešlo,
V seč a spouru přešlo:
Zdaž on za to může?
Kdyby podkovou kdo ranil muže? —

Kterou přibily mé ruce:
Zdaž odsouzen za to bude k muce? —
A což John Smith v Americe,
Jehož Mormoné ctí převelice
Jako svého proroka,
Jehož Spojený stát bál se jako soka:
Nebyl z našeho též pořádku? — —
Takých mužů máme v dostatku,
Kteří uměle a rádi
Potěh změnili za uzdu vlády.
Netřeba mi jíti za mezníky
Hledat takovéto panovníky;
V naší samé vlasti přeudatně,
Moudře, štědře, blahodatně
Vládla ruka takového pána.
Či ta zpráva není zjevně psána,
Že byl Přemysl náš pověstný
Mistr ševcovského řádu počestný?
Nestojí to ve kronice výslovně:
Že si robil střevíce sám mistrovně?
Svět nám chce to sice upírati,
Pokoušíť se písmo vykládati,
Že byl rolník; — proč si ale na památku,
Maje opustit své Stádice,
Nevzal pluh, proč ze všech statků
Vzal jen s sebou střevíce?
Navrhujou: že prý byly z kory
A ne z teletiny.
Aj, to věru slabé vzdory!
Vždyť přec musely mít podešviny,
Sic by v orbě byly za den na caparty;
Snad je proto z lejčí splet,
Že jsou za pohanských let
Byly v módě měkké z lejčí nárty. —

By měl podšev okraj černý,
Černidlem jej omaluj;
Bychom kráse byli věrni,
Uměle jej fornéruj;
V ruku rádl vem,
Krásný utvoř lem;
Neb co čepec beze krajků,
To je podšev bez okrajků.

Co tu práce, co tu potu,
Než urobí svec tu botu!
Ach! co svět je v svém usudku
Plný škodlivých předsudků!
Střevíc šít a boty dělati,
To jen hana jest,
Ne však boty trhati,
Ne, to chvála, zásluha a čest!
O vy předci slavní!
Vy jste tací nebývali,
Když jste v době dávní
Přemyslu se klanívali!
Taktě byli ševci od vás ctěni,
Že jste města zvali jejich jmeny —
Postoloprty jsou důkaz toho;
Teď sic také historiků mnoho
Chce nám namítati,
Že se nepočaly takto zváti,
Poněvadž švec „postoly tam prtil“;
Kdoby moudrý hlavou nad tím nezavrtil?
Na všelikou jejich námitku
Pravím krátce: píšeť Hájek sám tu povídku,
A ten, bližší tomu věku,
Více platí nám,
Než těch dnešních dějepisných reků
Učený a stranný krám. —

Jižjiž bota dodělána,
Schází jenom leskmavost.
Fidlovačkou buďiž dána
Podšvu zhlídná ryšavost.
Botáky v ní vraž,
Viksem dobře maž,
A hned, co jen síla stačí,
Šolstej, hlaď a tři kartáči.

O! ty slavný Britů králi,
Jenž jsi poslal botu v parlamentní radu,
Hoden's, bychom tobě věčnou úctu vzdali!
Já tě aspoň vedle Šalamouna kladu.
An již botě takovou přál poctivost,
Že ji kázal koňmi šesti
Ke sněmovně vézti:
Jakou musel teprv k ševcům jevit uctivost!
Každý za němou měl botu,
Myslil, že říc' nemůž ani jotu;
Ale když se nenadále
Místo krále
Ukázala
V parlamentě:
Saframente!
Tu se mluvnou býti dokázala.
Coby řečník řečí vážnou,
Důtklivou a snažnou
Musil půldne kázat,
Bota mohla poukázat
Beze všeho křiku
Bleskem okamžiku.
Řekla jadrně a rázně:
„Král vás všechněch žádá snažně,
Abyste mu dali pokoj s sněmem,
Poněvadž mu hýbáte jen hněvem.

Činy žádá panování,
A on času nemá k poslouchání.
Slovem: zkusil vaší rady křik si.— —
Dixi!"
A tak víc než mnohá kniha, tím jsem jist,
Bota může povědíti;
Jen kdo zná v ní číst,
Aneb chce se poučiti.

An se lidé táží
Na atesty mravů a statků:
Ševci cizince dle boty váží,
Aniž uběhnou kdy do zmatků.
Zřím-li, že mu čouhá z boty sláma:
Vím, že před sebou mám cháma [10]).
Leze-li ven nehet od malíku:
Zajisté ten z daremných je poběhlíků.
Opatky-li host můj přešlapává,
Boty-li jak lišky nosí zryšavělé:
O! ten v krčmě často stává,
Neví ale o kostele.
A kdo boty stále kartáčuje,
Na ně hledí v každém kroku,
Každý muší kal hned oprašuje,
Jako moře každého se štítí moku:
Pedant to neb starý panic, jenž byl v boji
Lásky někdy — dávno — přešťastný;
Nyní si jen nohy strojí,
V hlavě jsa již nešťastný.
A kdo podpatek má vysoký,
Ten je jenák malý, frišný,
Veselý a někdy pyšný,
V lásce divoký.
Kdo zas botu nosí plnou cvoků,
Pod patou pak pevné kování:

Tomu hospodárnost čítám v oku,
Ten se také v krčmě statně ohání. — —
Taktéž obuv měřítkem se vzdělanosti
Zváti může celých národů;
Aspoň já ji z něho zřejmě dosti
Poznám bez všech dalších návodů.
Když kdo o neznámých zemích vypravuje,
Ptám se: Jakou pak tam obuv nosí,
Či snad chodí bosi?
Již vím, národ vzdělaný-li čili divý sluje.
Národ, který chodí bos,
Je buď zotročilý
Aneb ještě zdvivočilý,
Pohan je a bydlí v lesích jako kos.
A kde v sandálech se národ šoupá,
Tu se pomeranč a kaštan v lesích houpá,
Tu je vína, koží, všeho dost,
Ale také v lidu lenivost. —

Jak se bota leskne jasně,
Jaká z ní jde milá zář!
Zhlídnout co v zrcadle krásně
Může se v ní ševce tvář.
Nezapomeň však
Vtisknout mistra znak,
Aby podšev jmeno chvalné
Dílny roznes' v kraje dálné.

Jako my tu v těch bot lesklé záři
Zhlížíme se s vyjasněnou tváří:
Taktéž radost srdce otce dvíží,
An se v tváři děcka svého zhlíží;
Jako my jsme musili ty boty klepat,
Líčit,
Ladit:

Též i on své dítě musí přísně tepat,
V dobrém cvičit,
Někdy hladit.
A když odchoval je těžce dosti,
Musí v svět je poslat bez milosti
K slzám, pláči, nářku,
K svízeli a strasti.
Jářku:
Tak i bot těch, aby ve propasti
Brodili se moků
A ve blátě toků,
A se v skalném světě mučily,
Osudové určili. —

Než pak bude po robotě,
Boty slušně seřaďte,
Která patří bota k botě,
Vedle sebe posaďte.
Dratví každé dvé
Svažte hotové,
Ať se mohou volně nésti
V širý svět si hledat štěstí.

Neníť dobře býti samotnému
Ani tvoru botovému;
Nebtě všecko v světě, co se zdaří,
Také vesele se páří. —
Tak stávají mládci, panny za mladosti
Podle sebe plni nadějnosti;
Hle! tak lásky poutem spoutáni,
Jak ty boty dratví svázány.
Jak motýlci po kvítkách se pídí:
Spolu po všech plesných koutech slídí. —

Nechať hejří a se smějí,
Dokud mohou aneb chtějí;
Neb, ach! všecko svého konce dojde,
Podšev i věk mladý s láskou pojde.
Musí bota prochozená se pak podrazit,
Lásku zase musí — třeba zvyk jen dosadit.
Nikdy nesmí se však rozvádět,
Ne, ne, spolu musí chodit do nejdelších let.
Spolu musí po skalinách tvrdých chodit,
Spolu se i slzí proudem brodit.
Pročež ať si toho váží,
Na koho se štěstí pousmálo
A mu objímati mužnou paží
Věkem rovnou ženu dalo.
Co je do bot, jestli jedna zánovnější,
Druhá obstárlejší?
Stará vždy je nedotklivá,
Bublavá a popudlivá,
I se šetří v každém kroku;
Zdravá musí za ní chodit v moku,
Až pak přece brzo ovdoví,
A tu v nejkrásnějších let svých době
Přivine pak k sobě
Pantofel ký hnusný, surový,
Žeť jí hanba kam s ním jíti;
Musí nebohá se doma želem umořiti.
Když však obě v stáří stejné:
Mohou spolu světem jíti svorně, věrně,
Až pak v stejné době
Pokoj věčný najdou v jednom hrobě. —

Šťastně dokonaná práce
V duši lije veselost,
Chuť dá k jídlu, do rekrace,
Nezná vadu, mrzutost.

Odlož, chaso, zbraň,
Ku večeři vstaň;
Až pak bude po polívce,
Můžeš každý ku své dívce.

---

1) Anatom — znatel vnitřní soustavy lidského těla. 2) Hlať (žensk. p.), křišťál; hlaťový, křišťálový. 3) Říza, dlouhý, skvělý šat. 4) Ikar (z pohanského bohosloví), zpáliv sobě na slunci vosková křídla, zahynul. 5) Pron, Perun čili Zevs — u pohanů nejvyšší bůh, bůh hromu a blesku. 6) Bohyně čili Muza tance. 7) Přední bůh pohanský. 8) Muza divadelního umění. 9) Střevíc starých Řeků při divadelních hrách. 10) Sprosťáka.

Z Labiryntu Slávy.

Jan.

Máti! přec jsem tvým
Synem, nechť i synem ztraceným!
Na pahorek, pod nímž, drahá matko,
Odpočíváš, kladu hlavu svou,
Jako tenkrát, když co pacholátko
V klín jsem tobě hlavu nevinnou
Klonil. Ejhle, jak se mi to svítí
V temné dáli mého živobytí — —
Víš to, máti, jak co malé robě
Jeník tvůj se k prsoum vinul tobě,
S prsteny tvých kadeří si hrával?
Jak's jej líbala, když kytičku
Tobě v besídce podával —
A pak na klín vloživ hlavičku
Tichounce u srdce tvého spával?

Zde se kladu, chci co děcko spáti,
Ještě jednou na srdci své matky,
Slze ronit, ze hříchů se káti! —
Ticho, ticho! — matčin hlas to sladký
Ke mně šeptá hrobu útrobou.
Jest to svaté její požehnání,
Aneb kletba, děsné bědování
Nad duševní syna porobou?
O vy kvítka, nevinnosti dítky,
Nad tmavým se hrobem jasně rdící,
Vás teď kropí slza syna Jitky.
V ňádra svá tu slzu uschovejte,
O ní matce pod vámi tam spící
Milým šeptem v noci povídejte,
Povídejte v žalném pozachvění
O mém hrozném duše utracení;
Za mne se, vy kvítka, přimlouvejte!

Morava.

Slunce zhaslo — s nebeského kresu
Na perutěch tmavých večer plove;
Na vrcholích Pomoravských lesů
Bloudí bledé luny paprskové.
Větev k větvi chvějící se kloní,
Šepce ku měsíci cosi tiše,
Přežalostně, neboť s nebes říše
Na větvičku luna slzu roní!

Lupének, jenž tichou slzu nese,
Vypravuje nebes hvězdám jistě,
Kterak tam, kde sosna z rumů pne se,
Na posvátném, pra-slovanském místě

Sláva Moravanů původ vzala,
Kterak trůn a hrady panovníků,
Chrámy, svědky svaté víry vzniku
Surovost Uralská rozkotala. — —

Jak když pokrov černý rozhrnuje
Umrlec a bledé zdvíhá tváře,
Ze stínu tak lesa vystupuje
Vrch, jejž kropí bledá luny záře.
Na pahorek jasný porouchané
Černé zdi se kladou, jako runy
Tmavé, v stříbroskvělé roucho luny
Rukou dávno zhaslých věků tkané.

Tam dva muži stojí v světle bledém;
První hledí tiše do výsosti,
Druhý dolů zírá, jakby hledem
Proniknout chtěl matky země kosti.
A teď slova z úst se jeho lejou,
Zbuzující hrůzu v širém kruhu;
Vichr skučí po háji a luhu,
Luna se i hvězdy mračnem krejou.

Hle tu stará zeď se rozbořila —
Otvorem vyráží záře plavá,
V níž se rakev černá objevila;
Ejhle, z rakve otevřené hlava
Bledá, velebná se zhůru vznese —
A již v rouchu Slovanského krále
S korunou a v ruce zlaté hrále
Rek velebný v plavém svitu pne se.

„Stíne," slova Jana teď se chvěla,
„Zvěstuj, zda-li hvězda slávy, slasti,
Kteráž nad Moravským trůnem bděla,
Opět vyjde nad Slovanskou vlastí?

Rci, kde Sláva Slávie se skrývá,
Kdy se zjeví hvězdy svaté zoře?" —
Jak, když půlnoc šepce s vlnou moře,
Z úst se Svatopluka hlas vylívá:

„Hvězdu Slávy, běda! cizozemci
Krví Slávskou dávno zatopili;
Plémě Uralské a drzí Němci,
Co jsem stavěl, v rumy položili;
A však ukryly se jiskry světla
Věrně do Slovanské drahé krve,
By, když duch je spojí, tak jak prvé
Hvězda Slávy z nich zas povykvětla."

Duchamor se v roucho zahaluje,
Do tmy dubů dávnověkých kročí;
Když se větrem plášť mu rozhaluje,
Srší jiskry z jeho děsných očí.
Hlasy lesů, jako bolné žaly
Vplítají se v Janova teď slova,
Vzdychajíce tichnou — slyš teď znova
Ústa Svatopluka zvěstovaly:

„Běda, že jsem hleděl cizí rady,
Než jsem poznal hvězdy svaté síly!
Kdybych hledal ctnosti Slávské sklady,
Byl bych došel k žádoucímu cíli!"
A již postava se rozplynula,
Světlo zhaslo, zhasl měsíc plavý.
Tichá noc v svůj závoj tmavý
Zem i obloha již zavinula.

Vše již ticho — jenom háj tam šumí,
Nemohouc po děsné bouři spáti;
Nad svým vlastním hrobem žalné dumy
Pěje Morava, nebohá máti;

„Spolehejte na vlastní své síly,
V národě jsou slavných činů sklady,
Nehledejte u cizinců rady,
Vlastní vůle vede k Slávy cíli!“

Z truchlohry „Angelina“.

Ludmila.

Kde Vlast je má — ?
Víš, kde dubů čelo oblak dosahuje?
Kde se orel vzhůru k slunci točívá?
Víš, kde hustolistá lípa ochlazuje,
Sosna se štíhlá šumně se skal zachvívá?
To Vlast je má!
Tam mi bylo dobrým Bohem přáno
Pozdraviti světlo růžové;
Tamtě ve radosti májové
Bylo děvče matkou odchováno! —
Tams, Vlasti má!
Kol a kolem mocně vrchy ověnčena,
Stojí pevně jako hradby skalnaté;
Jediná k ní jenom brána otevřena,
Ješto vede v oudolí tě bohaté;
Tak Vlast je má! —
Arci nemá háje citrínové, vděčné;
Pomeranč tu chladná nebydlí;
Za to najdeš v každém obydlí
Duše dobré, milé, přesrdečné! —
Modrá do nebes se v prostřed věnci skalném
Jako perla — vrchol Krkonošské báně:
Z kořen věčných, z mechovité stráně

Čerpá mnohý potok vodu v zdroji valném;
Váží Labe šírovládné v jeho boku
Nevybraném krystál k zámeznímu toku!
To Vlast je má! —

Z truchlohry „Harfa“.

Krásník.

Kam pádíte semnou, černí bohové? —
Proč na oudy věšíte mně kovy? —
Do té propasti mne vrhnouti chcete?! —
Mne, sluhu věrného, do tmy věčné
Mrštiti chcete? Oh! Toť hrozno! strašlivo!
Jak se to semnou v kruhu točí!
Jak to zmítá v závratu mozkem!
Vše se kolotá v hučícím jeku —
Tu vzhůru letím — tu v propast padám —
Ha! Kde podpora jaká? kdež i
Pomoc jaká? Kam se uhnouti? Oh!
Ha! což ty tam starče kráčíš s číší?
Což to na čele, co na tváři se
Ti leskne, jako rosa večera?
Ano, na večer jsi pil; na večer
Tě smrt svou rosou skropila —
Starče, nepropal mně prsa hledem
Svým! — hu! on se blíží — Otče, otče!
Ach! Já ti nevrazil hrot do boku —
Nekrop, nekrop cestu krví!
Proč mně hřešíš divoce? Já tvůj nebyl
Vrah. — Běda, on kráčí ke mně! — Ano,
Já, ach já jsem napial pravici
Zklamaného Ludbora k smrtící

Ráně! Hle, a tu — a tam — a tady zas!
Což se rozšklebuje peklo
Hrůzy nejstrašnější? Hu, jak se to
Věží, jak se to klene nad hlavou!
Jaké to šklebí tlamy ohnivé!
Oh, dech se tají v člověku! — Ach! —
Tady věčné tráviti mám časy? —
Věčně v tomto hrůzy hemžení,
Věčně v těchto potvor kupení?
Věčně býti ve tmě této hrůzobleskné,
Býti v tomto dýmu hnusném?
V tomto víru smrtonosném —
V této zpoustě hrůzostrašné?
Věčně věkův býti — ha! a zač? a zač!? —
Ven vyplite mne černí bozi vzhůru,
Ven vyplite potvoru z pekel,
Vrhnouce ji horem jekotem!
Jako saň lítá ve zvěř nevinnou,
Tak zatna já zubem ostrým do žil
Blaženosti, jazykem ohnivým
Budu ssáti dřeň a šťávu života. —
A Neklan — Bolmír — ó, Bolmír!
Bohové černí! K těm dostati se mi dejte,
V ty drápů zlosti kruté zatesati přejte!
Co to?! — Což bylo sen to hrozné
Vidění, z něhož kouzelné zvuky
Mne probuzujou? — Sen to byl? —
Mé ruce svázané? — ó, běda!
Přehrozné upamatování!
Já poražen, jat a vlečen do
Vězení! Krásník v okovech!
Krásník jat! — Neraduj se záhy,
Neklane! ještěť Krásník před tebou
V prachu se neplazí. Na jedno,
O! jen na jedno okamžení

Tuhé by se vazby smekly s pěstí!
Pravice by hbitě k pasů sáhla,
Odtud dyku skrytou vyrazila,
Do prsou ji vztekle zarazila;
Nebby tajně z kožence vytáhla
Duši z života plašící jed,
Kterým jednou — napustila med.

Monolog z dramatické básně „Waldek“.

Prokov.

Zejtra je dám v doubravině jedním řadem pověsiti, a kdyby se jich na jednom dubě víc než žaludů kejklovati mělo! — Morová ráno! Kdyby nebylo Sukovína a jeho ducha štíhlosti, uštvali by mne jak zchvácenou šelmu. — Hu! — co to? — — tak nedýchá vítr! — Tak žalostně ještě nikdy noční vichřice neskučela! — Ať si hude! přespím její hudbu. — Přijmiž mne přátelsky, ty, mých oudů krmící lůžko! Tlačiti mne můžeš, až provazy mých svalů tak jako hnáty ztvrdnou; jen mne zase zejtra do radostného života sežeň! Zejtřejší den bude můj svátek, bude má pouť, budou mé hody! — Prokov — Sukovín — ďábel a smrt! — na tento kvas se již od dětinství těším! — Země se pukne — rozskočí se, co pod ní jest, a peklo se ušklíbne k smíchu, takže obloha zlostí a závistí jak šedivina zbledne! — — Prokov je pánem — Prokov je Divoký — hloupé příjmění! Divoký je také kůň! a kůň byl mezek, že si dal na hřbet sednouti! — Prokov je nebude nosit! — Ať ho nazvou tygrem — Prokov tygr — tygr—ty—grr—.

---

onolog z dramatické básně „Čestmír“:

Čestmír.

Sem až tedy — k této chvíli — k tomu
Konci přivedla mě ona touha,
Od outlého věku doutnající,
S každým rokem palčivější? — Jedna
Hvězda z dvou mých věrných průvodkyn tu
Zhasla — zašla v moři ledové mé
Lhostejnosti! A však nesmí, nemůž
Druhá samá zářiti; jiť živí
Jenom úsvit družky sesterské, a
Bez ní svalila by tma se na mne
Půlnoční. — Ó, Liběno! má hvězdo
Nová, jediná! Tys jemnějším se
Leskem pousmála v tuto noc, a
Jakž i slabý jenom zásvit ke mně
Dálkou proniká: mne předce vábí.
Půjdu za tebou!
Půjdu za tebou, bych dlouhá léta
Marnou touhou neprohral, a skok jen
Maje na rozhodnou k žádanému
Cíli, neustoupil jako bázlivec.
Žatec není daleko — mne sprostý
Oděv zahalí — zde zatím počnou
K válce přípravy, a nežli bude
Vůdce potřebí, již oblažený
Do Prahy se vrátí. — Oblažený?
Ano! — jiné věci přáti nesmím,
Jiného se báti nemohu — to
Na svém srdci, na své víře, na své
Bytnosti a na vší odplatě bych
Musel zoufati! — Ne, jinak nemohu!

Klesne pouto, v němž má touha lkála,
Dokud bludné sny ji svíraly;
Vůle rekova je pevná skála,
Byť i světové se zpírali!
Klesnout může rek tou divou mocí —
Jen se k světlu vypni z tmavé noci,
Meč i srdce braň si svého práva,
V slávě plesej láska, v lásce sláva!

Z truchlohry „Monika“.

Věrnosta z Adlaru.

Nelze mi spáti. Mám jej neustále před očima. — Benedikt, Benedikt v Čechách! Se mnou pod jednou střechou! — O, vy pekelné příšery krvavé minulosti, v jakých to hrozivých postavách vracíte se zpět a děsíte duši mou! — Co tu chce Benedikt? — Vysech' mi mozek, že tomu jeho hlupství nerozumím? — O nikoli! Rozumím, rozumím. Není pochybnosti, — pod záštitou sasíckých sborů, pod ochranou snad mocného Arnima vrací se do vlasti, aby zas na mne právem vynutil, čeho jsem mu bezprávně odejmul. Chtěl by mne snad zase do starého jmena oblíknout, kteréž jsem rozerval a v krvavém blátě pošlapal? — Chce snad poznovu té zpupné cti si osvojit, i na prahu hrobovém mým velitelem být? — Ďábel nikdy nespí, a ještěr pomsty ztužil snad již jeho citelnou útrobu a klade mu krvavé záměry do duše? — Již snad se jeho srdce chlubnou pýchou nadýmá, že mne poznovu zhrotí do mrákotné ni-

coty? — Zde není dlouhé rozvahy — rychle musím konat. Hlava jeho propadlá jest katanu, stanné právo je posud v úplné platnosti na odbujníky a přátely Bedřicha Falckého, — v Děčíně jest můj syn s císařskou posádkou, — ano budiž tak — on se navrátil, kam se neměl vrátit, — nechám jej zatknouti a hned na místě v Děčíně potají odpravit. — Zlý tvůj anděl, Benedikte, tebe sem zavedl, nic na úkor mně, nýbrž tobě samému. — Svědomí? — Svědomí? — Hřích a peklo, soud nadpozemský — Hloupé myšlénky jen sprostého rozumu! Neníť nad tímto světem jiného světa, aniž vyššího soudu. — Co mne káráš, svědomí, ty blekotavé děcko? Jsemť muž, a vůle má jest moje právo a jediný můj Bůh! — Nic jsem na něm nezavinil. An jsem jej zkazil, hájil jsem práva obce proti jeho právu rodinnému, — na straně všeobecnosti jsem stál, kdežto on v jednotlivém nerozumu se jitřil a duchu času opíral. A Klára? — Klára? — Ona mnou povrhla, a já s ní nakládal podle práva přirozených chtíčů svých. — Nechť je můj bratr; on nepoznal aniž tušil budoucnosti vítajícího genia, on byl vždy jen měkký, srdečný, rozmazaný troup, slepé náhody povolný mazánek. — Co na světě s hluponěm, kdy vtip o vládu dbá? Pryč s ním, — on vlezl do pasti, a já v ní jej uškrtím! —



Obsah svazku druhého.



V tomtéž skladu vyšlo:

Improvisator.

Román z dánského *J. K. Andersena* přeložil *J. Boh. Müller.*

Str. 435 ve 12. Cena 48 kr. stř.

Poslední Táborita.

Historicko-romantický obraz od *K. Herloše*, vydán od Dra. *J. B. Pichla.*

2 svazky, str. 284 a 268 ve 12. Seš. po 36 kr. stř.

Tři Mušketýři

od *A. Dumas-a.* Přeložil *Fr. Boh. Tomsa.*

Dva díly (anebo 10 sešitků) ve 12. za 1 zl. 40 kr. stř.

Historie Girondinů

od *M. A. Lamartina.* Z francouzského přeložil *Václ. Vojáček.*

Vychází v sešitkách 6tiarchových v 8. po 20 kr. stř. Celkem bude 20 sešitků.

Date Due



